

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

Н. П. Пихтіна

**Теорія і методика
ігрової діяльності дітей
в опорних схемах**

Навчальний посібник

Ніжин
2019

УДК 37.013.42
П94

Рекомендовано Вченою радою
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
(НДУ ім. М. Гоголя)
Протокол № 13 від 26.06.2019 р.

Рецензенти:

Дубровська Л. О. – доцент кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту НДУ ім. М. Гоголя, кандидат педагогічних наук;

Пісоцький О. П. – доцент кафедри дошкільної освіти НДУ ім. М. Гоголя, кандидат педагогічних наук

Пихтіна Н. П.

П94 Теорія і методика ігрової діяльності дітей в опорних схемах: навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2019. 123 с.

У навчальному посібнику представлені опорні схеми до усіх тем змістових модулів із курсу "Теорія і методика ігрової діяльності дітей" – дисципліни, що вивчається студентами спеціальності "дошкільна освіта" освітнього рівня "Магістр". Опорні схеми можуть використовуватись студентами і викладачами у межах лекційних, семінарських і лабораторних занять з даної дисципліни та інших близьких за змістом дисциплін психолого-педагогічного циклу.

ББК 74.6я73

© Н. П. Пихтіна, 2019

© НДУ ім. М. Гоголя, 2019

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна **"Теорія і методика ігрової діяльності дітей"** окреслена навчальним планом підготовки магістрантів зі спеціальності "Дошкільна освіта" як дисципліна фахової підготовки за вибором університету, на вивчення якої у 6-му семестрі відведено 90 години, з них аудиторних – 30 (10 – лекцій, 10 – семінарів, 10 – лабораторних), для самостійної й індивідуальної роботи – 60 годин. Вивчення дисципліни здійснюється на основі *навчальної програми та робочої навчальної програми з урахуванням КМСОНП.*

Мета вивчення дисципліни – розгляд теоретичних і прикладних аспектів застосування ігрових форм роботи з дошкільниками у діяльності вихователя ЗДО.

У структурі змісту навчального посібника **"Теорія і методика ігрової діяльності дітей в опорних схемах"**, відповідно до навчальної і робочої програм цієї дисципліни, представлені опорні схеми в межах п'яти змістових модулів.

Схеми першого змістового модуля – *"Теоретичні аспекти застосування гри у роботі з дітьми"* присвячений розгляду суті ігрової діяльності дитини у контексті основних теорій гри та особливостей існуючих класифікацій гри. Другий змістовий модуль – *"Гра як засіб соціалізації особистості дитини дошкільного віку"* – об'єднує схеми щодо питань організації ігрової діяльності дітей дошкільного віку у закладі дошкільної освіти; знайомить з особливостями використання іграшок у роботі з дошкільниками, зі створенням предметно-розвивального середовища, як умови вільної ігрової діяльності дітей. Схеми третього змістового модуля – *"Організація та педагогічне керівництво творчими іграми дітей у закладі дошкільної освіти"* сприяють розумінню проблемам організації ігрової діяльності дітей в умовах навчально-виховного процесу; реалізації вільної ігрової діяльності дітей; з особливостями організації режисерських, сюжетно-рольових, театралізованих, будівельно-конструкційних ігор з дітьми дошкільного віку. Схеми четвертого модуля – *"Організація та педагогічне керівництво іграми з правилами у сучасному закладі дошкільної освіти"* – розкривають особливості організації дидактичних, рухливих та народних ігор дошкільнят. В межах п'ятого модуля – *"Навчально-виховні, корекційні й терапевтичні можливості застосування гри в освітніх закладах"* – опорні схеми представляють інформацію щодо особливостей застосування творчих і педагогічно керованих ігор у навчально-виховному процесі загально-освітнього навчального закладу, професійній підготовці, техніками реалізації основних етапів ігрової психотерапії з дітьми і батьками.

Тож у змісті навчального посібника, засобами структурно-логічних опорних схем, ґрунтовно розглянуті основні аспекти теорії і методики застосування гри у навчанні, вихованні, організації дозвілля дітей, їх самостійної творчої діяльності, ігрової терапії. Застосування таких опорних схем сприятиме

засвоєнню студентами змісту дисципліни, формуванню відповідного рівня їх професійної готовності до реалізації основних напрямків педагогічної діяльності вихователя ДНЗ, педагогів ЗНЗ через використання гри, основних її різновидів в межах самостійних творчих та педагогічно керованих ігор, ігрових прийомів і засобів.

Після вивчення дисципліни, у студентів мають бути сформовані базові знання щодо розуміння гри як засобу соціалізації особистості на різних етапах її психовікового розвитку; використання ігрових форм роботи в умовах освітнього процесу ЗДО, організації дозвіллевої діяльності дітей; застосування технології ігрової терапії з метою корекції емоційних, комунікативних, внутрішньоособистісних проблем дитини.

Програма дисципліни реалізується в межах лекційних, семінарських, лабораторних занять, самостійної та індивідуальної роботи студентів. Лекції націлені на забезпечення належної теоретичної та методичної підготовки майбутніх вихователів. Організація та методика проведення семінарських і лабораторних занять базується на необхідності формування у студентів умінь і навичок практичного застосування ігрових форм роботи з дошкільниками різних вікових груп у межах основних напрямків професійної діяльності фахівців ЗДО.

Індивідуальна і самостійна робота зосереджується навколо опрацювання текстів лекцій, першоджерел, створення власного банку ігор, виконання міні-досліджень із предмета, усвідомлення ролі гри у навчанні і вихованні дитини дошкільного віку.

До змісту текстів лекцій дисципліни студентам рекомендується широка джерельна база: підручники, посібники, монографії, статті психолого-педагогічних періодичних видань.

Досвід показує, що опрацювання змісту навчальної дисципліни *"Теорія і методика ігрової діяльності дітей"* відбувається ефективніше за умови використання викладачем і студентами текстів лекцій з опорними схемами до лекційних питань. Це, на нашу думку, сприяє глибшому засвоєнню теоретичних аспектів курсу з одночасним збереженням можливостей і часу студентів при підготовці до лекційно-семінарських занять.

Використання на лекціях, семінарах, лабораторних заняттях опорних схем дозволяє широко практикувати інтерактивні форми роботи, соціальні, дидактичні, ділові, психотехнічні та інші різновиди ігор, що вивчаються в межах курсу *"Теорія і методика ігрової діяльності дітей"*. Така методика використання ігрових форм у професійній підготовці студентів буде формувати необхідні професійні уміння і навички майбутніх фахівців, окреслені навчальною програмою даної дисципліни.

Для студентів і викладачів, які викладають інші фахові дисципліни прикладного спрямування в галузі дошкільної освіти, пропонуємо *навчальний посібник*, де відповідно до навчально-тематичного плану робочої програми

представлені опорні схеми з навчальних питань до лекцій за відповідними розділами, темами.

Навчальний посібник *"Теорія і методика ігрової діяльності дітей в опорних схемах"* допоможе студентам у сприйнятті змісту лекцій, тексти яких видані у відповідному навчальному посібнику, підготовці їх до занять та виконанні передбачених робочою програмою індивідуальних завдань та завдань самостійної роботи. В умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу запропонований посібник може сприяти забезпеченню необхідних умов для використання інтерактивних форм роботи на лекціях, семінарах, лабораторних заняттях, оптимізації самостійної та індивідуальної роботи студентів.

Може застосовуватись у початковому процесі професійної підготовки фахівців в галузі дошкільної та загальної середньої освіти, соціальної педагогіки та практичної психології. Доцільний для використання студентами усіх педагогічних спеціальностей.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
"Теорія і методика ігрової діяльності дітей"

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усьог	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		о	л	п	лаб	інд
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Назва												
Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ГРИ У РОБОТІ З ДІТЬМИ												
1.1 . Соціально-педагогічні та психологічні характеристики гри.	5	-	-	5	6	-	-	6				
1.2. Характеристика основних класифікацій дитячих ігор.	5		-	-	5	6		-	-			6
<i>Разом за змістовим модулем I</i>	10	0	0	0	0	10	12	0	0	0		12
Змістовий модуль 2. ГРА ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ												
2.1 Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку в сучасному закладі дошкільної освіти.	10	2	1	2		5	9	1	1	-		7
2.2. Створення предметно-розвивального ігрового середовища у різних вікових групах	8	1	1	1		5	7		1	-		6
2.3. Особливості використання іграшок у роботі з дітьми дошкільного віку.	8	1	1	1		5	6		-	-		6
<i>Разом за змістовим модулем II</i>	26	4	3	4		15	22	1	2			19

Змістовий модуль 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЕДАГОГІЧНЕ КЕРІВНИЦТВО ТВОРЧИМИ ІГРАМИ ДІТЕЙ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ											
3.1. Особливості творчих ігор дошкільників.	9	2		2		5	10	1	2		7
3.2. Класифікація творчих ігор дошкільників.	7		2			5	7				7
<i>Разом за змістовим модулем III</i>	16	2	2	2		10	17	1	1	4	14
Змістовий модуль 4. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЕДАГОГІЧНЕ КЕРІВНИЦТВО ІГРАМИ З ПРАВИЛАМИ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ											
4.1. Особливості організації дидактичних ігор з дітьми дошкільного віку.	8	1	2			5	9	1	1		7
4.2. Особливості організації рухливих ігор з дітьми дошкільного віку.	8	1		2		5	8	1	-		7
4.3. Особливості застосування українських народних ігор у закладі дошкільної освіти.	8	1	1	1		5	8	1	-		7
<i>Разом за змістовим модулем</i>	24	3	3	3		15	25	3	1		21
Змістовий модуль 5. НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІ, КОРЕКЦІЙНІ І ТЕРАПЕВТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ГРИ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ											

5.1. Можливості використання гри у навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу.	5					5	8	1				7
5.2. Технології ігрової психотерапії	8	1	2	1		5	8	1				7
<i>Разом за змістовим модулем</i>	13	1	2	1	0	10	15	2				14
Усього годин	90	10	10	10		60	90	4	6	0	0	80

Змістовий модуль 1.
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ГРИ
У РОБОТІ З ДІТЬМИ

ОПОРНІ СХЕМИ ДО ТЕМИ 1.1

Соціально-педагогічні та психологічні характеристики гри

Г Р А

Соціальні характеристики гри:

- гра історична за походженням (роль праці в історії людства, гри у підготовці дітей до праці);
- зв'язок праці, гри, мистецтва;
- соціальний характер і природа гри;
- соціальне призначення та способи здійснення гри.

Психологічні характеристики гри:

- гра – провідна діяльність дитини дошкільного віку, тому що:
  - задовольняє основні потреби дитини (у самостійності, у пізнанні, активних діях, спілкуванні);
  - забезпечує психічний розвиток дитини, зокрема формує основні психічні новоутворення, розвиває пізнавальні психічні процеси;
  - в надрах гри зароджуються і диференціюються інші види діяльності (праця, навчання);
- гра – інтрагенна діяльність (спрямована на отримання радості);
- двоплановість гри (уявний і реальний план).

Педагогічні характеристики гри:

- гра як засіб виховання дитини;
- гра як форма організації життєдіяльності дітей;
- гра як засіб пізнання оточуючого світу;
- гра як форма навчання;
- гра як засіб формування суспільної поведінки.

Основні теорії гри:

- біологічні теорії гри (К.Грос);
- культурно-історичні (Г.Плеханов);
- етнографічні (Д.Ельконін);
- суспільно-історичні (Л.Артемова, К.Щербакова);
- психолого-педагогічні (Гр.Холл, Л.Виготський);
- психоаналітичні (З.Фрейд, А.Адлер).

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ГРИ

Соціальні характеристики гри:

- гра історична за походженням (роль праці в історії людства, гри у підготовці дітей до праці);
- зв'язок праці, гри, мистецтва;
- соціальний характер і природа гри;
- соціальне призначення та способи здійснення гри.

Психологічні характеристики гри:

- 1) гра – провідна діяльність дитини дошкільного віку, тому що:
  - задовольняє основні потреби дитини (у самостійності, у пізнанні, активних діях, спілкуванні);
  - забезпечує психічний розвиток дитини, зокрема
  - формує основні психічні новоутворення;
  - розвиток пізнавальних психічних процесів;
  - в надрах гри зароджуються і диференціюються інші види діяльності (праця, навчання);
- 2) гра – інтрагенна діяльність (спрямована на отримання радості);
- 3) двоплановість гри (уявний і реальний план).

Педагогічні характеристики гри:

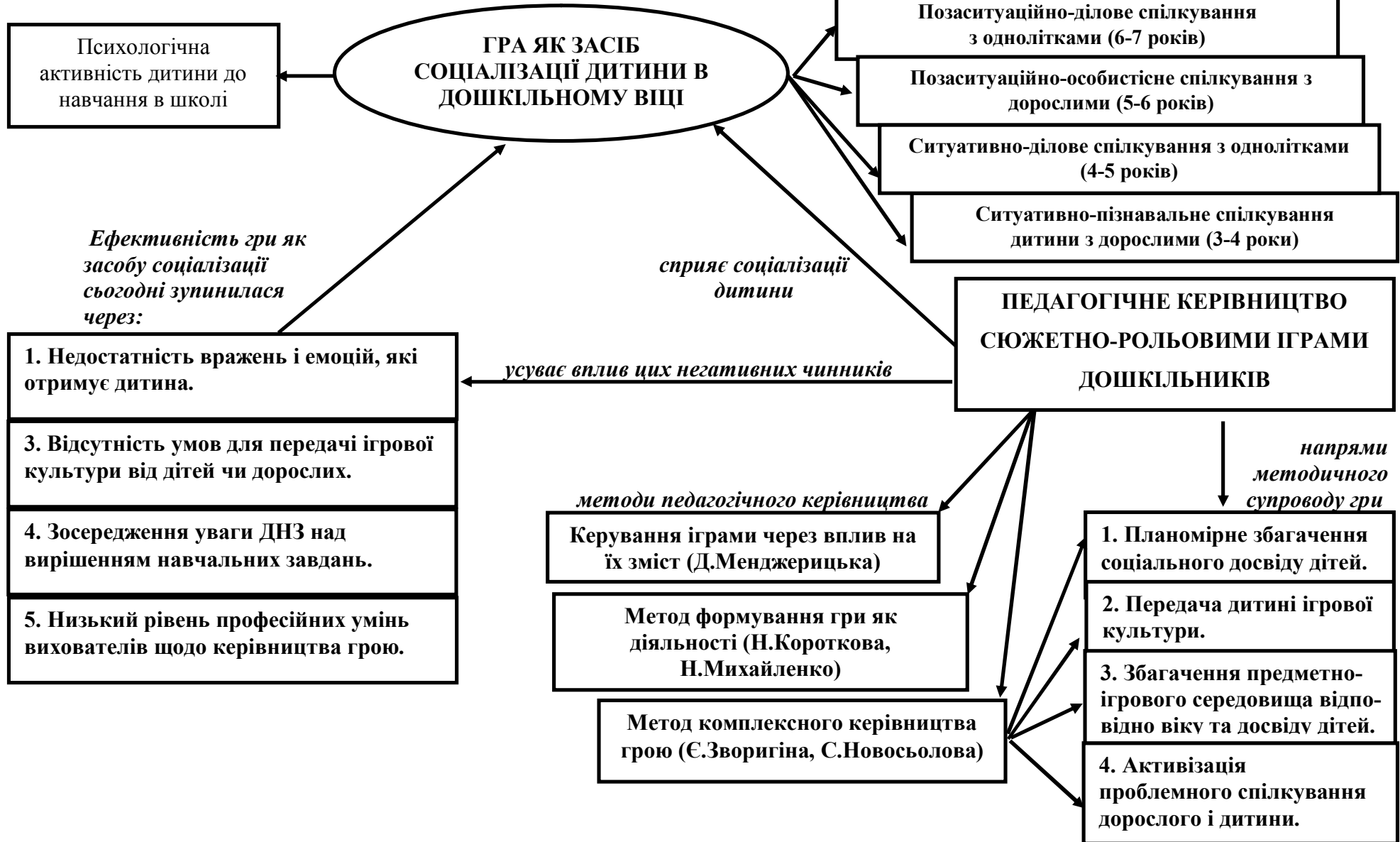
- 1) гра як засіб виховання дитини;
- 2) гра як форма організації життєдіяльності дітей;
- 3) гра як засіб пізнання оточуючого світу;
- 4) гра як форма навчання;
- 5) гра як засіб формування суспільної поведінки.

Основні теорії гри:

- біологічні теорії гри (К.Грос);
- культурно-історичні (Г.Плеханов);
- етнографічні (Д.Ельконін);
- суспільно-історичні (Л.Артемова, К.Щербакова);
- психолого-педагогічні (Гр.Холл, Л.Виготський);
- психоаналітичні (З.Фрейд, А.Адлер).

ГРА ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Спілкування дитини з оточуючими

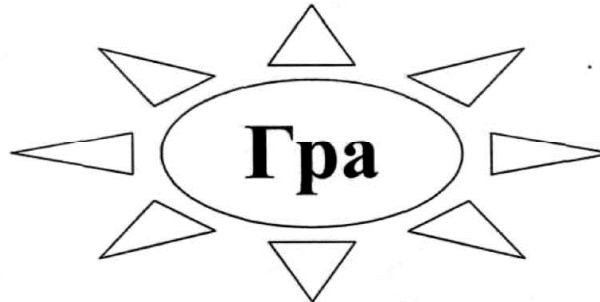
ФУНКЦІ ГРИ

Соціалізація: Гра є особливою, соціально зумовленою формою життя дитини у суспільстві. Діяльністю, у якій діти виконують ролі дорослих, відтворюючи їх в ігрових формах. Так вони розв'язують суперечність між можливостями і прагненнями дитини брати безпосередню участь у житті та діяльності дорослих.

Психокорекційна: - Гра виховує у дитини здатність до співчуття та співраді. Дослідження показують, якщо „ворогів” включати в ігрову взаємодію, де потрібно працювати разом, піклуватись оди про одного, взаємна нелюбов швидко змінюється позитивним ставленням і навпаки, для друзів, що стали ігровими суперниками, азарт і бажання виграти, часто виявляються міцнішими з дружбу.

Психотренінгова: Гра формує потребу стати кращим. Щоб стимулювати у дитини виникнення такої потреби, педагогу, дорослим слід звертати увагу на *психолого-педагогічні особливості ігор*, у яких сконцентрована їх самовиховна ефективність.

Розвиваюча: У грі виявляються і розвиваються уява та фантазія дитини. Уява – є передумовою пізнання і перетворення світу, розширення власного досвіду. Уява, яка починає розвиватись у грі, продовжує розвиток в інших творчих видах діяльності: малюванні ліпленні, конструюванні.

Навчальна: Основою рольової гри є наявність уявної ігрової ситуації. Вона характерна тим, що відбувається не просте згадування пережитого, а творча переробка вражень, їх комбінування, побудова нової дійсності. У грі виявляються і розвиваються уява та фантазія дитини.

Формуюча: Гра є школою поведінки (Д.Єльконін) та школою моралі в дії (А. Леонтьєв). Можна довго пояснювати, що таке погано, а що – добре, проте лише гра і казка здатні через емоційне співпереживання, через постановку себе на місце іншого, чинити у відповідності з моральними вимогами

Розважальна: Гра забезпечує потребу дитини в отриманні радості, задоволення, позитивних емоцій. На думку В.Сухомлинського: "Емоційно позитивно налаштована дитина має більш високу вихованість". Це означає, що позитивні емоції створюють той позитивний фон для виникнення і розвитку у 6-річних дітей потреби у роботі над собою.

Виховна: Через гру дитина засвоює, якою є добра людина, що означає гратися дружно? (нічого не ламає, грається з усіма, не лається, не робить нічого поганого). Критерії вказаних понять 6-річні діти називають, хоч знання про це дуже розмиті, неточні, виведені з особистого досвіду.

ФУНКЦІ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ ДОШКІЛЬНИКІВ

ОПОРНІ СХЕМИ ДО ТЕМИ 1.2

Характеристика основних класифікацій дитячих ігор

РІЗНОВИДИ СОЦІАЛЬНОЇ ГРИ

Соціальна гра – гра, у процесі якої створюються умови для розв'язання соціальної проблеми в штучно створених ситуаціях.

Види соціальних ігор:

- 1) ситуаційно-рольова;
- 2) ігри-епопеї;
- 3) інноваційні ігри;
- 4) полідіяльнісні (фестивальні);
- 5) ігри-подорожі;
- 6) рольові (ділові).

Ознаки соціальної гри:

- 1) імітація соціальної проблем, з якими діти стикаються зараз чи зіткнуться у майбутньому;
- 2) варіативність у виборі ролі;
- 3) наявність правил, що створюють змагальний ефект;
- 4) любов до романтики і пригод.

Соціальна гра може бути:

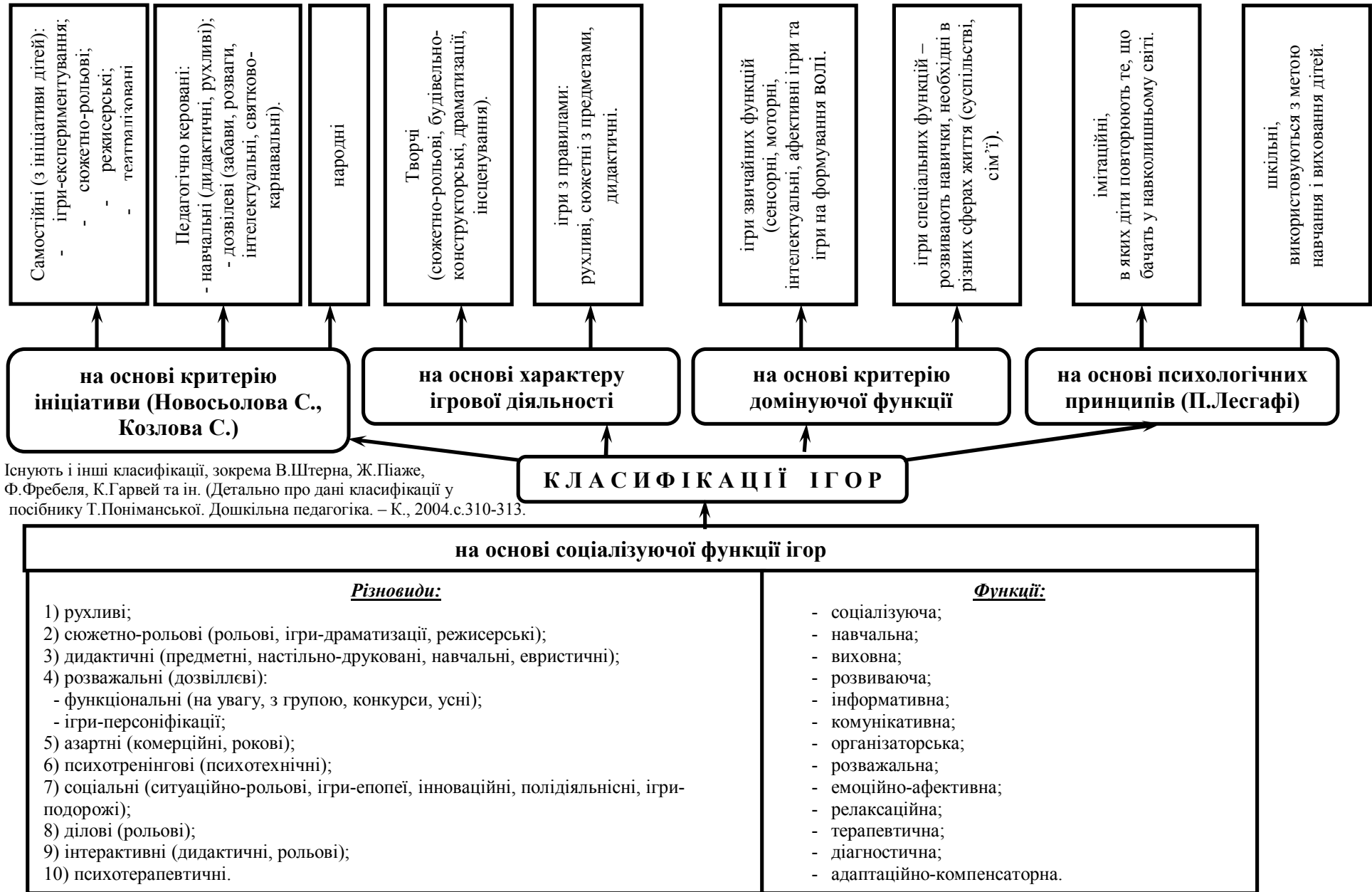
- 1) автономним видом діяльності;
- 2) формою неігрової діяльності;
- 3) складовою в змісті неігрової діяльності;
- 4) як стимулюючий засіб до неігрової діяльності.

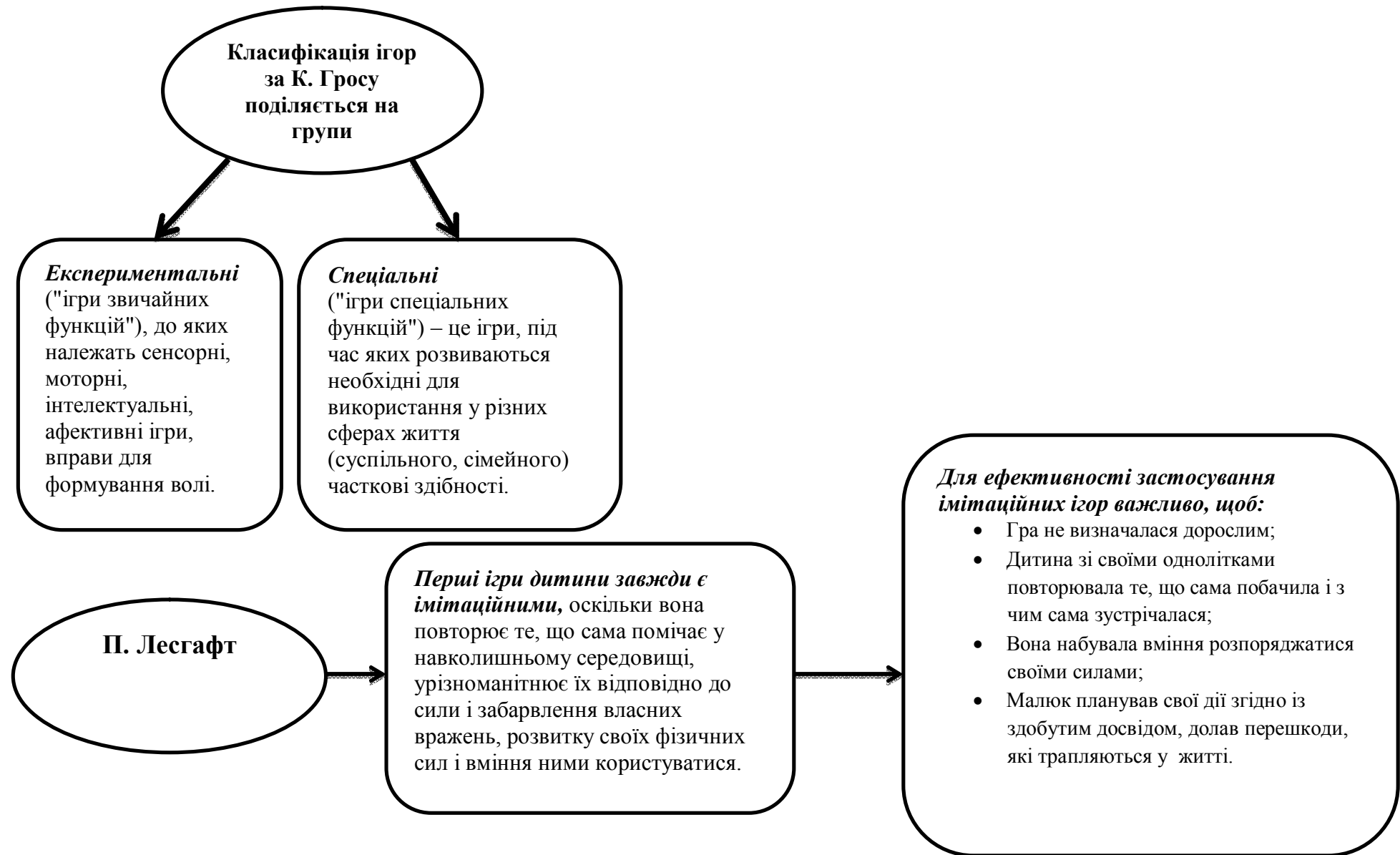
РОЛЬ ГРИ У ЖИТТІ ДИТИНИ

КЛАСИФІКАЦІЯ ІГОР, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

81

Гра, яка створюється самими дітьми називається *«творчою, самодіяльною»* або *«сюжетно-рольовою»*. Вона класифікується

За змістом (відображення побуту і праці дорослих, подій суспільного життя тощо).

За організацією та кількістю учасників:

- Індивідуальні;
- Колективні;
- Групові.

За різновидом:

- Ігри, сюжет яких вигадують самі діти;
- Ігри-драматизації – розігрування казок та розповідей;
- Будівельні тощо.

Три класи гри за С. Новосоловою

Ігри, які відбуваються з ініціативи дитини, або групи дітей;

Ігри, які відбуваються з ініціативи дорослого, для навчання дитини або для розваг;

Етичні ігри.

Самодіяльні сюжетні ігри виникають з ініціативи дітей, вони поділяються на 4 підвиди

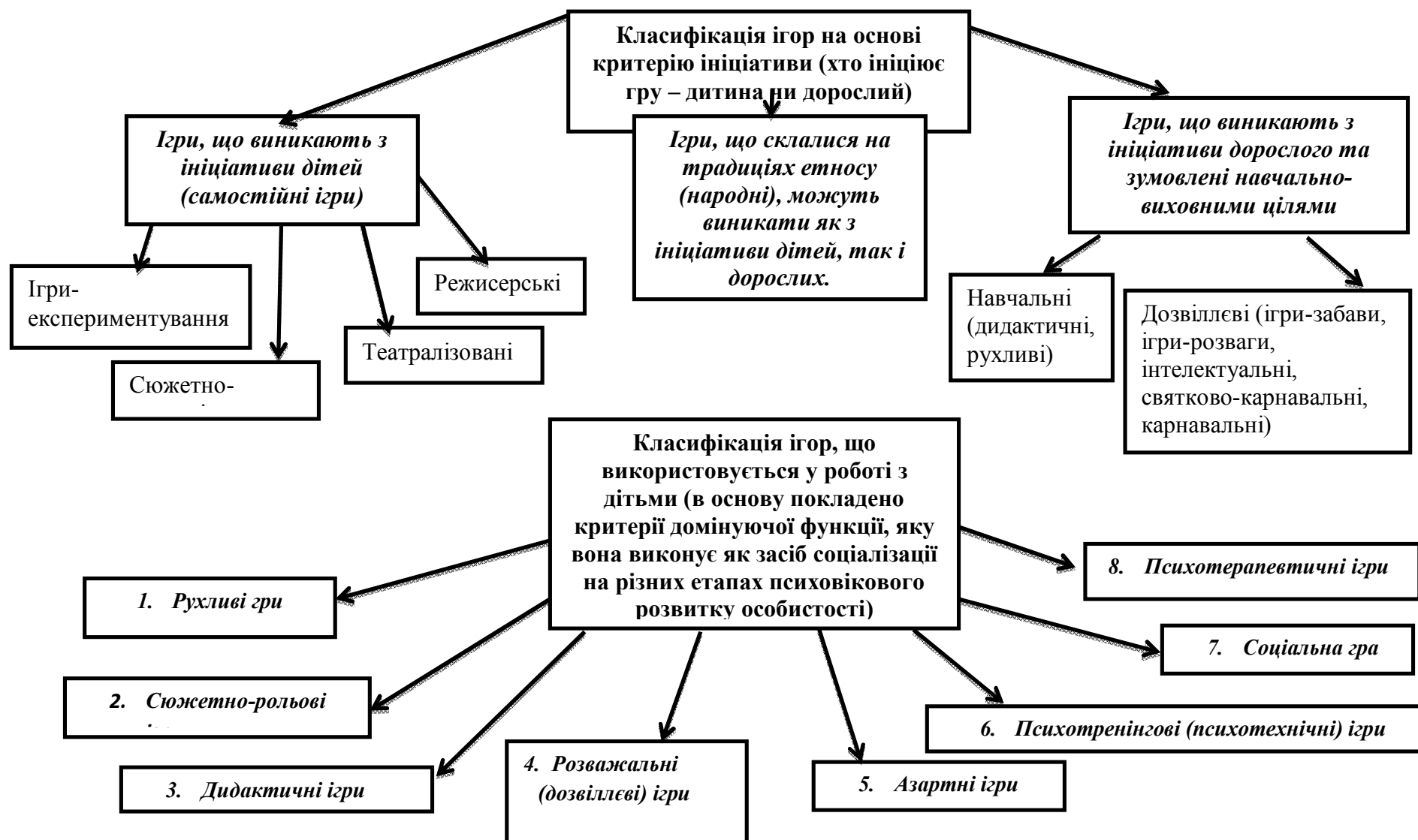
Сюжетно-відображувальні

Сюжетно-рольові

Режисерські

Театралізовані

<p>1. Рухливі ігри – важливий засіб фізичного виховання дітей дошкільному і, особливо, шкільному віці.</p>	<p><i>У дошкільному віці частіше такі ігри пов'язані з сюжетом і роллю, з використанням предметів (м'яч, скакалка)</i></p>	<p>2. Сюжетно-рольові мають переважно колективний характер тому, що відображають суть стосунків у суспільстві</p>	<p>Поділяються:</p> <p><i>1 Рольові</i> – виникають на основі життєвих чи художніх вражень, вільно і самостійно відтворюються соціальні стосунки.</p> <p>Основні компоненти – тема, зміст, уявна ситуація, сюжет, роль.</p> <p><i>2 Ігри-драматизації</i> – представляють виконання дітьми якогось сюжету, сценарій якого існує, але не є жорстко регламентованим.</p> <p><i>3 режисерські ігри</i> – ігри, де дитина керує ситуацією в цілому, діє одночасно за всіх учасників. Можуть бути і груповими.</p>		
<p>3. Дидактичні ігри – різновид ігор з правилами, спеціально створених педагогікою з метою навчання і виховання дітей.</p>	<p><i>Характерна риса гри</i> для дітей 6-ти років – чіткість правил і уміння їм підкорятися. Для дітей шкільного віку – творчий, змагальний, колективний характер ігор, засіб згуртування колективу; засіб морального виховання; морального вольового згуртування.</p>		<p><i>Стимулюють</i> емоційне та психофізичне самопочуття, мають оздоровчий вплив, готують до тривалої інтелектуальної діяльності.</p>	<p>Поділяються на дві групи:</p> <p>1) Функціональні, в яких окремі етапи можуть мати власну значущість і завершеність:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ігри на увагу; • Ігри з групою учасників; • Сюжетні ігри і конкурсні програми; • Усні ігри: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ігри-загадки; ✓ Інтелектуально-розважальні ігри; ✓ Рухливо-розважальні; ✓ Ігри змагання і конкурси. <p>2) Ігри-персоніфікації, суть яких в рольовому перевтіленні гравців, копіюванні чи імітації поведінки якоїсь особи, створенні певної моделі життя в межах вільної гри-фантазії.</p>	
<p>5. Азартні ігри</p>	<p><i>Дидактичне завдання</i> таких ігор виражається через ігрову задачу, зміст і правила, дії.</p> <p>Види:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Предметні; • Настільно-друковані; • Навчальні; • Евристичні ігри 		<p>4. Розважальні (дозвілєві) мета – зміна діяльності, забезпечення повноцінного психологічного відпочинку.</p>		
<p>Розрізняють:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Комерційні – спрямовані на використання у грі ігрових умінь, навичок, досвіду, винахідливості, кмітливості, знань (Поле чудес, Перший мільйон); ❖ Рокові – пов'язані тільки з везінням, щасливим випадком (лотерея, рулетка, ігрові автомати). 					
<p>6. Психотренінгові (психотехнічні) ігри</p>	<p>Використовують з метою розвитку якостей і властивостей психіки, тренінгу різних психічних функцій і процесів (пам'яті, уваги, уяви, мислення).</p>		<p>8. Психотерапевтичні ігри застосовуються в межах ігрової психотерапії.</p> <p><i>Ігрова психотерапія</i> – синтез сучасних психотерапевтичних методів:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Ігротерапії; ❖ Бесіди; ❖ Арттерапії; ❖ Психогімнастики; ❖ Казкотерапії; ❖ Елементів психодрами. 		
<p>7. Соціальна гра – гра, у процесі якої створюються умови для соціальної проблеми в штучно створених соціальних ситуаціях, де дитина шукає способи розв'язання різних соціальних ситуацій на основі сформованих цінностей, моральних установок, соціального досвіду.</p>	<p>Ознаки соціальних ігор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Імітація соціальних проблем, з якими діти стикаються зараз чи зіткнуться у майбутньому; - Варіативність у виборі ролі; - Наявність правил, що створюють змагальний ефект; - Любов до романтики і пригод. 	<p>Соціальна гра може бути:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Автономним видом діяльності; - Формою неігрової діяльності; - Складовою в змісті неігрової діяльності; - Як стимулювальний засіб неігрової діяльності. 			

Гра – провідний вид діяльності дітей дошкільного віку, у процесі якого розвиваються духовні й фізичні сили дитини, її емоційна та пізнавальна сфери

Класифікація ігор

Творчі ігри

Найнасиченіша група ігор дошкільнят. Творчими їх називають тому, що діти самі визначають мету, зміст і правила гри, відображаючи здебільшого навколишнє життя, діяльність людини та взаємини між людьми.

Ігри з правилами

Дають змогу систематично вправляти дітей у виробленні певних навичок. Вони дуже важливі для фізичного та розумового розвитку, виховання характеру й волі.

Народні ігри

Це ігри, що існували з давніх-давен, вони мають етичні особливості (хороводи, забави, ігри з народною іграшкою). Виступають джерелом засвоєння загальнолюдських цінностей.

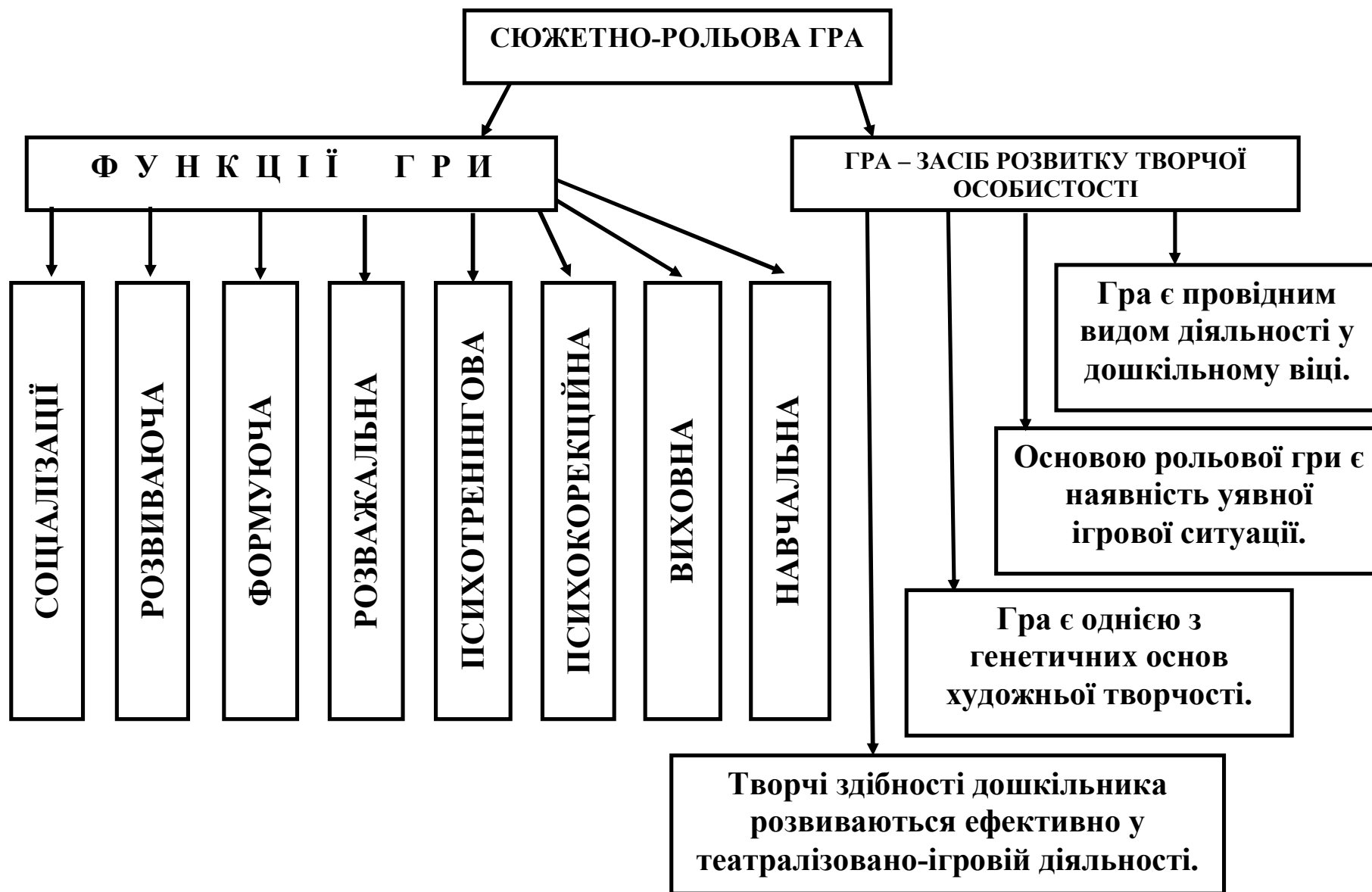
Змістовий модуль 2.
ГРА ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ
ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

ОПОРНІ СХЕМИ ДО ТЕМИ 2.1

Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку в сучасному закладі дошкільної освіти.

ОСОБЛИВОСТІ І ФУНКЦІ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ ДОШКІЛЬНИКА

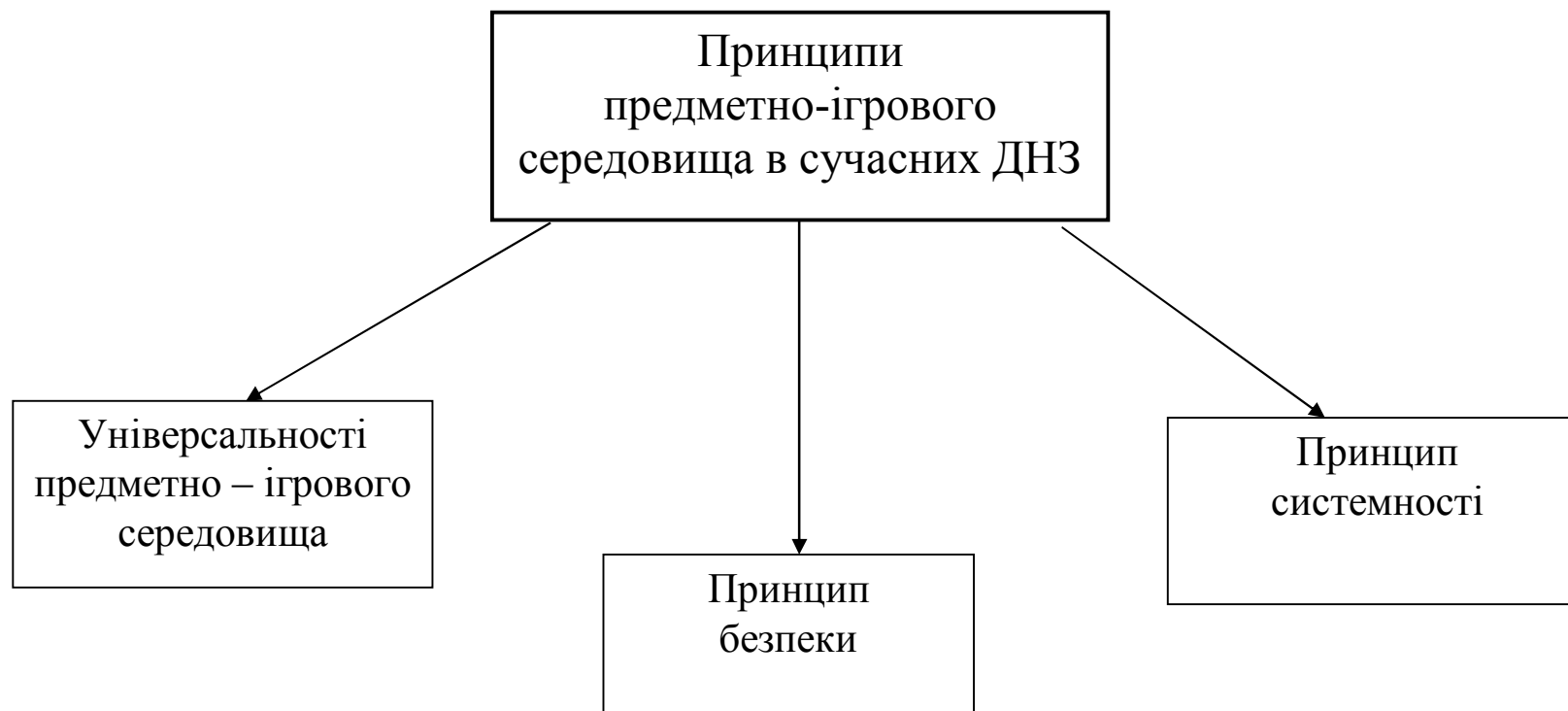
САМОСТІЙНО ТА ПЕДАГОГІЧНО ОРГАНІЗОВАНІ ІГРИ

Г Р А

Самостійно організовані	Педагогічно організовані			
Стихійні ігри	Ступені включення дорослого			
	<p>Позиція збільшеної дистанції. Характерна для вільних ігор, де діти самостійно обирають гру, організовують її, самі, забезпечують процес і результат. Педагог опосередковано впливає на хід гри.</p>	<p>Позиція часткового включення. Характерна для ігор, що здійснюється в межах організаційного виховного процесу. Педагог допомагає порадою, на етапі організації. Міра включення залежить від досвіду та рівнем самостійності дітей.</p>	<p>Ігрова позиція. Найбільш ефективна, коли ігри (воєнізовані, ігри-драматизації) проводиться в межах дитячих організацій. З такої позиції найзручніше надавати допомогу та поради. Педагог діє на рівні з дітьми.</p>	<p>Позиція колективного прикладу. Будується на основі психічного механізму копіювання. Педагоги виступають як один колектив і на рівновагу виступають, беруть участь у конкурсах та змаганнях</p>

ОПОРНІ СХЕМИ ДО ТЕМИ 2.2
*Створення предметно-розвивального ігрового середовища
у різних вікових група*

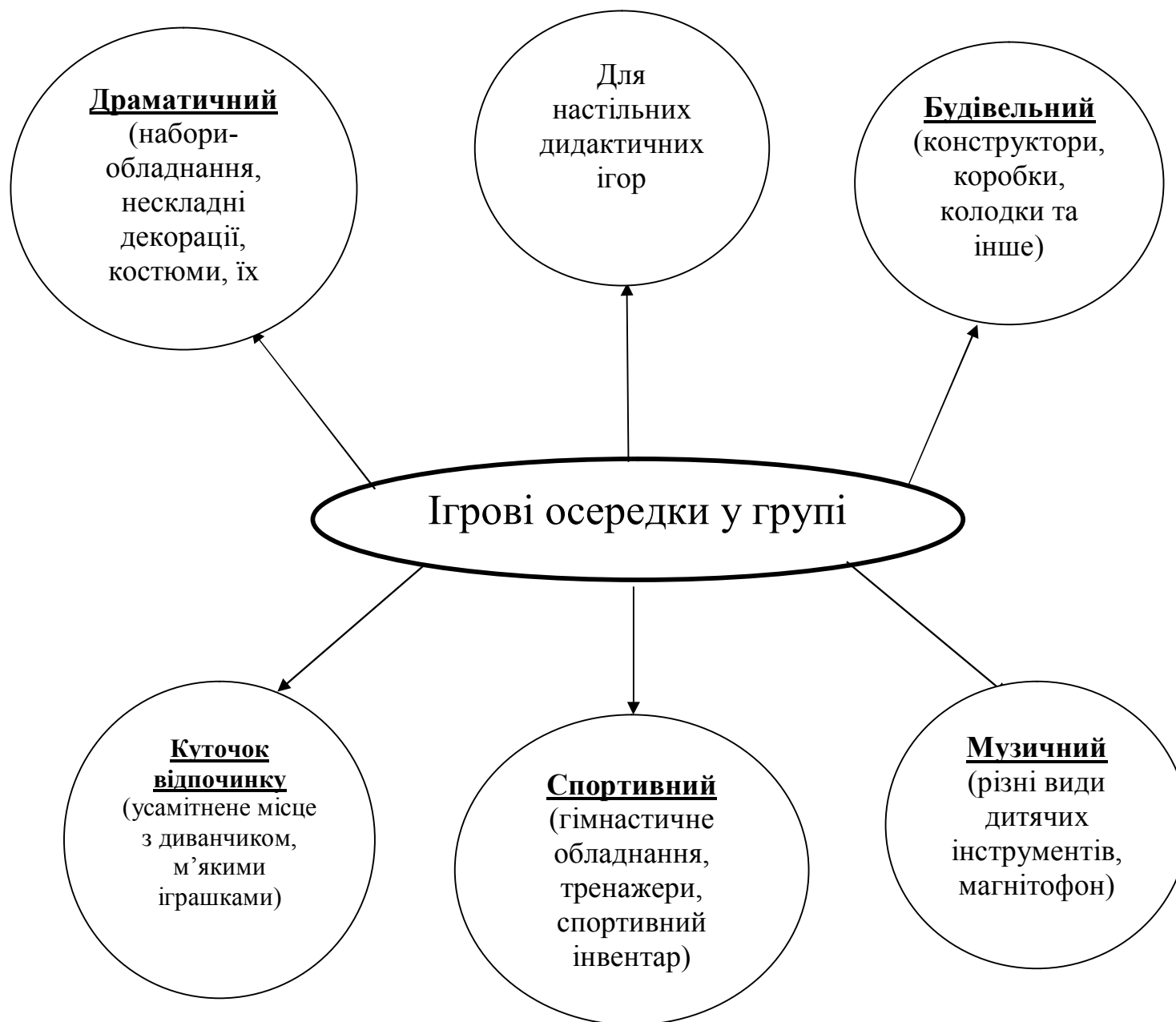
РОЗВИВАЛЬНЕ ПРЕДМЕТНО-ІГРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ В ДНЗ

Складники розвивального середовища

- Територія дитячого садка
- Ігрові майданчики
- Сад – город
- Зимовий сад
- Екологічна кімната
- Кімната природи
- Лабораторія
- Картинна галерея
- Художня студія
- Кімната праці
- Комп'ютерна, музична, фізкультурна зали
- Басейн
- Коридори
- Рекреації

**СТВОРЕННЯ ПРЕДМЕТНО-РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА
ЯК УМОВА УСПІШНОГО КЕРІВНИЦТВА СЮЖЕТНИМИ ІГРАМИ ДІТЕЙ**

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ПРЕДМЕТНО-РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА У РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУПАХ

Особливості створення предметно-розвивального середовища у групі раннього дошкільного віку (2-3 року)

Завдання вихователя

Спільно з дітьми у грі навчити їх діяти з предметами та іграшками;

Розвивати уміння дітей переносити з допомогою вихователя знайомі дії з іграшками в нові ігрові ситуації;

Розвивати уміння дітей виконувати дії відповідно до ролі;

Розвивати уміння дошкільника виконувати в грі 2-3 послідовні епізоди.

Особливості створення предметно-розвивального середовища у групі дітей другої молодшої групи.

**Завдання
вихователя**

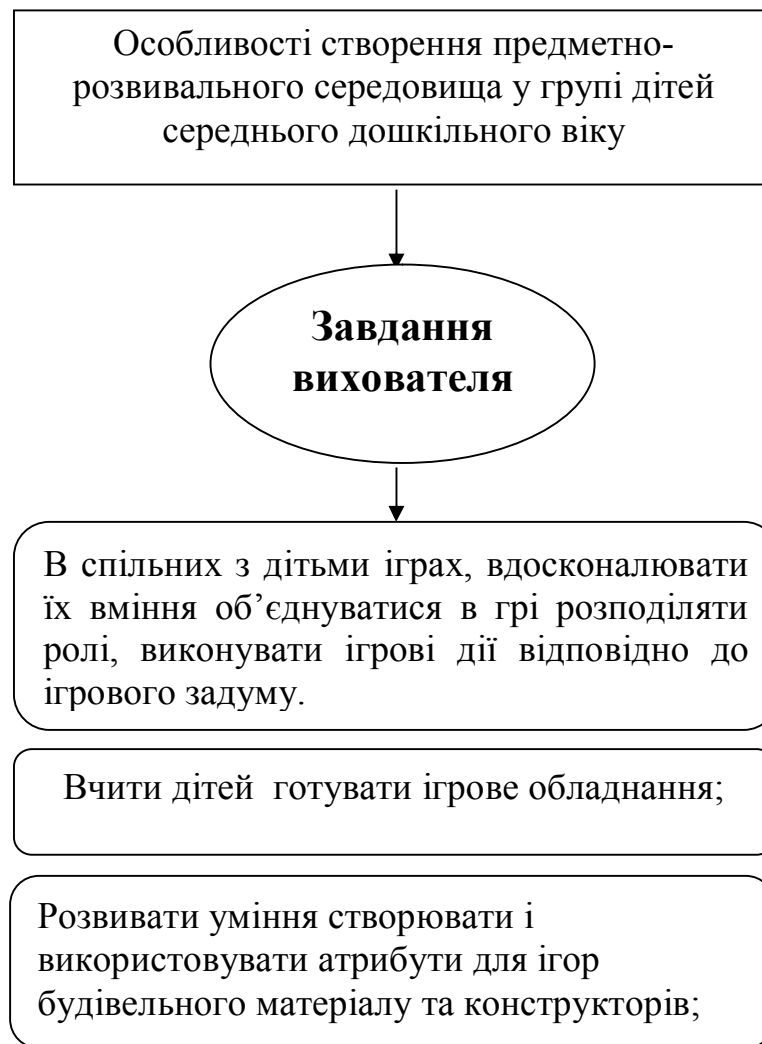
Сприяти виникненню ігор на теми спостережень за навколишнім життям, літературними творами;

В спільних з дітьми іграх розвивати їх уміння придумувати нескладний сюжет, обирати ролі, виконувати ролі в спільній грі з однолітками;

Заохочувати спроби дітей самостійно обирати атрибути для ігор, доповнювати ігрове оточення предметами та іграшками, яких не вистачає;

Розвивати уміння використовувати предмети-замінники.

Вчити дітей використовувати в іграх будівельний матеріал.

Особливості створення предметно-розвивального середовища у групах старшого дошкільного віку

**Завдання
вихователя**

Розвивати уміння дітей самостійно обирати тему для гри;

Розвивати сюжет на основі знань отриманих при ознайомленні з оточенням, з літературними творами;

Вчити погоджувати тему гри, сюжет, ролі, готувати необхідні ігрові умови;

Вчити колективно готувати обладнання, необхідні для гри, спільно планувати та виконувати ігрову діяльність;

Розвивати уміння використовувати предмети-замінники.

**Методичний супровід сюжетно-рольових ігор
(О. Скоролупової, Л. Логинової)**

Розділи	Їх наповнення
"Планомірне збагачення досвіду дітей"	Тексти для художніх творів для читання, варіанти пізнавальних бесід з дітьми, ілюстрації з рекомендаціями, перелік рекомендованих відео сюжетів, мультиків, аудіокасет.
"Передача дитині ігрової культури"	Дидактичні ігри, орієнтовні сценарії сюжетних режисерських ігор, варіанти включення в гру і виходу з неї, передачі ролі дитині, перелік ролей, які можуть бути задіяні в грі, перелік ігор-супутників.
"Розвивальне предметно-ігрове середовище"	Оформлення ігрових куточків, перелік можливих атрибутів до ігор і рекомендації з виготовлення атрибутів.
"Активізація проблемного спілкування дорослого з дітьми"	Орієнтовні сценарії ігор, дидактичні вправи, спрямовані на розв'язання проблемних ситуацій, орієнтовні завдання для ускладнення сюжетів за допомогою ігор-супутників.

МЕТОДИ КЕРІВНИЦТВА СЮЖЕТНИМИ ІГРАМИ ДІТЕЙ

**Керування іграми через вплив на зміст гри (через вибір теми, розвиток сюжету, розподіл ролей, реалізацію ігрових образів).
Розроблений Д.Менджерницькою.**

**Метод формування гри, як діяльності, розроблений
Н.Михайленко і Н.Коротковою, передбачає включення
вихователя в гру з дітьми.**

**Метод комплексного керівництва сюжетною грою,
розроблений Є.Зворигіною, С.Новосьоловою. Полягає у
забезпеченні наступних педагогічних умов:**

**Активної діяльності дітей,
спрямована на
ознайомлення з оточуючим
світом.**

**Використання навчальних
ігор з метою переведення
реального досвіду в
ігровий для відтворення
дійсності в грі.**

**Своєчасна зміна предметно-ігрового
розвивального середовища: відбір
іграшок та ігрового матеріалу, які б
сприяли закріпленню в пам'яті дитини
вражень, отриманих при ознайомленні з
оточуючим, в навчальних іграх.**

НАПРЯМИ ТА ЗМІСТ МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ
СЮЖЕТНО-РОЛЬОВИХ ІГОР ДОШКІЛЬНИКІВ

Особливості створення предметно-розвивального середовища в різних вікових групах.

Група раннього дошкільного віку (2-3 роки).

Завдання вихователя:

- Спільні з дітьми гри навчити їх діяти з предметами та іграшками, об'єднувати їх не складним сюжетом.
- Розвивати уміння дітей переносити з допомогою вихователя знайомі дії з іграшками в нові ігрові ситуації.
- Розвивати уміння дітей виконувати дії у відповідності з роллю.
- Розвивати уміння дошкільника виконувати в грі 2-3 послідовні епізоди.

Для реалізації завдань необхідно: предметно-розвивальне середовище повинно мати підготовлені ігрові зони: спальня, їдальня, кухня, ванна, продуктовий магазин, перукарня. Обладнаннями мають бути зона конструювання (різноманітні конструктори), зона транспортних іграшок, іграшки тварин. Необхідним є спеціальний ящик з предметами заміниками.

Друга молодша група

Завдання вихователя:

- Сприяти виникненню ігор на теми спостережень за оточуючим життям, літературними творами.
- В спільних з дітьми іграх, розвивати їх уміння придумувати не складний сюжет, обирати ролі, виконувати декілька взаємопов'язаних дій (купувати продукти, готувати обід, накривати на стіл), виконувати ролі в спільній грі з однолітками.
- Заохочувати спроби дітей самостійно обирати атрибути для ігор, доповнювати ігрове оточення не достаючи ми предметами та іграшками.
- Вчити дітей використовувати в іграх будівельний матеріал.

Для реалізації завдань необхідно: предметно-розвивальне середовище повинно мати підготовлені ігрові зони, які значно збагачуються іграшками, обладнанням, транспортними іграшками, буд. Матеріалами, предметами заміниками.

Середня група

Завдання вихователя:

- В спільних з дітьми іграх, що складають декілька ролей, вдосконалювати їх вміння об'єднуватися в грі, розподіляти ролі, виконувати ігрові дії у відповідності з ігровим задумом.
- Вчити дітей готувати ігрове обладнання.
- Розвивати уміння створювати і використовувати атрибути для ігор з будівельного матеріалу та конструкторів.
- Розвивати уміння використовувати предмети заміники.

Для реалізації завдань необхідно: Виконання поставлених завдань не вимагають чітко виражених ігрових зон, як у молодших групах. Межі цих зон розмиті, тобто, одні і ті ж атрибути можуть бути виконати. Важливо, щоб у дітей цієї групи був матеріал для самостійного творчого використання в сюжетних іграх (різноманітні атрибути). Зберігається в окремій коробці, яку діти гарно знають і мають вільний доступ. Вихователь вчить дітей, як використовувати такий матеріал

Старша та підготовчі групи

Завдання вихователя:

- Розвивати уміння дітей самостійно вибирати тему для гри.
- Розвивати сюжет на основі знань отриманих при ознайомленні з оточуючими, з літ. Творів, теле. програм.
- Вчити погоджувати тему гри, сюжет, ролі, готувати необхідні ігрові умови.
- Вчити колективно готувати обладнання необхідні для гри, спільно планувати та виконувати ігрову діяльність.
- Розвивати уміння використовувати предмети заміники.

Для реалізації завдань необхідно: Виконання поставлених завдань зумовлює відмову від стаціонарних ігрових зон. У цьому віці вони можуть гальмувати ігрову ініціативу дітей. Тому що пропонують готові ігрові сюжети. Атрибути різноманітних сюжетних ігор варто розміщувати в яскраві пластикові дерев'яні чи картонні лоти, коробки, які помічені спеціальними умовними позначеннями (н-д.: червоний хрест на коробці з атрибутами для гри «лікарня» чи «аптека»). Бажано щоб в групах було

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ДОМІНУЮЧИЙ ТИП СПІЛКУВАННЯ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

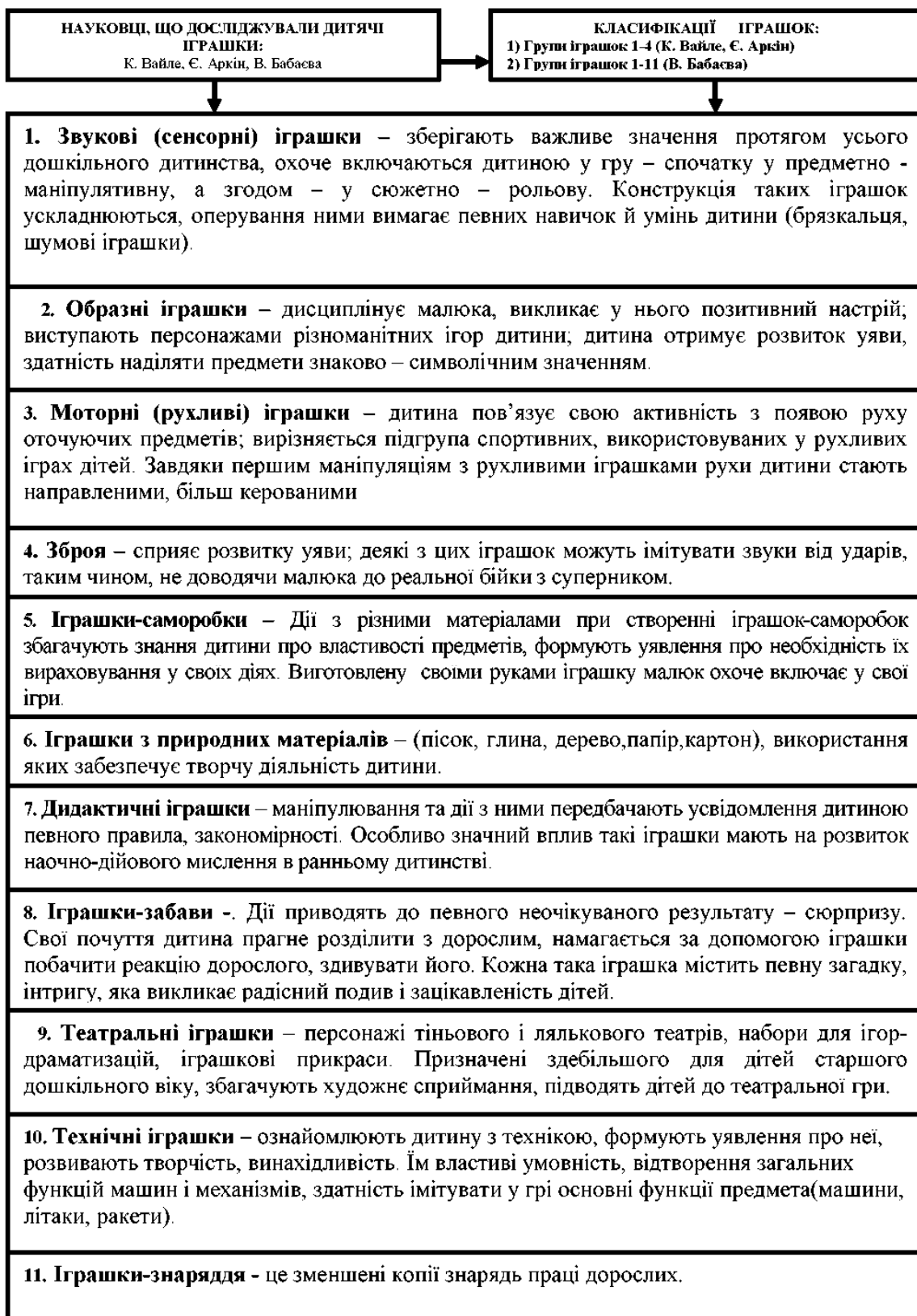
Домінуючий тип спілкування			
3-4 роки	4-5 років	5-6 років	6-7 років
<p>Позаситуаційно-пізнавальне спілкування з дорослими:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ чутливість до оцінки з боку дорослих; ✓ потреба в повазі; ✓ формування самооцінки. 	<p>Ситуаційно-ділове спілкування з однолітками:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ дитина намагається стати об'єктом інтересу і оцінки своїх товаришів. 	<p>Поза ситуаційно-особистісне спілкування з дорослими:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ засвоюються моральні закони; ✓ оцінюються власні вчинки та вчинки інших людей. 	<p>Поза ситуаційно-ділове спілкування з однолітками:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ усвідомлення своїх обов'язків, вчинків та їх наслідків; ✓ потреба у новій життєвій позиції.
Основні методи керівництва сюжетними іграми			
<p><u>Метод керування іграми через вплив на зміст гри</u> (Менджерницька). Вибір тем, розвиток сюжету, розподіл ролей, реалізація ігрових образів.</p>	<p><u>Метод формування гри як діяльності</u> (Н. Михайленко, Н. Короткова). Передбачає включення вихователя в гру для пояснення смислу ігрової дії дітям.</p>	<p><u>Метод комплексного керівництва сюжетною грою</u> (Е. Зворигіна, Н. Новосолова).</p>	
<p><u>Умови для застосування методу:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Активна діяльність дітей, спрямована на ознайомлення з оточуючим світом, планомірне збагачення досвіду дітей. Є джерелом для виникнення ігрового задуму. 2. Використання навчальних ігор з метою переведення реального досвіду в ігровий умовний план, для засвоєння способів відтворення дійсності у грі. 3. Зміна предметно-ігрового розвивального середовища, підбір іграшок та ігрового матеріалу, які сприяють закріпленню в пам'яті дітей вражень. 			

Особливості створення предметно-розважального середовища			
2-3 роки	3-4 роки	4-5 років	5-6 років
<p>Завдання вихователя:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ у спільній з дітьми грі навчати їх діяти з предметами, об'єднувати у нескладні сюжети; ✓ розвивати вміння переносити знайомі дії з іграшками в нові ігрові ситуації; ✓ розвивати вміння виконувати дії у відповідності з наданою роллю; ✓ розвивати вміння виконувати в грі дві-три послідовні дії чи епізоди. 	<p>Завдання вихователя:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ сприяти виникненню ігор із спостереження оточуючого світу; ✓ розвивати вміння складати сюжет, обирати ролі, виконувати дії спільно з іншими гравцями; ✓ заохочувати спроби дітей самостійно обирати атрибути для гри; ✓ вчити дітей використовувати в іграх будівельний матеріал. 	<p>Завдання вихователя:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ вдосконалювати вміння об'єднуватись у грі, розподіляти ролі, виконувати всі ігрові дії; ✓ вчити дітей готувати ігрове обладнання; ✓ розвивати вміння створювати і використовувати атрибути з будівельних матеріалів та конструкторів; ✓ розвивати вміння використовувати предмети-замінники. 	<p>Завдання вихователя:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ розвивати вміння самостійно обирати теми для гри; ✓ розвивати сюжет, вигадувати продовження; ✓ вчити погоджувати тему гри, сюжет, ролі; ✓ готувати необхідні атрибути; ✓ вчити колективно працювати для створення умов гри.

ОПОРНІ СХЕМИ ДО ТЕМИ 2.3

Особливості використання іграшок у роботі з дітьми дошкільного віку

ТЕМА 2.4. ГРА ЯК ПРОВІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ДОШКІЛЬНОМУ ВІСІ

Змістовий модуль 3
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЕДАГОГІЧНЕ КЕРІВНИЦТВО ТВОРЧИМИ ІГРАМИ
ДІТЕЙ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ОПОРНІ СХЕМИ ДО ТЕМИ 3.1
Особливості творчих ігор дошкільників

Роль дорослого в організації творчих ігор дошкільників полягає у забезпеченні іграшок, наявності досвіду та врахування індивідуальних інтересів.

Способи безпосереднього спрямування дитячих ігор (за А. Буровою)

- Гра вихователя з дитиною;
- Нагадування про попередні ігри;
- Поради щодо змісту, побудови гри;
- Виготовлення вихователем іграшок під час гри.

Робота психолога з розвитку творчих ігор дітей полягає у наданні допомоги з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей.

Форми організації діяльності дошкільників

- *Дидактична тематична гра* ознайомлює дітей з явищами, предметами та їх властивостями.
- *Експерсія* розширює ігровий досвід дітей завдяки новим сюжетам, засвоєним ролям та поведінки.
- *Індивідуальні заняття з дітьми* дають приклад партнерської взаємодії у співпраці з дорослим

ІГРИ

Народні ігри

Творчі ігри – це група ігор, де діти самостійно визначають мету, зміст, правила гри.

Ігри з правилами

Види

- **Сюжетно-рольові** (сімейні, побутові, суспільні);
- **Театралізовані** (режисерські, ігри-драматизації);
- **Конструкторсько-будівельні** (з конструктором та природним матеріалом)

Рівні розвитку гри

- I.** Налагодження дитини стосунків з однолітками, проявляється цікавість до гри.
- II.** Здійснення задуму у процесі створення спільного ігрового середовища.
- III.** Виконання дітьми ігрових та рольових дій та входження в роль.
- IV.** Дотримання правил гри у процесі розгортання дошкільниками сюжету гри.

Види іграшок для творчих ігор

- **Дидактичні** (ігрові набори з правилами);
- **Сюжетно-образні** (предмети навколишнього світу);
- **Технічні** (знаряддя праці, побутова техніка, різні механізми);
- **Спортивно-моторні** (міні – футбол, міні-більярд);
- **Народні** (свищики, фігурки тварин, птахів, ляльки-мотанки)

**Вікові особливості
розвитку творчих ігор
дошкільників**

Ранній вік(2-3р.)
- Зародження ігор-розваг («Сорока-ворона»);
- Отримання позитивних емоцій від взаємодії з близькими;
- Дитина вчиться зосереджуватися на предметних діях з іграшками;
- Дорослий є ініціатором та організатором ігор.

Молодший дошкільний вік(4р.)
- Ігри «поряд» замінюються на ігри «разом»;
- На перший план висувається спілкування у грі;
- Дошкільник вчиться узгоджувати свої діями з партнерами по грі;
- Використання предметів – заміників;

Середній дошкільний вік (5р.)
- Ігри пов'язані з формуванням рольової поведінки;
- Заміна предметів на «слова-назви», дії на жести із супроводом;
- Формування наочно-образного мислення;
- Підпорядкування своїх дій правилам поведінки;

Старший дошкільний вік (6р.)
- Роль стає центральною: зміна ігрових ролей під час одного сюжету та поєднання ролей;
- Підпорядкування своїх дій правилам гри;
- Опанування внутрішнього мовлення;
- Розвиток словесно-логічного мислення;
- Дорослий контролює збереження зв'язків між ролями;

ОПОРНІ СХЕМИ ДО ТЕМИ 3.2
Класифікація творчих ігор дошкільників

Сутність та особливості організації ігор дошкільників з будівельним матеріалом

Зведення споруд є одним із видів зображувальної творчості, пов'язаної з грою. Для цього діти використовують різноманітний природний матеріал, відходи будівництва, що сприяє формуванню у них трудових, технічних навичок.

Часто їм потрібні спеціальні будівельні матеріали, які поділяються на такі типи:

- ❖ Великий будівельний матеріал
- ❖ Настільний будівельний матеріал
- ❖ Напівфабрикати
- ❖ Конструктори

Найпродуктивніша послідовність :

- ❖ Зведення споруди вихователем
- ❖ Показ зразка споруди, зведеної вихователем
- ❖ Демонстрування окремих прийомів конструювання
- ❖ Показ зразка незакінченої споруди
- ❖ Повідомлення теми конструкції

**БУДІВЕЛЬНО – КОНСТРУКЦІЙНІ ІГРИ –
РІЗНОВИД ТВОРЧИХ ІГОР**

Зміст самостійної будівельно – ігрової діяльності дітей залежить від їхніх вікових особливостей

Спорудження за зразком готує дітей до конструювання на певну тему, за пропонуваними вихователем умовами, коли об'єкт зводять у різних варіантах . цей вид конструювання є складнішим для дітей, оскільки передбачає не копіювання зразка, а оперування образами, використання знань про способи дій, узагальнених про предмети.

Сутність та особливості організації театралізованих ігор та ігор – драматизацій з дітьми дошкільного віку

Відкривають простір для участі дітей у різних видах самостійної художньої діяльності, сприяють розкриттю і розвитку їхніх художньо – творчих здібностей, виробленню естетичного смаку.

Театралізовані ігри охоплюють:

- Дії дітей
- Літературну діяльність
- Образотворчу діяльність
- Музичну діяльність

Гра драматизація відбувається заздалегідь заданим сюжетом і передбачає ролі, регламентовані межами авторського тексту.

Театралізовані ігри – розігрування в особах літературного твору, відтворення за допомогою виражальних засобів.

Гра – драматизація здійснюється в кілька етапів:

- ✓ Підготовка до гри - драматизації
- ✓ Збагачення знань дітей про персонажів та події
- ✓ Власне гра - драматизація

До театралізованих ігор належать

Ігри - драматизації

Ігри на теми літературних творів

Завдання які передбачають ігри – драматизації:

- Активне володіння засобами емоційної виразності
- Вироблення вміння емоційно-морального оцінювання персонажів

Гра - драматизація відбувається заздалегідь заданим сюжетом і передбачає ролі, регламентовані межами авторського тексту.

Ігри – драматизації - синтетичний вид естетичної діяльності дошкільників

Гра – драматизація потребує від дітей таких творчих здібностей :

- ❖ Поетичного слуху
- ❖ Здатності швидко сприймати й усвідомлювати зміст літературного твору
- ❖ Уміння зберігати жвавість вражень

РОЛЬ ДОРОСЛОГО ТА ПСИХОЛОГА В ОРГАНІЗАЦІЇ ТВОРЧИХ ІГОР З ДОШКІЛЬНИКАМИ

Роль дорослого в організації творчих ігор дошкільників полягає у забезпеченні іграшок, наявності досвіду та врахування індивідуальних

Робота психолога з розвитку творчих ігор дітей полягає у наданні допомоги з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей.

Способи безпосереднього спрямування дитячих ігор (за А. Буровою)

- Гра вихователя з дитиною;
- Нагадування про попередні ігри;
- Поради щодо змісту, побудови гри;
- Виготовлення вихователем іграшок під час гри.

Форми організації діяльності дошкільників

- *Дидактична тематична гра* ознайомлює дітей з явищами, предметами та їх властивостями;
- *Експерсія* розширює ігровий досвід дітей завдяки новим сюжетам, засвоєним ролям та поведінки;
- *Індивідуальні заняття з дітьми* дають приклад партнерської взаємодії у співпраці з дорослим.

ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЧИХ ІГОР ДОШКІЛЬНИКІВ

Вікові особливості розвитку творчих ігор дошкільників

Ранній вік (2-3р.)

- Зародження ігор-розваг («Сорока-ворона»);
- Отримання позитивних емоцій від взаємодії з близькими;
- Дитина вчиться зосереджуватися на предметних діях з іграшками;
- Дорослий є ініціатором та організатором ігор.

Молодший дошкільний вік (4 р.)

- Ігри «поряд» замінюються на ігри «разом»;
- На перший план висувається спілкування у грі;
- Дошкільник вчиться узгоджувати свої діями з партнерами по грі;
- Використання предметів – заміників;

Середній дошкільний вік (5 р.)

- ❖ Ігри пов'язані з формуванням рольової поведінки;
- ❖ Заміна предметів на «слова-назви», дії на жести із супроводом;
- ❖ Формування наочно-образного мислення;
- ❖ Підпорядкування своїх дій правилам поведінки;

Старший дошкільний вік (6 р.)

- Роль стає центральною: зміна ігрових ролей під час одного сюжету та поєднання ролей;
- Підпорядкування своїх дій правилам гри;
- Опанування внутрішнього мовлення;
- Розвиток словесно-логічного мислення;
- Дорослий контролює збереження зв'язків між ролями;

Змістовий модуль 4
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЕДАГОГІЧНЕ КЕРІВНИЦТВО ІГРАМИ З ПРАВИЛАМИ
У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ОПОРНІ СХЕМИ ДО ТЕМИ 4.1

Особливості організації дидактичних ігор з дітьми дошкільного віку

**Дидактична гра, як ігровий метод
навчання**

Гра-заняття
(діти засвоюють доступні
знання ,виробляються
необхідні уміння
удосконалюються психічні
процеси (уява, мислення,
сприймання). Вихователь -
організатор

Власне дидактична гра
(ґрунтується на авто -
дидактизмі)та
самоорганізації дітей

Види дидактичних ігор

```
graph TD; A[Види дидактичних ігор] --> B[Ігри з предметами]; A --> C[Настільно-друковані ігри]; A --> D[Словесні ігри];
```

Ігри з предметами

(використовують мозаїку, кубики, мотрійки, пірамідки, природний матеріал – листя, плоди, насіння), сюжетні, безсюжетні дидактичні матеріали.

Настільно-друковані ігри

(передбачають дії не з предметами, а з їх зображеннями –лото, парні картки, доміно, складання цілого з частин(розрізані кубики, картинки).

Словесні ігри

(оперування дітей уявленнями, мислити про речі).

**Педагогічне керівництво
дидактичними іграми**

- ✓ Вихователь повинен підібрати дидактичну гру відповідно до програмних вимог навчання і виховання дітей певної вікової групи;
- ✓ Визначити оптимальний час її проведення;
- ✓ Підготувати необхідний дидактичний матеріал;
- ✓ Продумати методи прийоми керівництва нею;
- ✓ Збагатити дітей знаннями й уявленнями, необхідними для розв'язання ігрового завдання;
- ✓ Ознайомити дітей зі змістом дидактичної гри(демонстрація картинок, предметів, короткі бесіди);
- ✓ Розкриття ходу і правил гри(пояснення правил);
- ✓ Оцінка результату гри.

Види дидактичних ігор(за матеріалом)

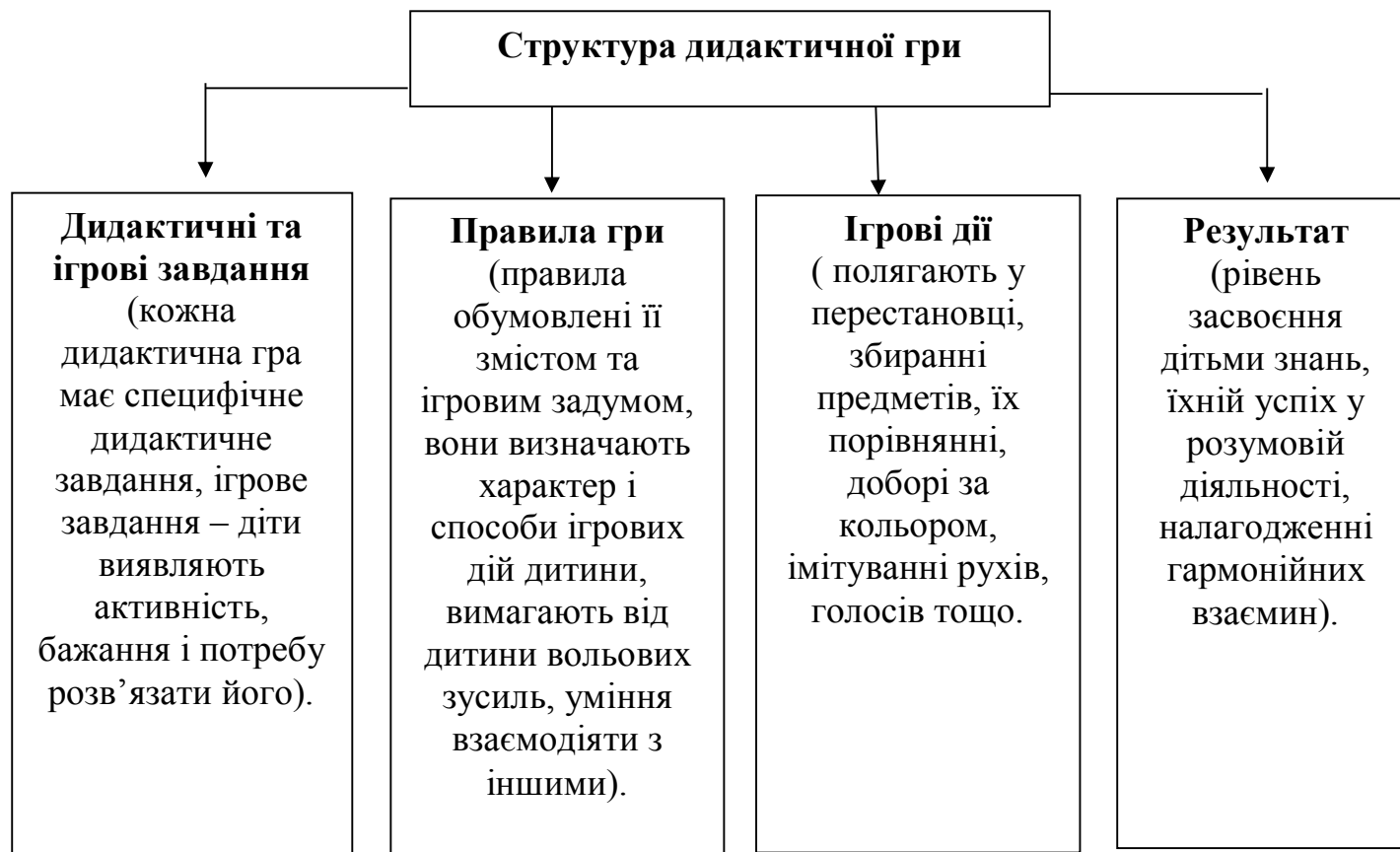
Ігри – подорожі
(посилити враження,
надати пізнавального
змісту, казкової
незвичайності)

Ігри – доручення
(ігрове завдання та
ігрові дії ґрунтуються
на пропозиції що –
небудь зробити)

**Ігри –
припущення**
«Що було б..»,
«Що я б
зробив,якби»

Ігри – загадки
(розвивають здатність
до аналізу,
узагальнення, формують
уміння розмірковувати,
робити висновки)

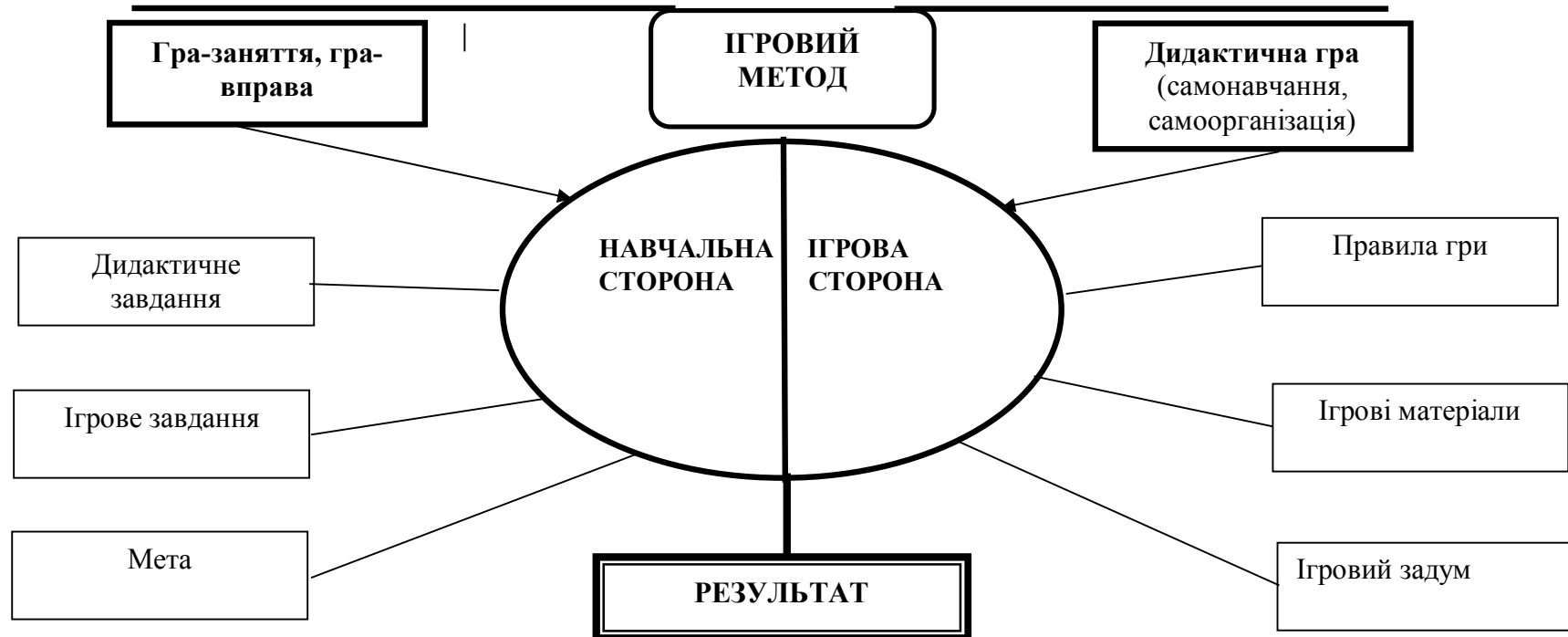
Ігри – бесіди
(активізується
емоційно – розумових
процесів,виховується
вміння слухати і чути
питання вихователя)

ОСОБЛИВОСТІ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

ІГРИ З ПРЕДМЕТАМИ

"ПІДБЕРЕМО ПАРУ"

МЕТА: закріпити словник іменників за темою "Іграшки", вчити встановлювати подібність предмета з його зображенням на картинках, удосконалювати зорове сприйняття.

ОБЛАДНАННЯ: іграшки (м'яч, лялька, ведмедик і т.д.), предметні картинки із зображенням цих іграшок.

Розгляньте разом з дитиною іграшки та предметні картинки. Назвіть кожен з них. Попросіть дитину взяти в руки одну з картинок і знайти іграшку відповідну їй.

"ЧУДЕСНИЙ МІШЕЧОК"

МЕТА: закріплювати в словнику дитини слова з теми: "Іграшки", "Фрукти", "Овочі" і т.д., вчити розрізняти предмети на дотик, удосконалювати тактильне сприйняття.

ОБЛАДНАННЯ: мішечок, предмети по темі.

Запропонуйте дитині дістати з "чудесного мішечка" певний предмет. Малюк повинен знайти його на дотик, не заглядаючи в мішечок. Ускладнити завдання можна, поклавши в мішечок предмети різного розміру (великі, маленькі). У цьому випадку дитині пропонується знайти в мішечку вказаний дорослим предмет.

БАБУСИНА СКРИНЯ

МЕТА: сприяти запам'ятовуванню назв українського одягу; учити складати розповідь про нього.

МАТЕРІАЛ: іграшкова скринька; одяг (*сукня, спідниця, пасок, вінок, хустка, вишиванка, намисто, чоботи, кожух, шаровари, пояс, шапка*).

ХІД ГРИ

Вихователь привертає увагу дітей до чарівної скрині.

– Звідкіля вона? Хто ж це нам її прислав? (*Діти з вихователем відчиняють скриню. Дитина дістає зі скрині лист. Вихователь читає лист.*)

– Діти, це лист і скриня від бабусі Мелани. Послухайте, що вона нам пише. "Добрий день, люба малеча! Пише вам бабуся Мелана з далекого українського села Новоукраїнка. Я знаю, що ви дуже гарні діти, тому надсилаю вам свою скриню з українським одягом. Ви розгляньте його. Як він називається? Коли його одягають? Хто його одягає? А ще я вам надсилаю декілька загадок про одяг, відгадайте їх! А може, ви і самі знаєте загадки про одяг, то загадайте їх одне одному! До побачення, мої любі! Ваша бабуся Мелана".

Діти розглядають одяг, розповідають про нього.

ДИДАКТИЧНА ГРА "ПОРІВНЯЙ ПРЕДМЕТИ"

МЕТА: розвивати вміння співставляти предмети за величиною, закріпити вміння працювати зі знаками. Виховувати увагу, зосередженість.

МАТЕРІАЛ: картки з зображенням різних за величиною предметів, знаки, олівці.

ХІД ГРИ

1. Мотиваційна настанова: потрібно допомогти малюкам визначити предмети за величиною, використовуючи знаки.

2. Роздача карток, вибір знаків, малювання стрілочки, яка вказує на більший чи менший предмет.

3. Пояснення своїх дій

ДИДАКТИЧНА ГРА "ЛАНЦЮЖОК ДІЙ"

МЕТА: розвивати символічну функцію дітей, формувати вміння за допомогою знаків змінювати властивості предметів, перетворювати мову властивостей на мову дій. Виховувати інтерес до гри, позитивні емоції.

МАТЕРІАЛ: знаки, долоньки зі знаками, картки з зображенням різних предметів.

ХІД ГРИ

1. Познайомити дітей з долонькою – символом дії, вмістити в долоньку будь-який знак властивостей і запропонувати створити ланцюжок дій.

2. Бесіда. Що потрібно зробити для приготування каші?. Які продукти можна використати? Які дії виконати?

3. Підбір знаків дітьми.

4. Складання ланцюжка дій. Аналогічні дії можна використати для приготування борщу, прання білизни, виготовлення іграшок і т.д.

НАСТІЛЬНО-ДРУКОВАНІ ІГРИ

НА МІСЦЯ

МЕТА: закріпити вміння дітей групувати предмети та називати їх одним словом.

ХІД ГРИ

У дітей – картки, розграфлені на 6 клітинок, із зображенням шафи, мисника, полички для іграшок у центрі. Вихователь називає та кладе картинку із зображенням іграшки, посуду, одягу. Виграє дитина, яка першою заповнить усі клітинки.

"ЧИМ ГРАЮТЬ І ЩО ВДЯГАТИ".

МЕТА: закріпити в словнику дитини назви іграшок, предметів одягу, основних дій з ними.

ОБЛАДНАННЯ: предметні картинки із зображенням іграшок і предметів одягу.

Розкладіть на столі предметні картинки і запропонуйте дитині сказати, що на них зображено. Попросіть малюка показати і назвати предмети, з якими можна грати. Спонукаючи його відповідати фразою: "Я граю машиною". Потім попросіть дитину назвати предмети одягу та основна дія з ними:

"Пальто надягають". В кінці гри підведіть підсумок: машиною, кубиком грають. Пальто, сорочка, шкарпетки, сукня надягають - це одяг.

"ЩО ЗМІНИЛОСЯ"

МЕТА: закріплювати в словнику дитини іменники з теми: "Іграшки", "Одяг", "Меблі" і т.д., сприяти розвитку уваги і короткочасної зорової пам'яті.

ОБЛАДНАННЯ: предметні картинки по темі 5-7 штук.

Розставте або розкладіть на столі іграшки або предметні картинки і попросіть дитину назвати їх. Запропонуйте малюкові закрити очі і змінити розташування іграшок або картинок на столі. Розплющивши очі, дитина повинна відгадати, які іграшки або картинки переставив дорослий.

СЛОВЕСНІ ІГРИ

СМУГАСТІ КИЛИМКИ

МЕТА: закріпити поняття "ліва, права частина" знання кольорів; розвивати художні навички; виховувати акуратність.

У кожної дитини – аркуш білого паперу, на якому фарбами (*червоною, жовтою і зеленою*) намальована ліва половина смугастого килимка (*рушничка*.) Права половина килимка – контурне зображення смужок, що потрібно зафарбувати у відповідний колір.

ХІД ГРИ

Вихователь привертає увагу дітей до зафарбованої частини килимка і запитує про назви кольорів. Потім пропонує дітям зафарбувати праву частину килимка, добираючи фарби відповідно до зафарбованої лівої частини килимка та в межах контурних ліній. Кращі килимки використовують для подарунків та в іграх з ляльками. Щоб не припускатися помилок у виборі фарб, роблять мазок спочатку на папері, порівнюють колір з лівою частиною килимка і лише потім наносять фарбу на праву частину.

НАГОДУЙМО ВЕДМЕДИКА

МЕТА: ознайомити дітей з українським національним посудом (*макітрою, глечиком, мискою, дерев'яними ложками та ін.*).

МАТЕРІАЛ: предмети українського національного посуду, іграшковий ведмедик.

ХІД ГРИ

Дорослий організовує дітей на гру, обігруючи вірш.

Ведмежаток я взяла,
Посадила до стола,
Стала медом частувати:
"Пригощайтесь, ведмежата!"
А ведмедики сидять
І нічого не їдять...

Вихователь стурбований, чому ведмедики нічого не їдять.

– Та вони ж не мають, чим і з чого їсти. Ведмедикам необхідно дати посуд. У що наллємо меду? (У тарілочку, поливану мисочку.) Чим ведмедики їстимуть мед? (Дерев'яними ложками) З чим можна їсти мед? (З чаєм, з молоком) У чому поставимо молоко на стіл? (У глечику) Щоб у ведмедиків був смачний обід, ми поставимо пиріжки в макітру. (Діти розглядають гарно прибраний стіл і розповідають про посуд).

МАГАЗИН

Мета: закріпити з дітьми знання назв та призначення предметів ужитку; учити складати короткі описові розповіді.

Хід гри

У "магазині" розміщено різні за призначенням предмети: посуд, іграшки, одяг. Щоб щось купити, слід описати відповідний предмет. Вихователь першим "купує" предмет, називає його, стисло описує, говорить, навіщо він і як використовується. *Наприклад:* "Дайте мені, будь ласка, жовтий глечик з червоними смугами. Він мені потрібен для молока". Після цього діти самі "купають", описуючи предмет. Якщо діти користуються просто жестом, вказівним займенником "це", вихователь ставить їм навідні питання, що допомагають правильно описати предмет. Якщо дитина правильно описала іграшку, вона одержує її.

СТРУКТУРА ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ:

1) Дидактичні та ігрові завдання

- Наявність дидактичного завдання (або кількох) підкреслює спрямованість навчального змісту гри на пізнавальну діяльність дітей.

2) Правила гри

- Дотримання правил вимагає від дитини вольових зусиль, уміння взаємодіяти з іншими, переборювати негативні емоції у зв'язку з невдачами тощо.

3) Ігрові дії

- Увага дитини в грі спрямована на розгортання ігрової дії, а захопленість ігровою ситуацією є передумовою мимовільного розв'язання дидактичного завдання.

4) Результат гри

- Результатом гри є рівень засвоєння дітьми знань, їхній успіх у розумовій діяльності, налагодженні гармонійних взаємин.

Класифікація дидактичних ігор за характером матеріалу:

1) Ігри з предметами

Використовуються я дидактичні іграшки (мозаїку, кубики), реальні предмети, різноманітний природний матеріал.

«СКЛАДИ ЛЮДИНУ З ГЕОМЕТРИЧНИХ ФІГУР»
«ЩО ДЛЯ ЧОГО ПОТРІБНО?»

2) Настільно-друковані ігри

Передбачають дії не з предметами, а з їх зображеннями.

«МІЙ ДЕНЬ»

3) Словесні ігри

Змушують дітей оперувати уявленнями, мислити про речі, з якими вони на той час не діють, використовувати набуті знання.

«Знайомство»
«Упізнай себе»

Класифікація дидактичних ігор за ігровими завданнями:

1) Ігри-подорожі

- Покликані посилити враження, надати пізнавального змісту, казкової незвичайності, звернути увагу дітей на те, що існує поряд.

2) Ігри-доручення

- Ігрові завдання та дії в них ґрунтуються на пропозиції що-небудь зробити.

3) Ігри-припущення

- Спонукають дітей до осмислення наступної дії, що потребує вміння зіставляти знання з обставинами або запропонованими умовами.

4) Ігри-загадки

- Розвивають здатність до аналізу, узагальнення, формують вміння розмірковувати, робити висновки.

5) Ігри-бесіди

- Цінність таких ігор полягає в активізації емоційно-розумових процесів, у вихованні вміння слухати, чути питання вихователя, питання і відповіді дітей.

Класифікація дидактичних ігор за характером ігрових дій:

1) Ігри-доручення

- Грунтуються на інтересі дітей до дії з іграшками і предметами: підбирати, складати, роз'єднувати, з'єднувати, нанизувати тощо.

2) Ігри з відшукуванням предметів

- Їх особливістю є несподівана поява і зникнення предметів.

3) Ігри з відгадуванням загадок

- Вибудовуються на з'ясуванні невідомого: "Впізнай", "Відгадай" "Що змінилось?".

4) Сюжетно-рольові дидактичні ігри

- Ігрові дії полягають у відображенні різних життєвих ситуацій, у виконанні ролей.

5) Ігри у фанти

- Пов'язані з цікавими для дітей ігровими моментами: скинути картку, утриматися, не сказати забороненого слова.

ПЕДАГОГІЧНЕ КЕРІВНИЦТВО ДИДАКТИЧНИМИ ІГРАМИ

Керівництво дидактичними іграми

Етапи керівництва

Підготовчий

Гра має відповідати програмовим вимогам: виховання, навчання; визначити час проведення гри; дібрати дидактичний матеріал; вивчити й осмислити гру; дібрати методи і прийоми тощо.

Ознайомлення дітей із змістом гри

Розкрити хід та правила гри; спрямовувати дії гравців порадою, запитанням, нагадуванням; показувати способи дій дітям раннього і молодшого дошкільного віку; враховувати при грі досвід старших дошкільників.

Підсумки гри

Види керівництва

Повне
втручання

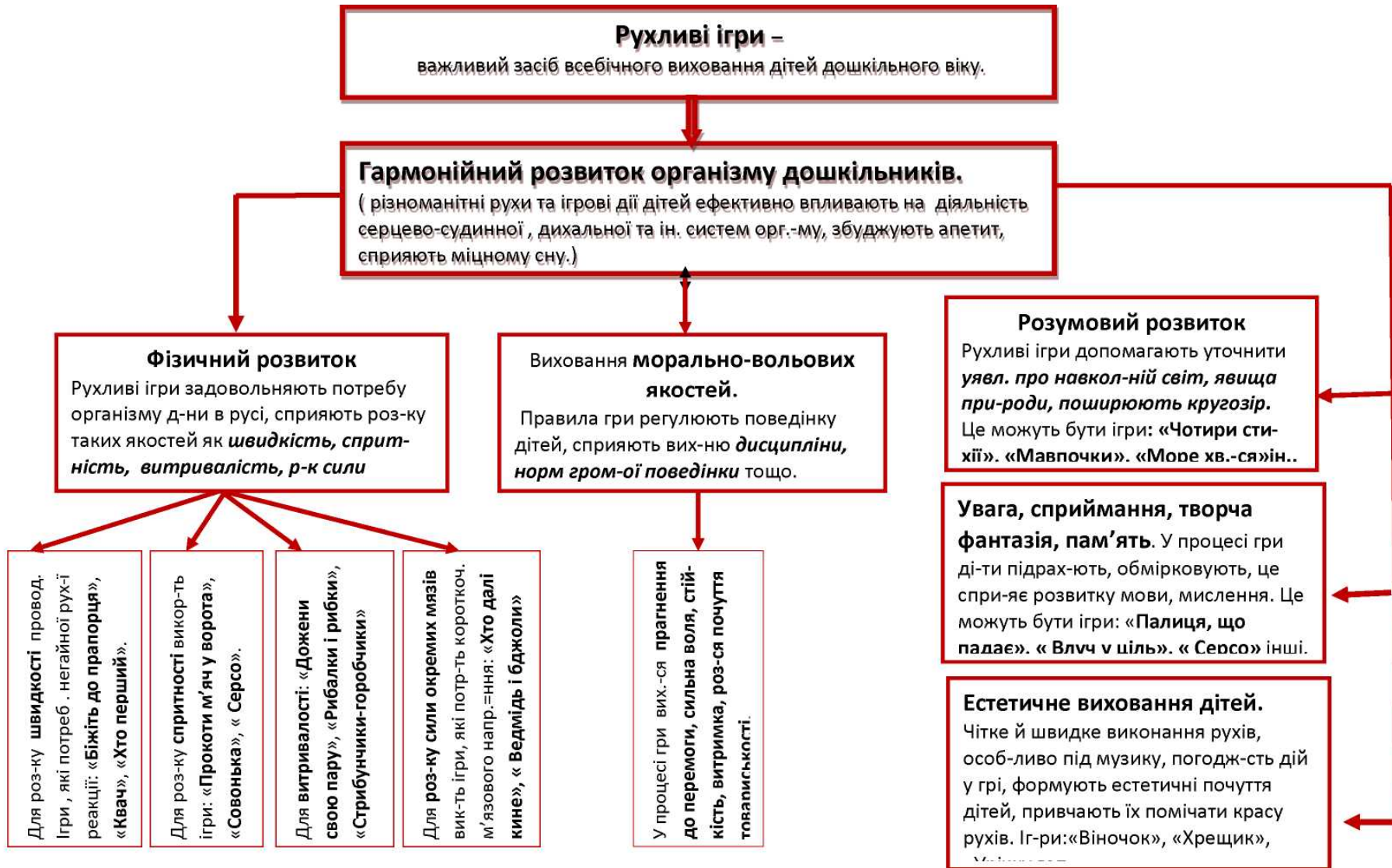
Часткове
втручання

Без втручання
(спостереження)

ОПОРНІ СХЕМИ ДО ТЕМИ 4.2

Особливості організації рухливих ігор з дітьми дошкільного віку

**ТЕМА: "ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РУХЛИВИХ ІГОР З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ"
СУТНІСТЬ РУХЛИВИХ ІГОР**

Дослідження проблеми рухливих ігор у психолого-педагогічній літературі

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ РУХЛИВИХ ІГОР З ДІТЬМИ

Методика проведення рухливих ігор з дітьми.

На думку вченого Е.Вільчковського, проведення рухливих ігор має свою специфіку, яка залежить від анатомо-фізіологічних і психологічних особливостей дітей.

Анатомо-фізіологічні та психологічні особливості дітей. Залежно від віку дитини та рівня сформованості її психофізичних навичок, дітей поділяють на п'ять вікових груп.

Тривать гри 5-7 хв. Повтор. кожн. 3-4 р. Обир. ігри сюжетон. х-ру з елемент. прав-и «Мак», «Потяг», «Іди дощику»

1-ша молодша група (від 2-х до 3-х р.) Діти ще не мають досіду проведення колект-их ігор, їх лише залучають до них. Дітей не цікавить результат гри, цікавить сам процес руху..

2-га молодша група (від 3 до 4р). діти особл.емоційно реаг. на образи та сюжет гри. доцільно викор.наголовники з зобр.персонажа. Найскладн. моменти пояснювати жестом і показом.

Тривалість гри 6-8 хв. Повт. кожн. 3-5 разів. Обира-ти ігри, в яких мало правил, мало ролей.

Середня гру-па (від 4 до 5 р.)
Інтерес до рух-вих ігор зростає. Дітям характ. надмірна рухливість та невмін.раціон. викор. свої сили. Діти цікавл. результ. своїх дій. Важливо своєчасно прип-ти гру або знизити інтен-сть

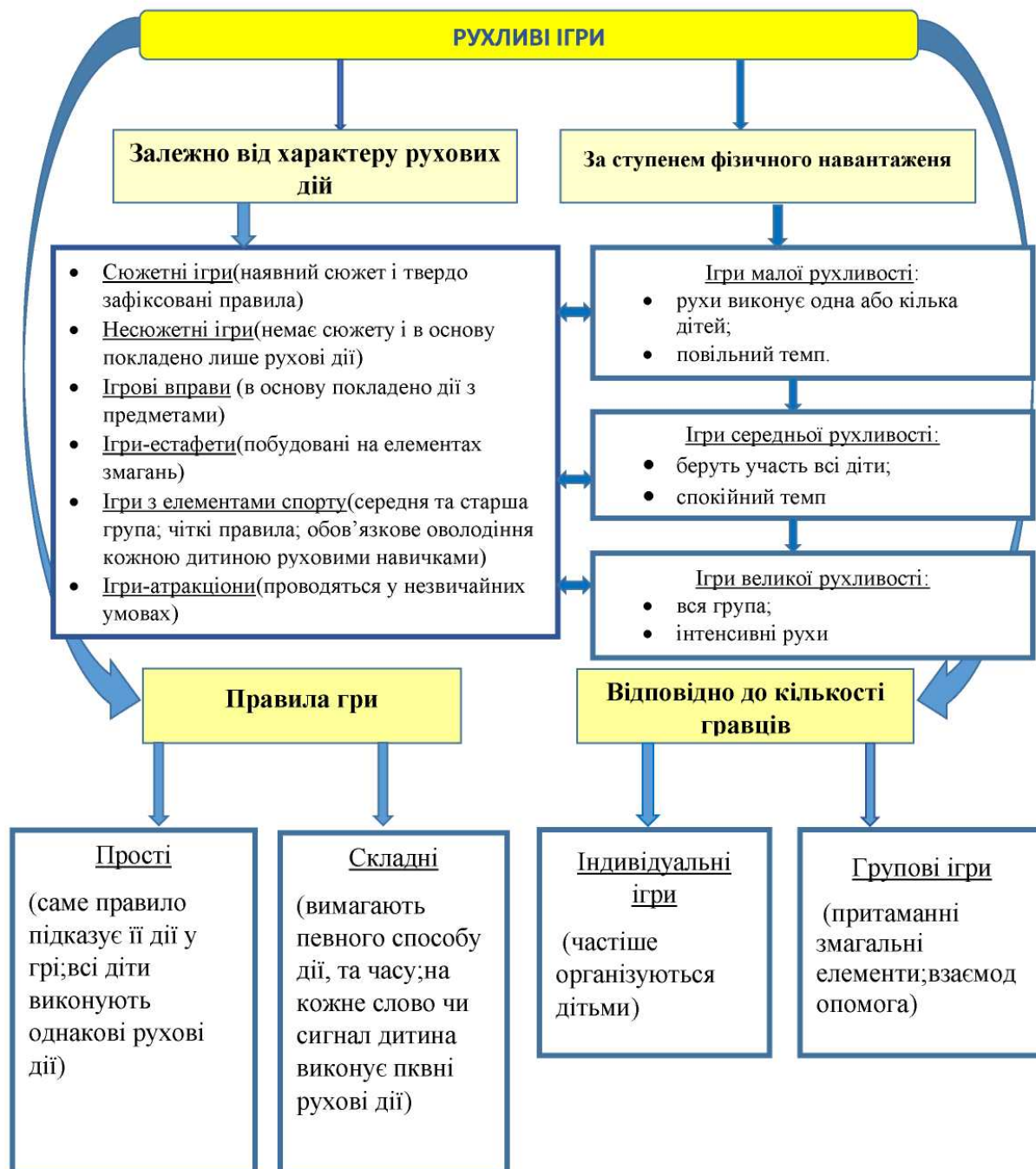
Тривалість гри 8-10 х. Пов-тор. кожн.3-5 р. Обир. ігри з метан-ням, лазінням,стриб-ками. Протягом року зміст ігор ускл-ся. Діти опанов. навички колективн. гри.

Підготовча група (6-7 р.життя).Рухи у дітей чіткі та свідомі, мають довільний хар-р, що дозволяє дітям включатись в рухливі ігри більшої складності та

Старша група (від 5 до 6 р).Рухи дітей стають більш чіткими та свідомими. Велике знач. мають ігри з викор.предметів (м'яч, обруч,скакалка).Важлив. є дозуван-ня рухів та рівноцінна комплект. команд.

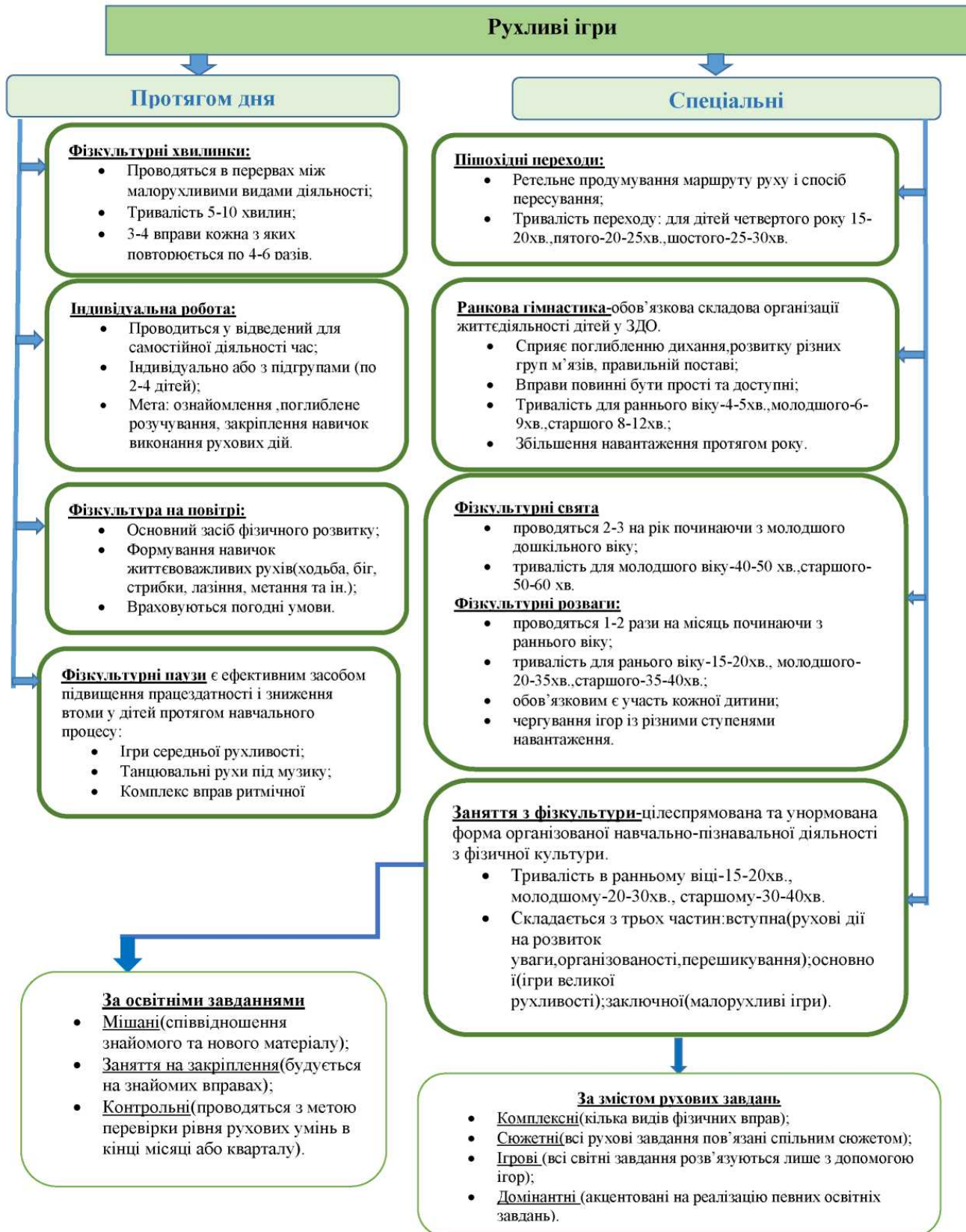
Викор-ть більш складні рухи і вправи, ігри –естафети, команд-ні ігри. При першому провед. правила поясн-ся докладно, при ускладненні гри-додатково. **Загальна трив. гри – 10-12 хв.**

Класифікація рухливих ігор

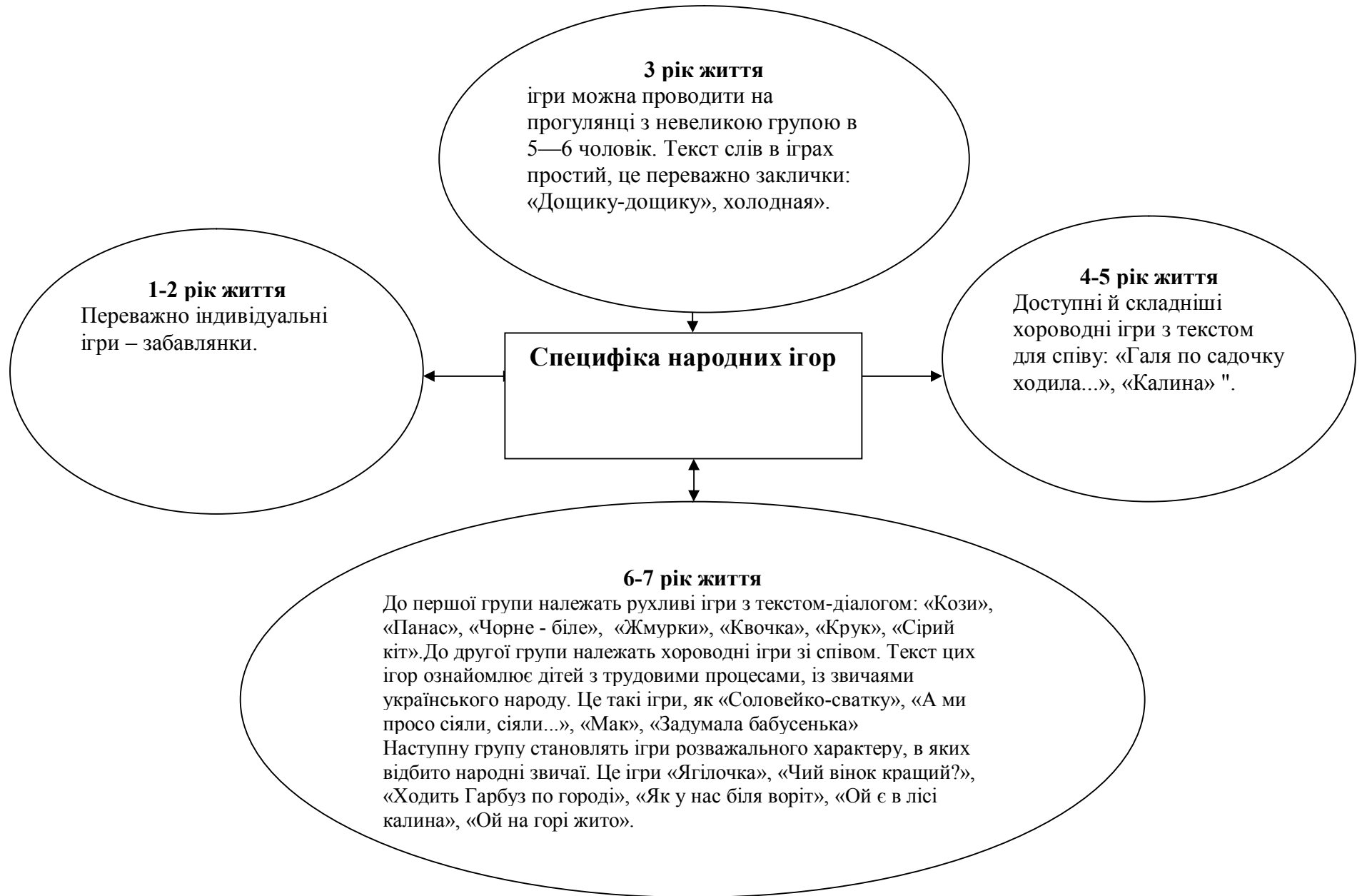
Використання рухливих ігор в різних видах діяльності

ОПОРНІ СХЕМИ ДО ТЕМИ 4.3

***Особливості застосування українських народних ігор
у закладі дошкільної освіти***

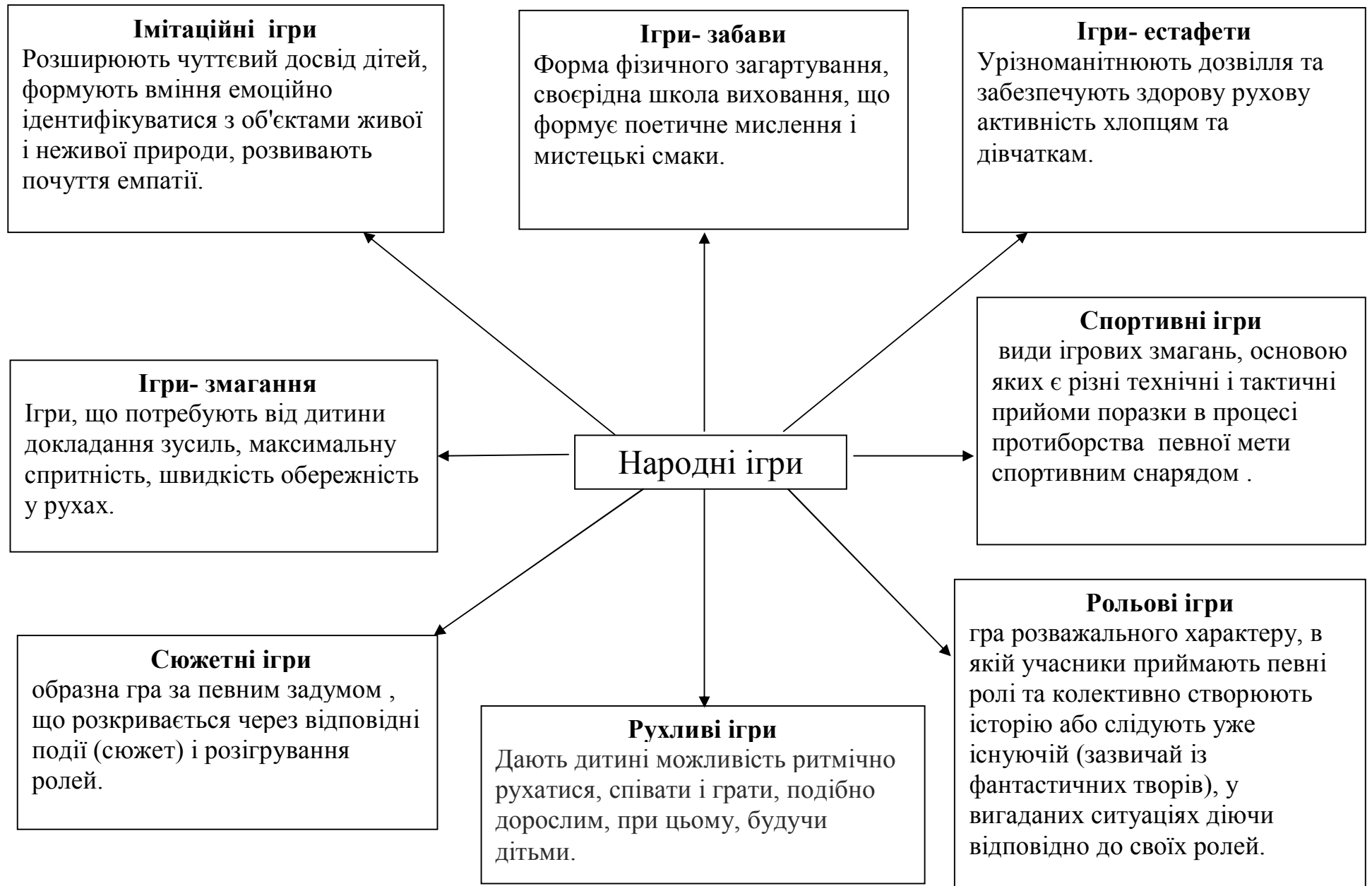
МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ НАРОДНИХ ІГОР

РІЗНОВИДИ НАРОДНИХ ІГОР

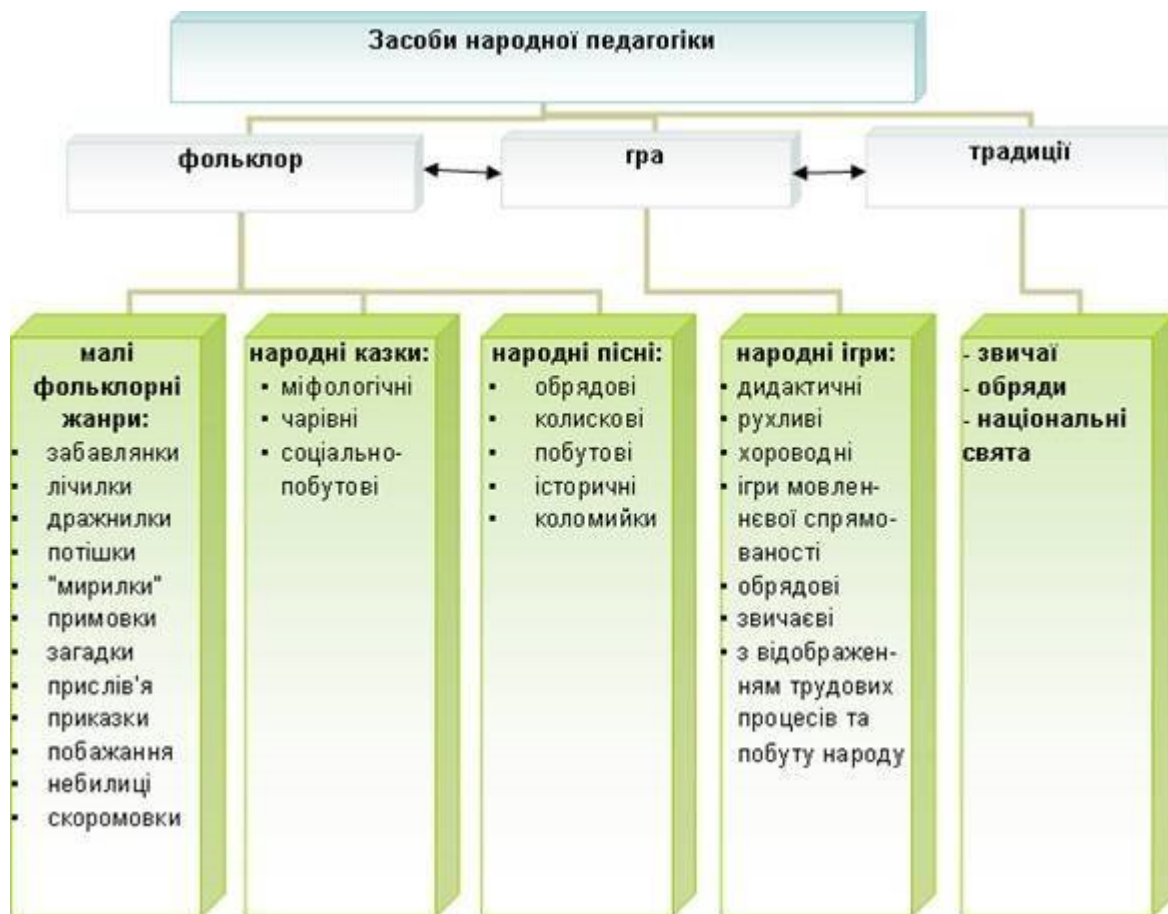

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ НАРОДНИХ ІГОР В РОБОТІ З ДІТЬМИ

СУТЬ НАРОДНИХ ІГОР

Змістовий модуль 5.
НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІ, КОРЕКЦІЙНІ І ТЕРАПЕВТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ
ЗАСТОСУВАННЯ ГРИ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

ОПОРНІ СХЕМИ ДО ТЕМИ 5.1

Можливості використання гри у навчально-виховному процесі
загальноосвітнього навчального закладу

ВПЛИВ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКА НА ФОРМУВАННЯ ЙОГО ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО НАВЧАННЯ

ВПЛИВ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКА НА ФОРМУВАННЯ ЙОГО ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

Показники психологічної готовності до навчання в школі

Готовність пізнавальних психічних процесів

Увага. Формуються основні її властивості: - стійкість, перемикування, розподіл, зосередженість

Пам'ять. Підвищується ефективність мимовільного запам'ятовування. У середньому дошкільному віці пам'ять поступово стає довільною і опосередкованою. Дитина старшого дошкільного віку може ставити собі за мету запам'ятати і більш-менш вдало відібрати способи запам'ятання та засоби, що полегшують цей процес. Ефективними є асоціативні способи запам'ятання. Сміслова пам'ять розвивається поряд з механічною

Мислення. Основна лінія розвитку мислення – перехід від наочно-дійового до наочно-образного та до словесного. Основним видом мислення є наочно-образне. До кінця дошкільного віку з'являється тенденція до узагальнення, встановлення зв'язків. Розвивається логічне мислення (уміння мислити відповідно до законів логіки).

Сприймання. Сприймання стає осмисленим, цілеспрямованим, аналітичним. У ньому виділяють довільні дії – спостереження, розглядання, пошук. Важливу функцію в цьому виконує мова дитини

Емоційно-мотиваційна готовність

- 1) дитина, приймаючи роль якого-небудь персонажу чи героя враховує особливості його поведінки, його позицію;
- 2) дитина погоджує свої дії з діями іншого персонажу – партнера по грі. Це допомагає орієнтуватись у стосунках між людьми, сприяє розвитку самосвідомості і самооцінки дошкільника.

Довільність у діях, наявність вольової поведінки, розвиток самосвідомості

Завдяки інтенсивному інтелектуальному та особистісному розвитку, до кінця дошкільного віку формується самосвідомість. Самооцінка з'являється у другій половині дошкільного періоду на основі початкової суто емоційної самооцінки («я хороший») і раціональної оцінки чужої поведінки. Одна з ліній розвитку самосвідомості – усвідомлення своїх переживань. Характерною є статева ідентифікація. Формується усвідомлення себе в часі. В старшому дошкільному віці дитина пам'ятає себе в минулому, усвідомлює в теперішньому та уявляє в майбутньому.

Сформованість спілкування

- 1) дошкільник, вливаючись у колектив однолітків, має певний запас правил і зразків поведінки, моральних цінностей, що склались завдяки дорослим, батькам;
- 2) дошкільник копіює близьких, дорослих, засвоюючи їх манери, звички, стиль поведінки; запозичує у них оцінку людей, подій, речей;
- 3) такий соціальний досвід переноситься на ігрову діяльність, на спілкування з однолітками, формує особистісні якості дитини;
- 4) зміст, сюжет ігор, яким надає перевагу дитина, особливості її мови, дозволяють встановити тип спілкування дошкільника в сім'ї, внутрішньо сімейні інтереси і відносини;
- 5) в умовах ігрового і реального спілкування з однолітками дитини стикається з необхідністю застосовувати на практиці засвоєні норми поведінки;
- 6) в ігровій діяльності дітей постійно виникають ситуації, які потребують погодження дій, вияву доброзичливості до партнера по грі, уміння відмовлятися від особистих бажань заради досягнення спільної мети. Це вдається не завжди. Іноді виникають конфлікти. Глибина і тривалість конфліктів у дошкільника залежить переважно від засвоєних ним зразків сімейного спілкування.

МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД СЮЖЕТНИХ ІГОР

Методичний супровід сюжетних ігор.

Планомірне збагачення досвіду дітей: тексти для художніх творів для читання, варіанти пізнавальних бесід з дітьми, ілюстрації з рекомендаціями, перелік рекомендованих відео сюжетів, мультиків, екскурсій вихідного дня, домашніх свят.

Передача дитині ігрової культури: дидактичні ігри, орієнтовані сценарії сюжетних режисерських ігор, варіанти включення в гру і виходу з неї, варіанти включення в гру і виходу з неї.

Розвивальне предметно-ігрове середовище: оформлення ігрових куточків, перелік можливих атрибутів до ігор і рекомендації по виготовленню атрибутів.

Активізація проблемного спілкування дорослого з дітьми: орієнтовні сценарії ігор, дидактичні вправи, спрямовані на розв'язання проблемних ситуацій, орієнтовні завдання, для ускладнення сюжетів за допомогою ігор-супутників.

ГРА ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ, РОЗВИТКУ ТА АДАПТАЦІЇ ДИТИНИ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

68

ГРА ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ, РОЗВИТКУ ТА АДАПТАЦІЇ ДИТИНИ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

06

Позиції включення дорослого в гру

Позиція збільшеної дистанції характерна для вільних ігор, де діти самостійно обирають гру, організують її, самі забезпечують процес і результат. Педагог займає опосередковану позицію: дипломатично впливає на вибір гри, на її морально-естетичну атмосферу.

Позиція часткового включення, характерна для ігор, що здійснюються в межах організованого виховного процесу. Педагог допомагає порадою, безпосередньою організаційною роботою, чи обговорення “на рівних” на якомусь одному етапі гри: підготовці, підведенні підсумків. Міра включення вихователя в гру зумовлена підготовленістю вихованців та досвідом їх участі в колективних справах, рівнем їх самостійності. Тому педагог включається в ролі наставника чи організатора.

Ігрова позиція. Найбільш ефективна, коли ігри, особливо воєнізовані, ігри-драматизації проводяться в межах дитячих організацій. За такої позиції найзручніше надавати допомогу, радити. Діти і дорослі мають можливість грати рівнозначні ролі.

Позиція колективного прикладу. Будується на основі психологічного механізму копіювання. Педагогічний колектив чи окремі його представники виступають як окрема команда, включаються в конкурси, змагання. Особистим прикладом педагог демонструє ставлення до справи, один до одного, впливає на виховуючу атмосферу під час гри.

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ В УМОВАХ СУЧАСНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

“Організаційно-педагогічні умови застосування дидактичної гри у навчально-виховному процесі”

Дидактична гра - засіб навчання і виховання

Застосування дидактичної гри у навчально - виховному процесі

Враховувати педагогічні умови

Визначити місце дидактичної гри в системі інших видів діяльності на уроці

З'ясувати доцільність використання дидактичної гри

Враховувати в методиці проведення дидактичної гри мету уроку та рівні підготовленості учнів

Дотриматися вимог до організації гри

Перебачити способи стимулювання учнів

Дотримуватися вимог до організації

Ігри мають відповідати навчальній програмі

Ігрові завдання мають бути не надто легкими, проте і не дуже складними

Відповідність грівовим особливостям учнів

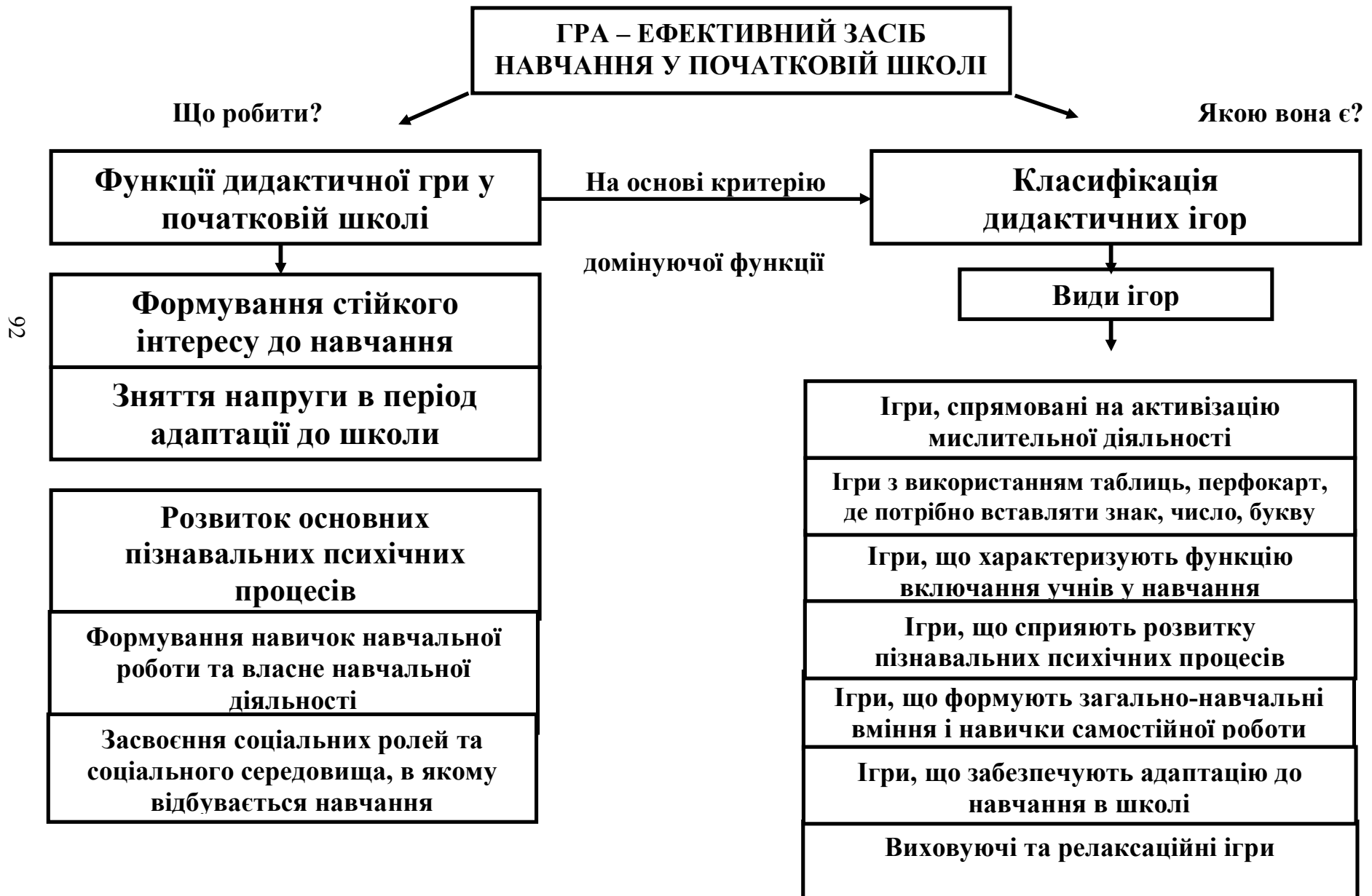
Залучення доігор всього класу

Поєднання ігрового і пізнавального планів

Емоційне стимулювання

Пізнавальне стимулювання

ДИДАКТИЧНА ГРА У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

КЛАСИФІКАЦІЯ І ФУНКЦІЇ ДИДАКТИЧНОЇ ІГРИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Класифікація

спрямовані на активізацію мислительної діяльності учнів:
„Магазин”, „Клоун”, „Підбери ключ”, ігрові ситуації, за допомогою яких опредмечуються абстрактні поняття

ігри з використанням таблиць, перфокартою, де потрібно вставити знак, число, букву:

ігри з використанням таблиць, перфокартою, де потрібно вставити знак, число, букву.

ігри, метою яких є розвиток пізнавальних психічних процесів, що є основою для успішної навчальної діяльності. Це дидактичні ігри з вираженням психотехнічним аспектом

ігри, що формують в процесі навчання загально навчальні уміння і навички самостійної роботи (складання задач та їх розв'язання з поясненням; групові та парні ігри: вчитель-учень, динамічні пари)

ігри, що забезпечують адаптацію до навчання в школі (ігри-подорожі, ігри-екскурсії, ігри-спектаклі, широке використання іграшок)

виховуючи та релаксаційні ігри, які широко використовуються у роботі з дітьми в групі продовженого дня, для зняття напруги чи втоми за день („Пошта”, „Світ професій”, „Довідкове бюро”)

Гра –
випробуваний і
ефективний засіб
навчання і
виховання у
початковій школі

Дидактичні
ігри

Функції

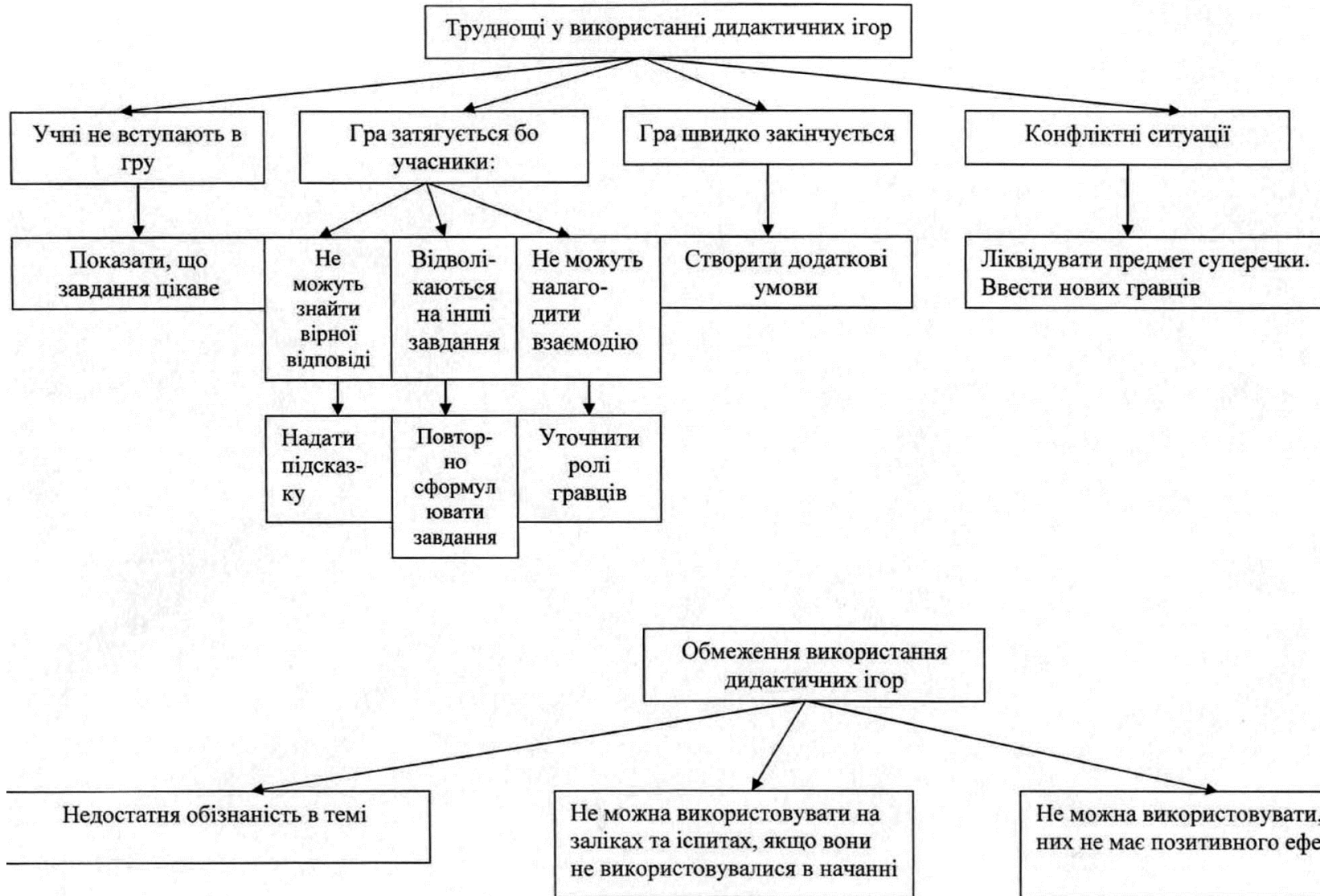
Формування стійкого інтересу до навчання

- Зняття напруги в період адаптації до школи
- Розвиток основних пізнавальних психічних процесів
- Формування навичок навчальної роботи та власне навчальної діяльності
- Засвоєння соціальних ролей та того соціального середовища, у якому відбувається навчання

УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ГРИ

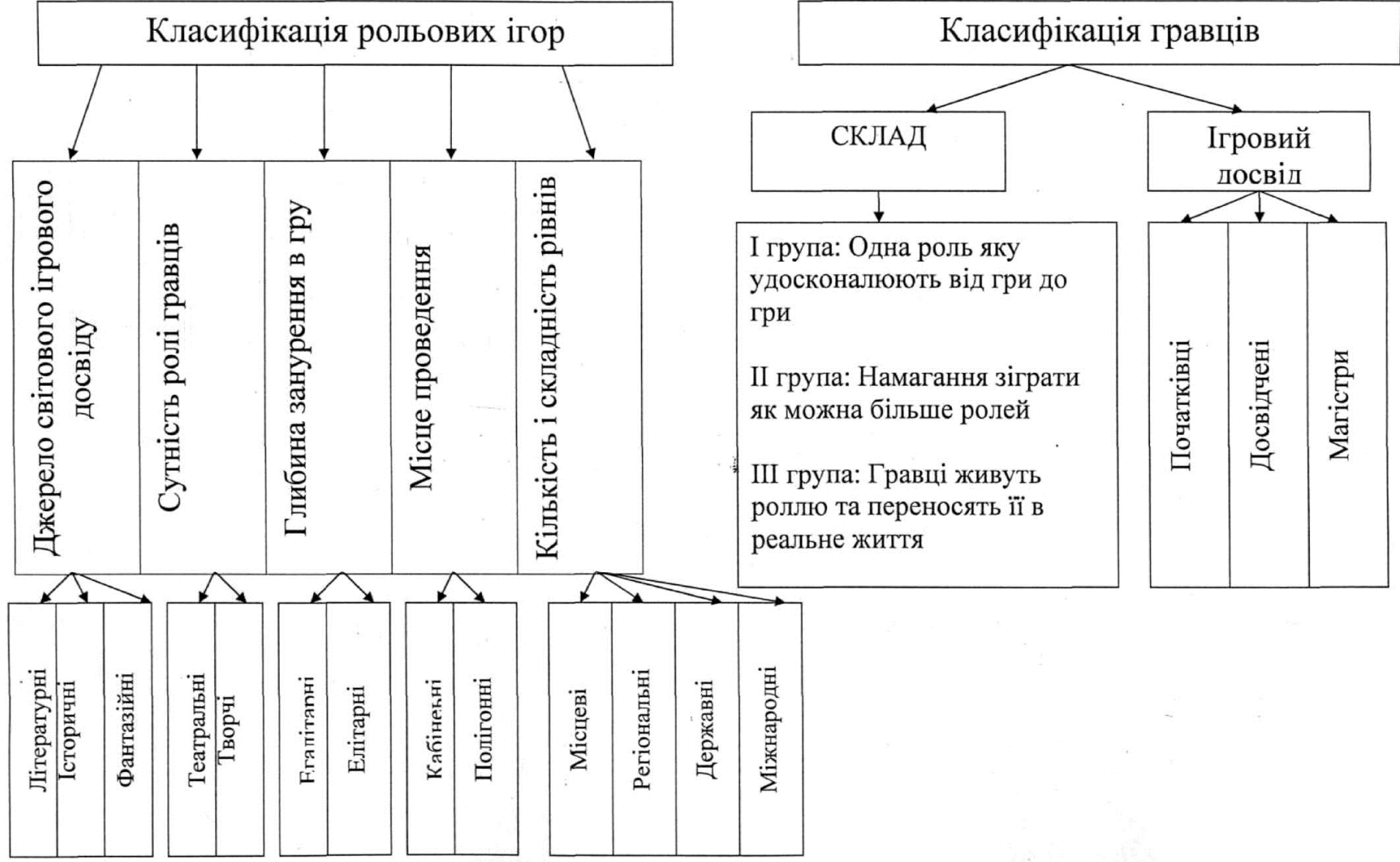
ТРУДНОЦІ ТА ОБМЕЖЕННЯ У ВИКОРИСТАННІ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

КЛАСИФІКАЦІЯ РОЛЬОВИХ ІГОР

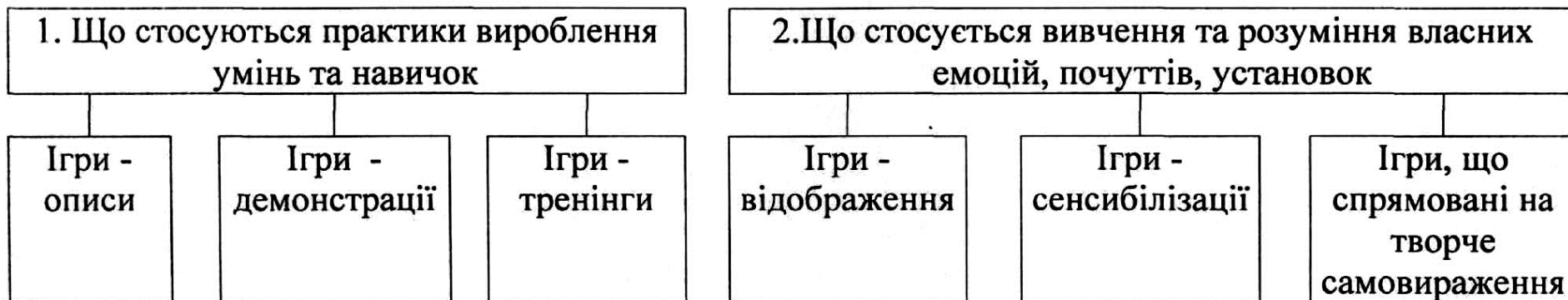
96

ТЕХНОЛОГІЯ ДІЛОВОЇ (РОЛЬОВОЇ) ГРИ У ЗАРУБІЖНОМУ ДОСВІДІ (ЗА МОРРІ ВАН МЕНТСОМ)

Категорії ігор

86

Технологія ведення ділової гри

1. Передумова, розминка
2. Плавний перехід у гру
3. Чіткій початок
4. способи ведення гри: 9 технік.
5. Дебрифінг. Завершення ділової гри

ТЕХНОЛОГІЇ ДІЛОВОЇ (РОЛЬОВОЇ) ГРИ (ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД)

Умова	Мета	Завдання і цілі
Занурення гравця в ігровий світ	Усунути невідповідність між особистістю і навколишнім світом	-пізнавальні; -естетичні; -навчальні; -етичні; -компенсаторні.

66

Типи ігор				
За джерелом створення ігрового світу	За ступенем ролі гравців	За глибиною занурення в гру	За місцем проведення	За кількістю і складом гравців
-літературні; -історичні; -фентезійні.	-театральні; -творчі.	-елітарні; -егалітарні.	-кабінетні; -полігонні.	-місцеві; -регіональні; -державні; -міжнародні.

Класифікація гравців	
За складом	За ігровим досвідом
1. Одна роль.	1. Початківці.
2. Багато ролей.	2. Досвідчені.
3. Переносять роль ужиття.	3. Майстри.

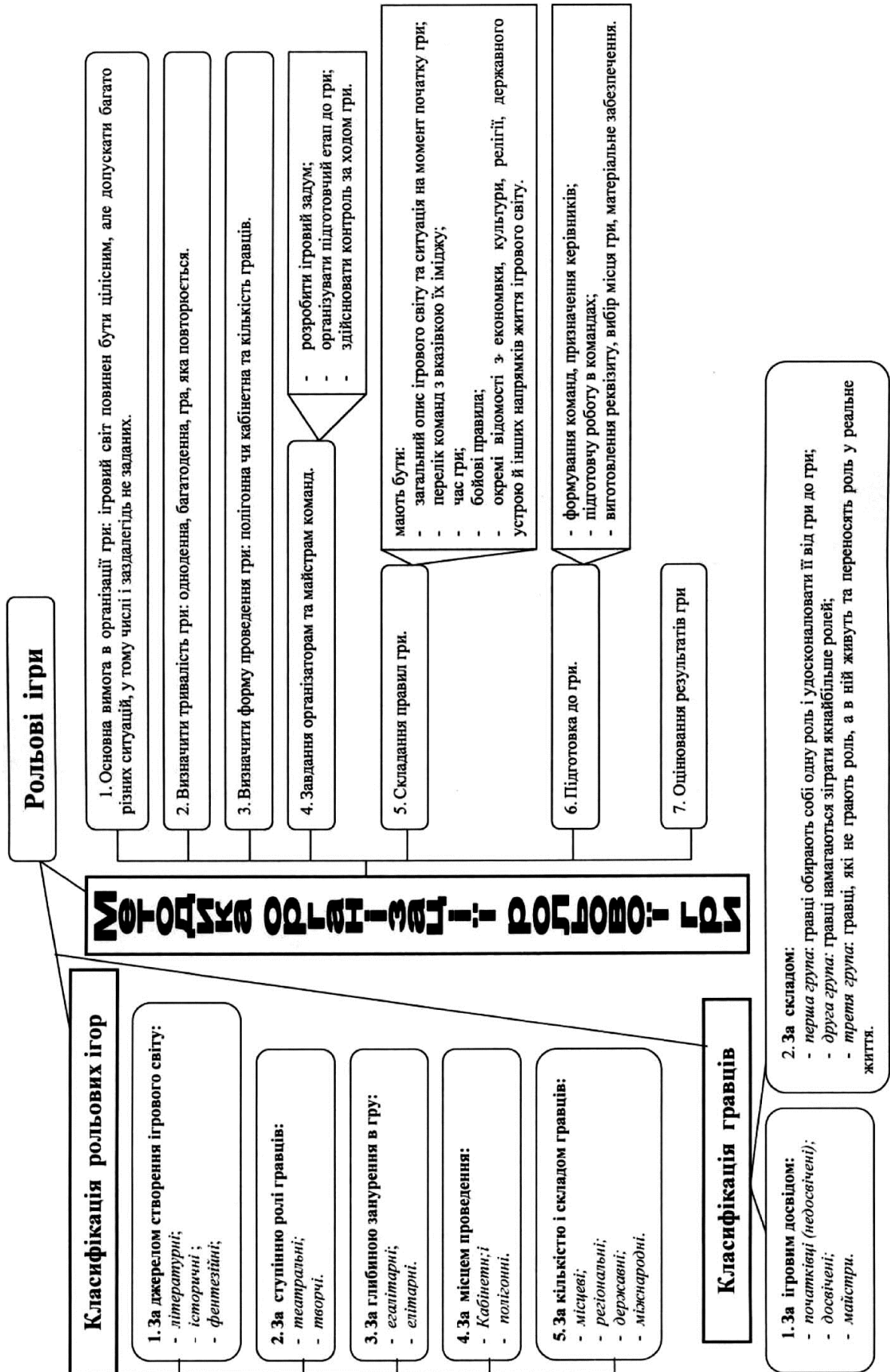
Методика організацій
<ol style="list-style-type: none"> 1. Цілісний ігровий світ. 2. Визначення тривалості гри. 3. Визначити форми проведення. 4. Визначити завдання гравцям. 5. Складання правил гри. 6. Підготовка до гри. 7. Оцінювання результатів гри.

ВАРІАНТИ РОЛЬОВИХ ТЕХНІК

Назва техніки її особливості	Позитив у техніці	Недоліки техніки
1. „Акваріум” – розподіл гравців на дві команди. Гравці мають виконувати свої ролі, а спостерігачі, споглядаючи за ними-аналізують гру.	Яскравий опис ситуації, можливий демонстративний показ зразку, еталону. Використовують в іграх-демонстраціях, в іграх –описах.	Штучність ситуації, зниження концентрації уваги гравців на ситуацію через розподіл.
2.„Паралель” – розподіл на маленькі групи. Гра проводиться одночасно у всіх групах. При необхідності використовують гравців та спостерігачів.	Застосовується у разі потреби дослідження між членами групи; менш сором’язливості у гравців; забирає небагато часу.	Керівнику важко спостерігати за ходом гри у кожній групі; різний темп гри.
3.„Ротація” ролей - передбачає зміну гравців під час проведення гри.	Кожний гравець може спробувати усі ролі; дається час гравцям на обдумування.	Потребує багато часу на проведення; за дефіцит часу, можливість проведення лише одної гри.
4.„Обмін ролями - передбачає обмін ролями між гравцями і в межах гри.	Є можливість спробувати нові ролі і розвиває рефлексію гравців.	Вимагає багато часу.
5. „Дублювання” – можливість вводу нових гравців для дублежу. Надає допомогу у висвітленні основного гравця.	Техніка вимагає досвіду, тому гарна у використанні з дорослими.	Багато часу займає обговорення дій антогоніста-протогоніста.
6. „Відображення” – ввід нових гравців, які відображають почуття протогоніста. Дає можливість гравцю побачити з боку власні почуття..	Вдала техніка для психодрама та у професійній підготовці фахівців.	Не зовсім доцільна у навчальному тренінгу та для роботи з дітьми.
7. „Підтримка” – дублер підтримує протогоніста, говорить від першої особи.	Дає можливість заповнювати паузу у грі; спрямовує гру у нове русло.	Має місце втручання у виконання основної ролі.
8. „Монолог” передбачає виділення основних гравців та групи підтримки, з якою при необхідності можливо порадитися.	Доцільна, коли потрібно висловити власні роздуми, почуття, переживання.	Потребує попередньої підготовки гравців до роботи з власними емоціями; складна у використанні; не для дітей.
9. „Монолог”(Монодрама) - дає можливість глибоко працювати з власними емоціями та почуттями.	Доцільна при складній грі чи ситуації; дає можливість підключити до гри тих, хто соромиться чи погано володіє словом.	Не зовсім самостійно виконується основна роль;потребує додаткового часу.

КЛАСИФІКАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ РОЛЬОВИХ ІГОР (НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ ВІТЧИЗНЯНОГО ДОСВІДУ)

ОРГАНІЗАЦІЯ РОЛЬОВОЇ ГРИ

Класифікація ігор

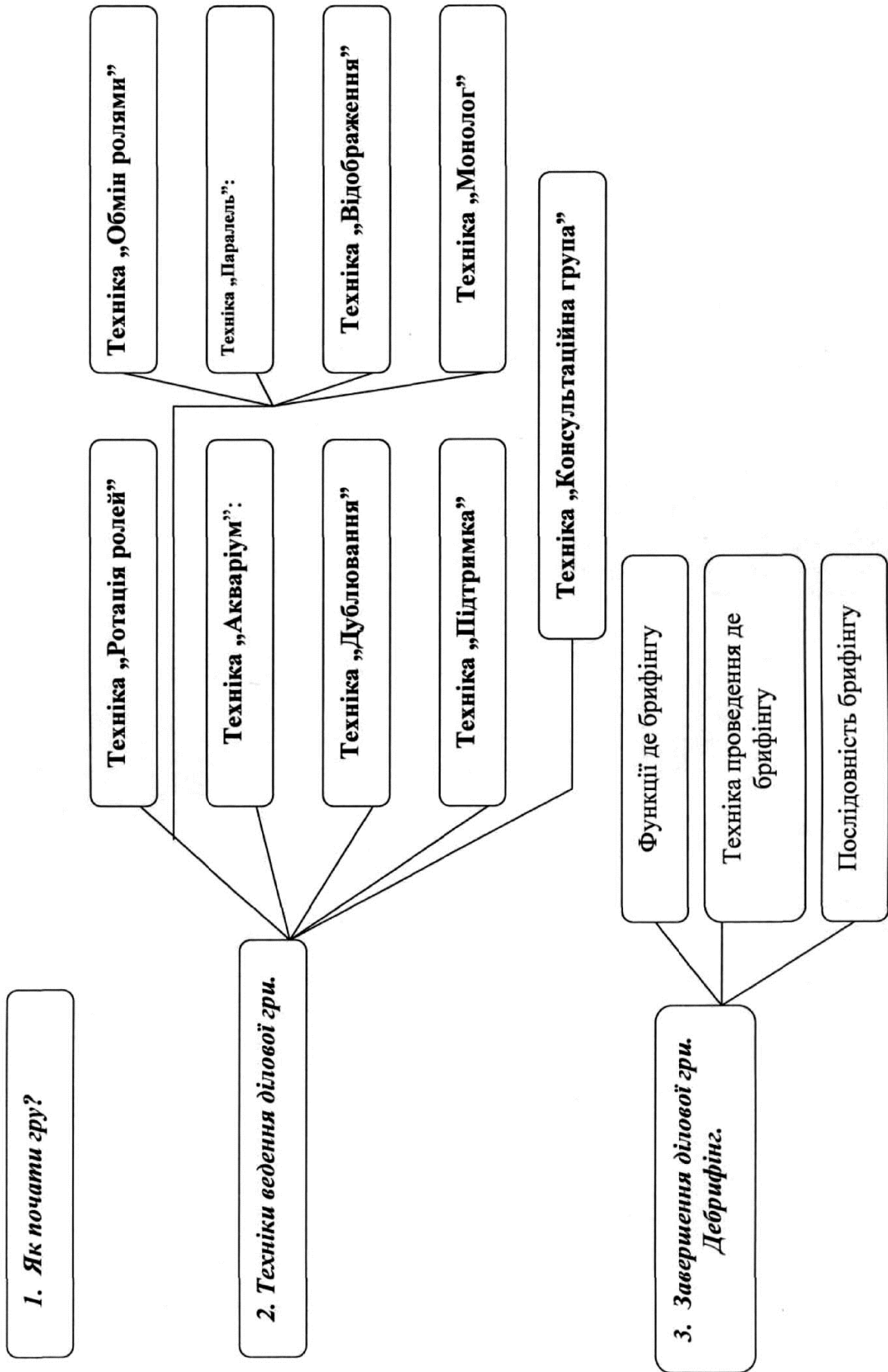
Критерій: джерело створення ігрового світу	<ul style="list-style-type: none"> - літературні (в основі літературні твори); - історичні (на основі історичних нарисів, наукових праць, історичних подій); - фентезійні (в основі художньо-літературна творчість та підвищені вимоги до творчих здібностей гравців);
Критерій: ступінь ролі гравців	<ul style="list-style-type: none"> - театральні (за заздалегідь підготовленим сюжетом); - творчі (є тільки початкова ситуація, сюжет розгортається спонтанно).
Критерій: глибина занурення в гру	<ul style="list-style-type: none"> - егалітарні (для початківців і досвідчених гравців); - елітарні (для тих, хто вміє повно створити ігровий світ і зануритись у нього).
Критерій: місце проведення	<ul style="list-style-type: none"> - кабінетні (у приміщенні); - полігонні (на місцевості: поле, ліс, міська місцевість).
Критерій: кількість і склад гравців	<ul style="list-style-type: none"> - місцеві; - регіональні; - державні; - міжнародні

Рольова гра - це процес створення ігрового світу із зануренням у нього гравця.

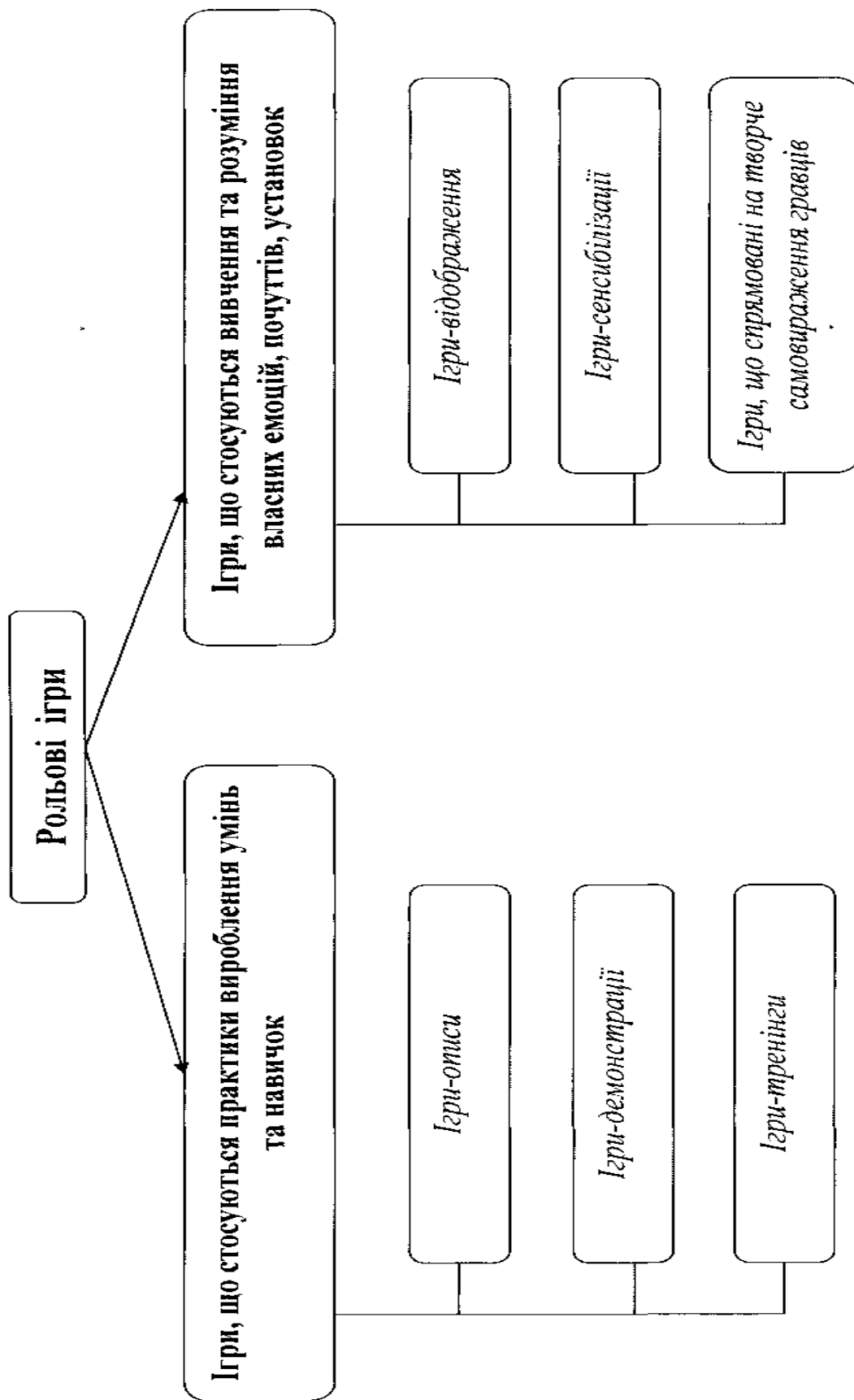
Класифікація гравців

Критерій: склад	<ul style="list-style-type: none"> <i>перша група:</i> гравці обирають собі одну роль і удосконалювати її від гри до гри; <i>друга група:</i> гравці намагаються зіграти якнайбільше ролей; <i>третя група:</i> гравці, які не грають роль, а в ній живуть та переносять роль у реальне життя.
Критерій: ігровий досвід	<ul style="list-style-type: none"> - початківці (недосвідчені); - досвідчені; - майстри.

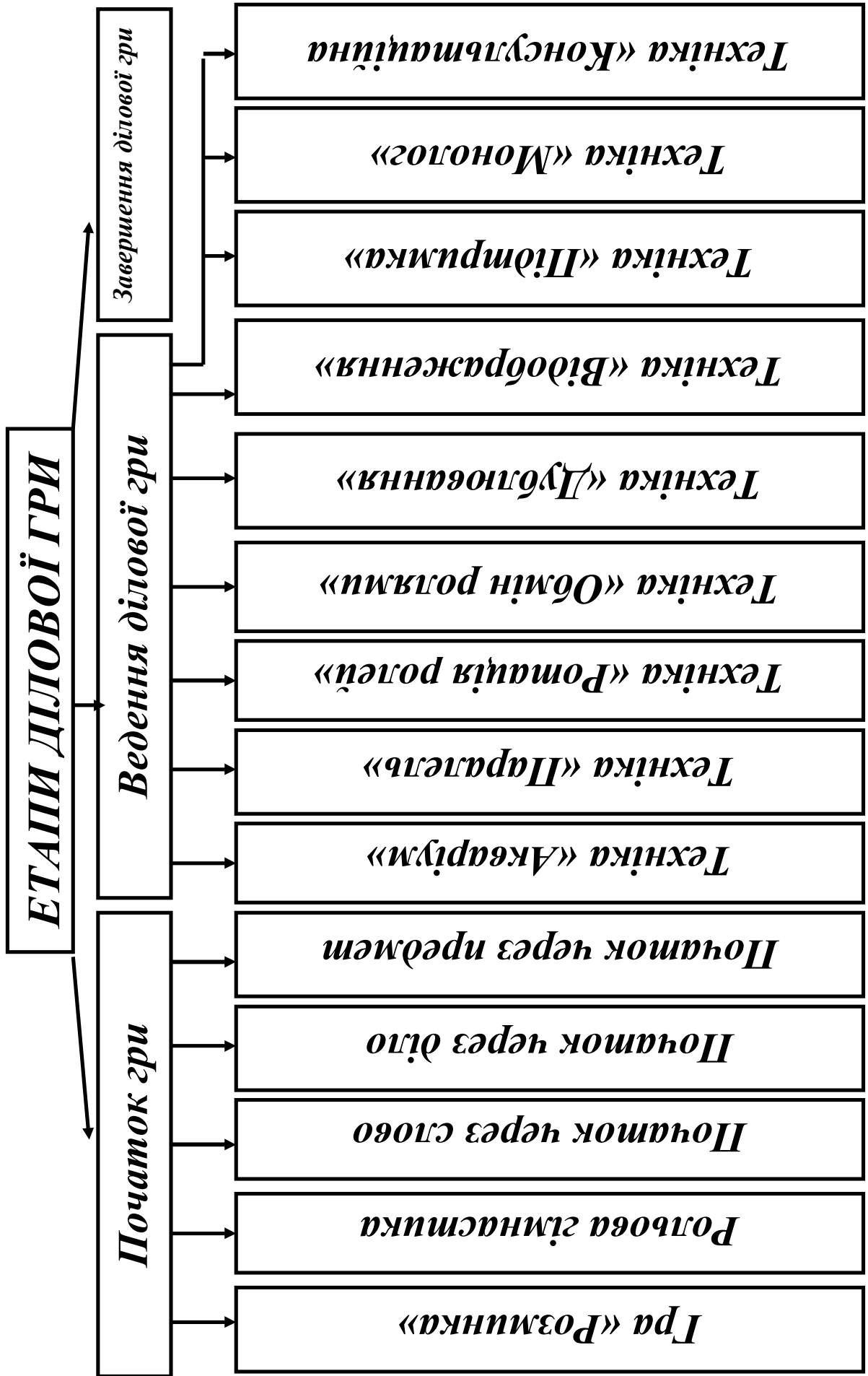
ТЕХНОЛОГІЯ ВЕДЕННЯ ДІЛОВОЇ ГРИ

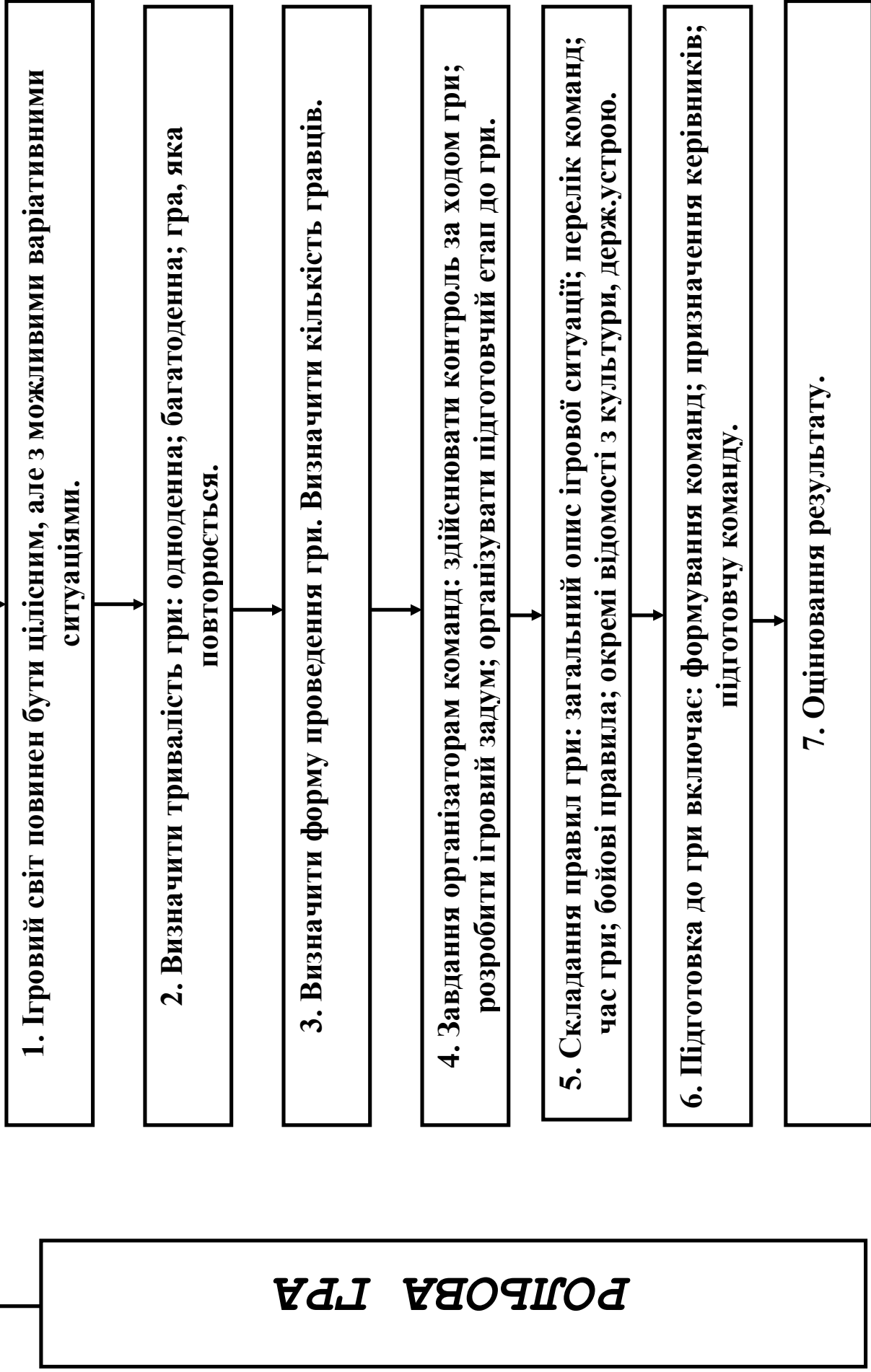
КЛАСИФІКАЦІЯ РОЛЬОВИХ ІГОР У ЗАРУБІЖНОМУ ДОСВІДІ (ЗА МОРРІ ВАН МЕНТСОМ)

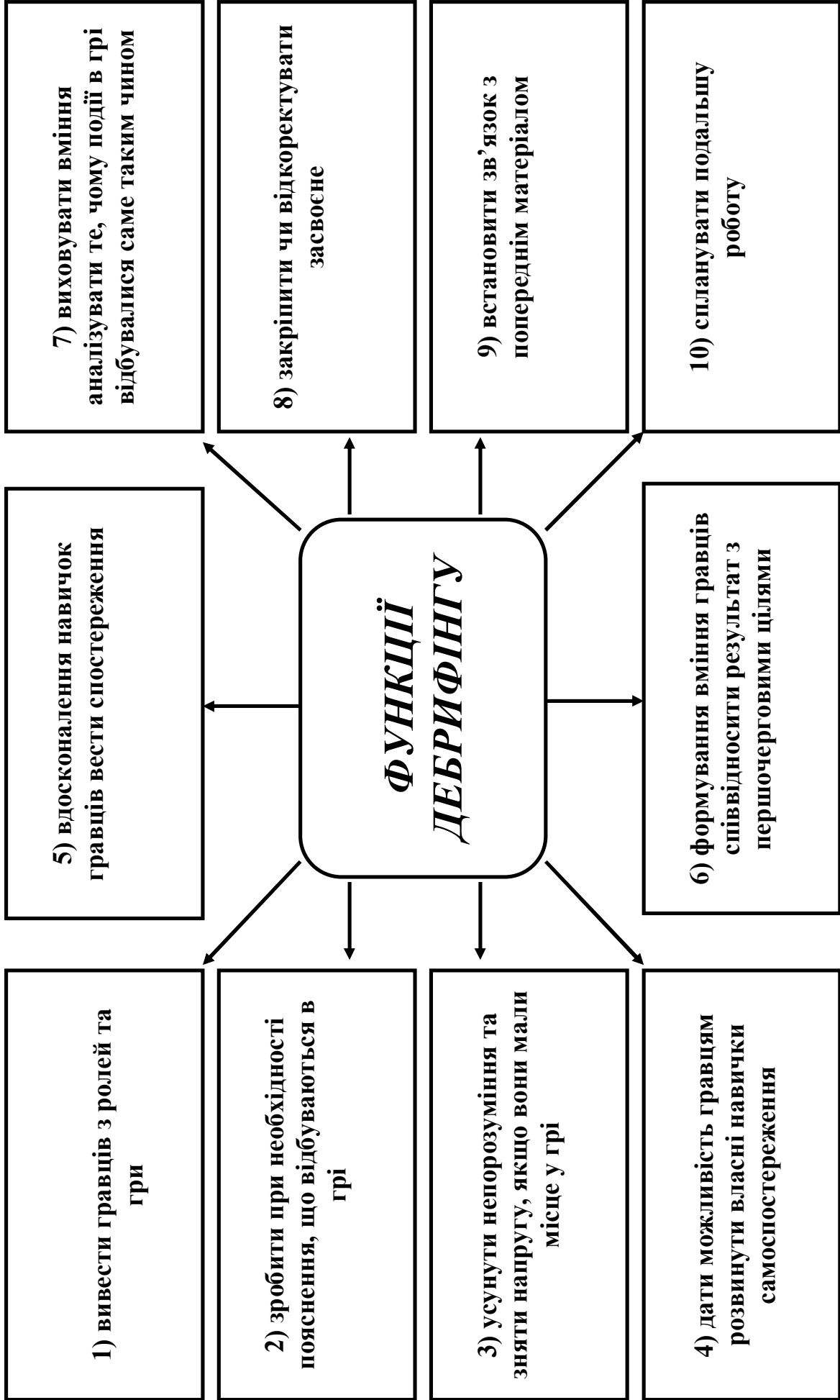
ТЕХНОЛОГІЇ ВЕДЕННЯ ДІЛОВОЇ ГРИ

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІ РОЛЬОВОЇ ГРИ

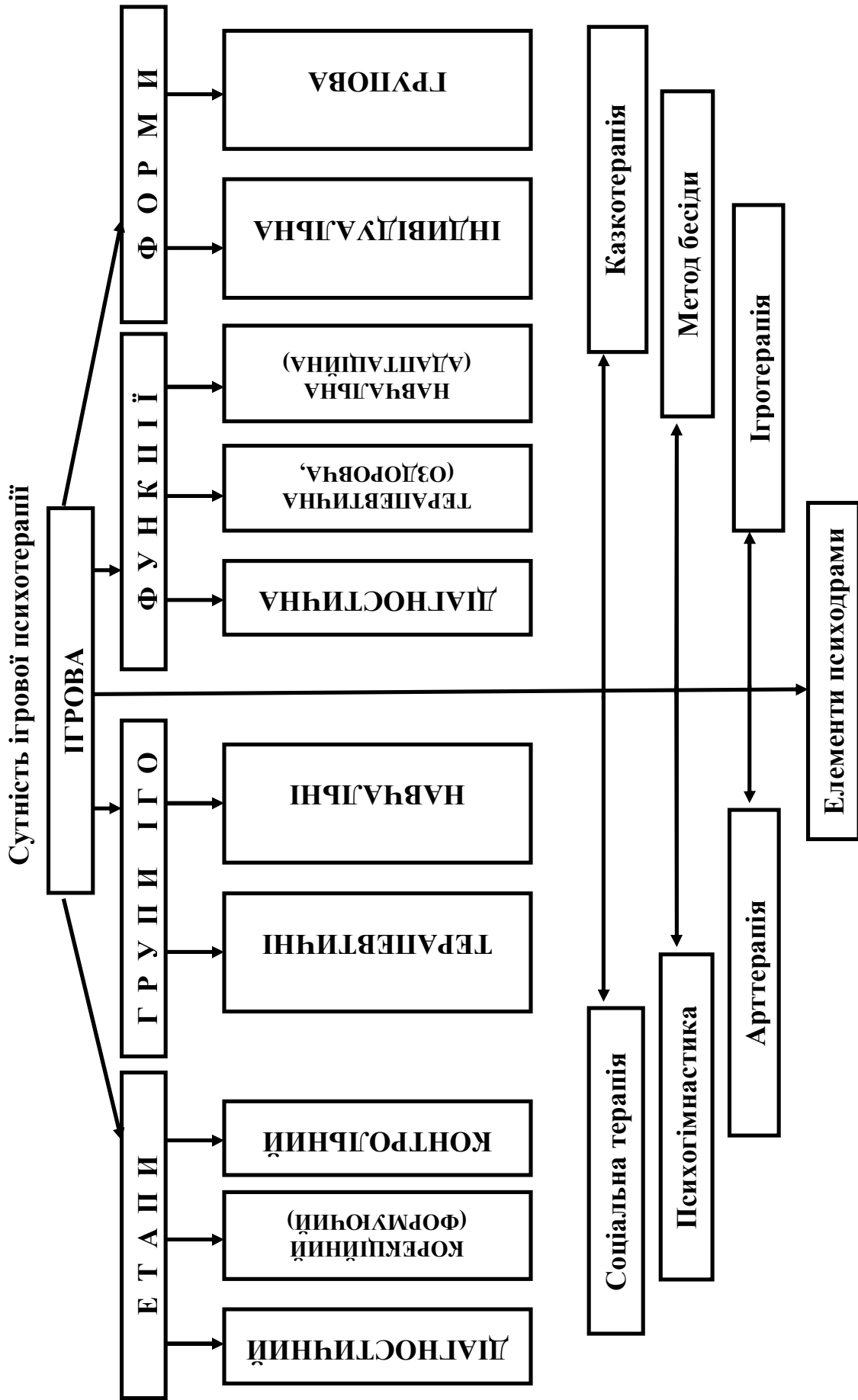

ФУНКЦІЇ ДЕБРИФІНГУ

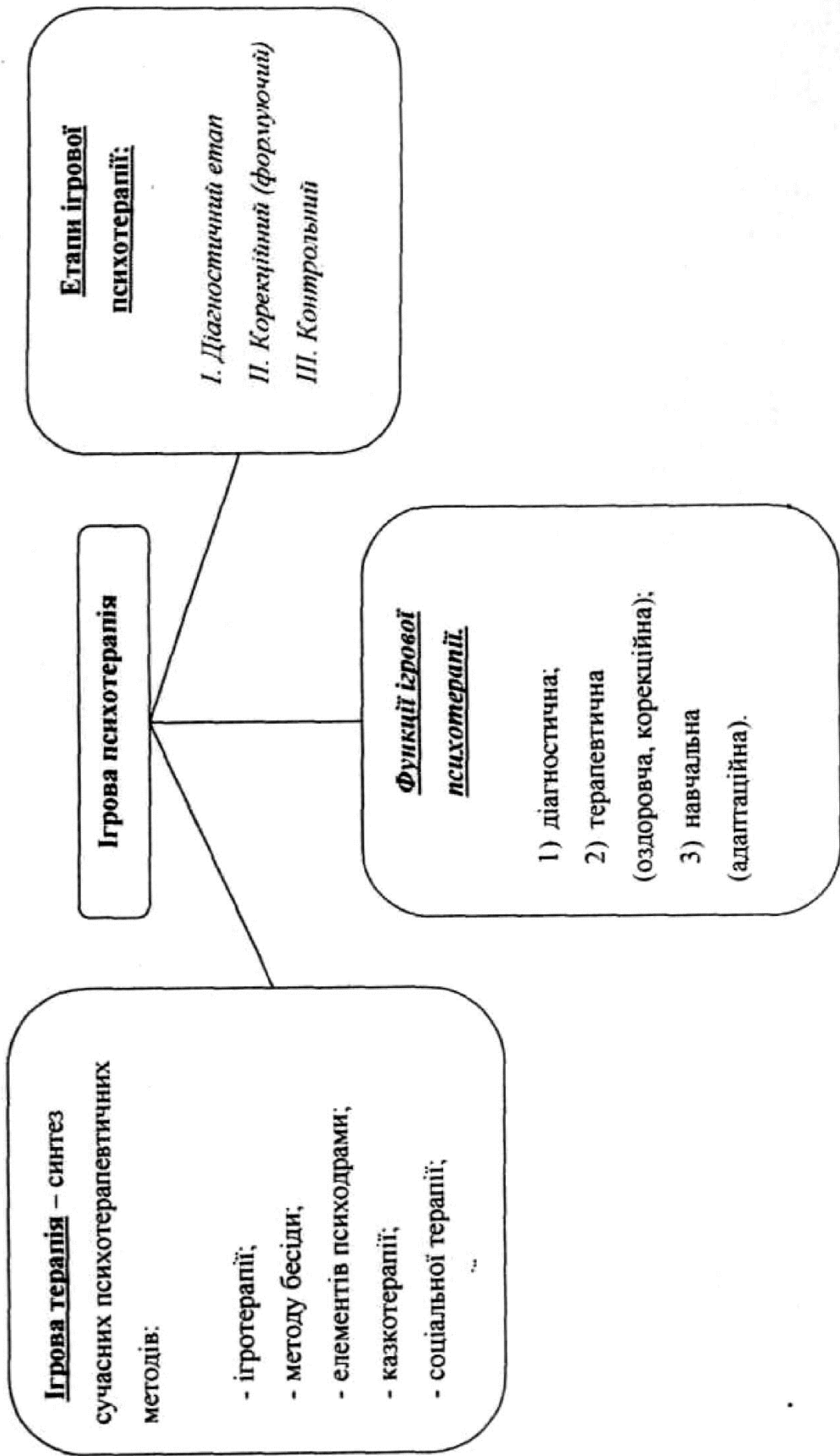

ОПОРНІ СХЕМИ ДО ТЕМИ 5.2
Технології ігрової психотерапії

ТЕХНОЛОГІЯ ІГРОВОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ

ПСИХОКОРЕКЦІЙНА РОБОТА З АУТИЧНИМИ ДІТЬМИ

<p>Психологічний портрет дитини</p>	<p>Увагу аутичної дитини може несподівано і надовго привернути який небудь яскравий предмет, однак, несподівано також дитина може налякатись любого предмету: портрета на стіні, власних пальчиків. Ці діти здаються байдужими до оточуючих, вони уникають прямого „очі в очі” погляду, і навіть якщо дивляться на людину в упор, то просто роздивляються окремі частини лица або деталі одягу. Такі діти за звичай намагаються уникнути контактів з оточуючими. Від колективної гри аутичні діти відмовляються, надаючи перевагу індивідуальній грі в усамітненні. Причому вони можуть роками грати в одну й ту ж саму гру, малювати одні й ті самі малюнки. У деяких дітей гра повністю відсутня, а розвиток затримується на стадії елементарного маніпулювання предметами. Аутичним дітям властиві стереотипні механічні рухи та дії. Діти з порушенням в спілкуванні люблять дотримуватись певних ритуалів і найменші зміни в їх житті або режимі можуть стати для них травматичним фактором. Результатом таких змін буде „уход в себе” або „вибух агресії”. Доволі часто спостерігаються вибухи самоагресії, які виникають при найменших невдачах.</p>
<p>Робота з батьками</p>	<p>Батьки повинні зрозуміти, як складно жити їх вразливій дитині в цьому світі, навчитися терпляче спостерігати за ним, помічаючи та інтерпретуючи вголос кожне її слово і кожний жест. Батьки повинні бути дуже обережні та делікатні, спілкуючись з дитиною. Встановити емоційний контакт з дитиною та прищепити їй навички соціальної поведінки може сімейне читання. Краще всього читати, посадивши дитину на руки. Причому краще повільне, поетичне, емоційно насичене засвоєння художніх образів літературних героїв. Краще читати та обговорювати книгу не один раз. Якщо дитина мала, треба якомога частіше брати її на руки, прижимати до себе, гладити її та говорити ласкаві слова. Бажано, щоб близькі дитини якомога частіше відвідували групу дитячого саду чи класу. Бажано, щоб на початку навчання в школі мама знаходилась поряд з дитиною під час перерв, а в декотрих випадках й на уроці. Батьки для роботи з дітьми можуть використовувати індивідуальні ігри, рекомендовані для педагогів.</p>
<p>Правила роботи з тривожними дітьми</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сприймайте дитину такою, яка вона є. 2. Виходьте з інтересів дитини. 3. Суворо придержуватись режиму і ритму життя дитини. 4. Виконувати щоденні ритуали (вони забезпечать безпеку дитини). 5. Навчитись вловлювати найменші вербальні і невербальні сигнали дитини, що свідчать про її дискомфорт. 6. Частіше бути присутнім в групі чи класі де займається дитина. 7. Якомога частіше розмовляти з дитиною. 8. Забезпечити комфортні умови для спілкування і навчання. 9. Терпеливо пояснити дитині зміст її діяльності, використовуючи чітку наглядну інформацію (схеми, карти). 10. Уникати перевтоми дитини.
<p>Психокорекційні ігри</p>	<p>Ігри: „Збираємо головоломку”, „Розмовляючі малюнки”, „Ласкаві лапки”, ігри на розвиток сприйняття кольорів, розвиток мислительних операцій, ігри спрямовані на розвиток координацію рухів, розвитку моторики руки, гра „Рукавичка”.</p>

ПСИХОКОРЕКЦІЙНА РОБОТА З ТРИВОЖНИМИ ЛЮДЬМИ

В групу дитячого садка (класа) заходить дитина. Вона напружена вдивляється у все, що знаходиться навкрузи, майже беззвучно вітається і незграбно сідає на краєчок найближчого стільця. Здається, що вона очікує неприємностей. Це тривожна дитина. Таких дітей в дитячому садку і школі не мало і працювати з ними не легше, а навіть важче ніж з гіперактивними і агресивними дітьми, які завжди в полі зору, а тривожні намагаються тримати свої проблеми при собі. Їх відрізняє надмірна тривожність, причому іноді вони бояться не самої події, а її передчуття. Часто вони очікують себе безпомічними, з недовірою грають в нові ігри, беруться до нових видів діяльності. У них високі вимоги до себе, вони дуже самокритичні, рівень їхньої самооцінки низький, такі діти думають, що гірші за інших у всьому, що вони самі не гарні, нерозумні, незграбні, вони шукають заохочення з боку дорослих у всіх справах. Для них характерні і соматичні проблеми: біль в животі, запаморочення, спазми в горлі. Під час тривоги вони часто відчують сухість в роті, слабкість в ногах, ком в горлі, та прискорене серцебиття.

Батьки такої дитини повинні зробити все, щоб запенити дитину в своїй любові (незалежно від успіхів) в її компетентності в будь-якій області (не буває зовсім нездібних дітей). Батьки повинні щоденно відмічати свої успіхи, повідомляти про них в присутності інших членів сім'ї, відмовитися від слів, які принижують дитину, непотрібно вимагати від дитини вибачень за теї чи інший вчинок, краще хай пояснить чому вона це зробила. Корисно знизити кількість зауважень. Не можна потрохувати дітям неможливими покараннями: „Замовкни, а то заклею рот!“, „Піду від тебе“, „Уб'ю від тебе“. Ласкаве доторкання батьків допоможуть такій дитині відчути впевненість і довіру до світу, це позбавить його страху. Батьки тривожної дитини повинні бути послідовними заохочуючи і караючи її. Важливо робити вправи на релаксацію.

1. Уникайте змагань та інших видів робіт які враховують швидкість.
2. Не порівнюйте дитину з іншими.
3. Використовуйте тілесний контакт, вправи на релаксацію.
4. Сприяйте підвищенню самооцінки дитини, частіше хваліть її, але так, щоб вона знала за що.
5. Частіше звертайтеся до дитини по імені.
6. Демонструйте впевнену поведінку, будьте прикладом для дитини.
7. Не пред'являйте до дитини завищених вимог.
8. Будьте послідовними у вихованні дитини.
9. Намагайтеся робити дитині якомога менше зауважень.
10. Використовуйте покарання лише в крайніх випадках.
11. Не принижуйте дитину караючи її.

Психокорекційні ігри

Ігри, вправи: „Гінь“, „У магазині дзеркал“, „Протилежні рухи“, „Дракон кусає свій хвіст“, „Сова“, „Річка“.
Етюди: „Гра в сніжки“, „Ведмедики одужали“, „Попелюшка“, „Острів плакс“, „Лісня боїться“, „Страх“, „Гроза“, „Сміливий заєць“.

1. Оскільки „Нездорові страхи“ характеризуються тим, що діти „бояться боїтися“, то на сам перед жопоможіть дитині спокійно сприймати сам факт наявності страхів.

2. Не лякайтеся страхів своєї дитини, не намагайтеся відвертати її увагу від слогадів про страшний сон чи страшну фантазію. Якщо ми відганяємо страх – він переслідує нас і атакує тоді, коли ми найменше захищені від нього.

3. Допоможіть дитині зустрітись із своїм страхом у безпечній атмосфері: коли ви поруч, коли вона почувасться зпроможною протистояти страху. Нехай вона розповість чи намалює вам те, що її лякає і отримає від нас розуміння і підтримку.

4. Необхідно, щоб дитина зрозуміла, що бояться не соромно, що всі чогось боялись, нехай вона повірить у те, що теє зможе опанувати свій страх.
5. Нехай вас не бентежать невдалі спроби вашої дитини подолати свій страх. Хваліть її за незначні досягнення, відзначаєте найменший прогрес.

Чим можуть допомогти батьки

ПСИХОКОРЕКЦІЙНА РОБОТА З АГРЕСИВНИМИ ДІТЬМИ

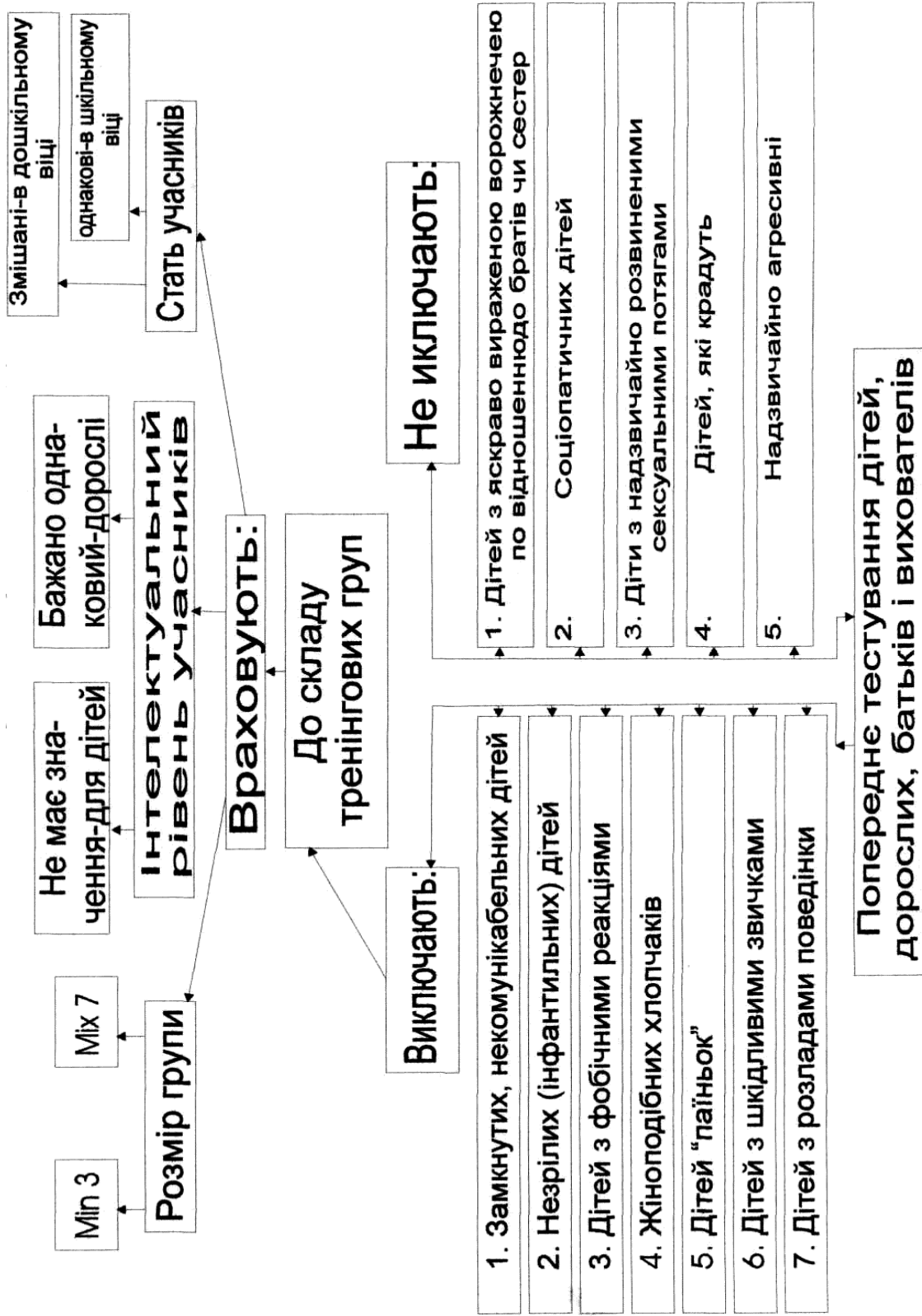
<p>Психологічний портрет дитини</p>	<p>Майже в кожній групі дитячого садка в кожному класі зустрічається хоча б одна дитина з ознаками агресивної поведінки. Вона нападає на інших дітей під час гри чи занять, ображає їх, б'є, забирає і ламає іграшки. Іноді така дитина без будь-якої причини починає бити малюка, що грається поруч, може сипати на нього пісок, замахується і б'є першою предметами які потрапили їй до рук. Розмовляючи з дорослим, вона спеціально вживає грубі слова, навіть знаючи, що за це її покарають. Якщо дорослий відмовляється купити ласощі або іграшку, дитина може почати бити батьків, використовуючи образливі слова. Вони досить часто ставлять до інших з підозрою та насторожено, люблять звалювати провини на інших. Агресивні діти бояться, ненавидять навколишніх, а ті, в свою чергу бояться їх, намагаються уникнути зустрічей з маленькими шибинниками. Емоційний світ не достатньо багатий. У палітрі їхніх почуттів переважають похмурі тони, а кількість реакцій на стандартні ситуації досить обмежена – найчастіше це захистні реакції. До того ж малюки не можуть подивитись на себе збоку і адекватно оцінити свою поведінку. Крім того, у них низький рівень емпатії. Агресивних дітей часто не хвилює страждання навколишніх, вони не розуміють, що комусь може бути погано.</p>
<p>Робота з батьками</p>	<p>Кемпбелл виділив п'ять способів контролю поведінки дитини. Позитивні – прохання, м'яке фізичне маніпулювання. Нейтральні – заохочення та покарання. Негативні – надмірні покарання, накази; вони заставляють придумувати свій гнів, що сприяє появі в характері пасивно-агресивні риси. Це прихована форма агресії, її мета вивести із себе, засмутити батьків, причому дитина може причинити шкоду не тільки іншим а й собі. Караючи дитину необхідно пам'ятати, що ця міра впливу ні в якому разі не повинна принижувати особистість дитини. Карати треба відразу після проступку, а не через певний час. За один проступок не можна карати двічі. Якщо батькі добре знають дітей, то вони можуть розрядити ситуацію під час емоційного вибуху дитини владним жартом. Несподіваність подібної реакції та доброзичливий тон дорослого допоможуть дитині вийти із складної ситуації.</p>
<p>Правила роботи з агресивними дітьми</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бути уважним до потреб дитини. 2. Демонструвати модель неагресивної поведінки. 3. Бути послідовним в покараннях дитини, карати за конкретно скоєні вчинки. 4. Караючи – не принижуйте дитину. 5. Навчати допустимим засобам вираження гніву. 6. Дати дитині можливість провиги гнів безпосередньо після фрустраційної події. 7. Навчити розпізнавати особисті емоційні стани і стани навколишніх людей. 8. Розвивати здібність до емпатії. 9. Розширити поведінковий репертуар дитини. 10. Відпрацювати навички реагування в конфліктних ситуаціях. 11. Вчити дітей брати відповідальність на себе.
<p>Психокорекційні ігри</p>	<p>Рухливі ігри: „Добра тварина“, „Дракон“, „Дух – тибу – дух“. Вправи, ігри: „Посварились два півники“, „Голка і нитка“, „Веретино“, „На березі моря“. Етюди: „Бритке каченя“, „Сердитий дідуся“, „Розгнівана гіена“, „Розлючена ведмедиця“, „Посварились і помирились“, „Впертий хлопчик“, „Карабас-Барабас“, „Злюка“.</p>
<p>Чим можуть допомогти батьки</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Не сваріть дитину за те, що вона посміла гніватись на вас. Навпаки, поставтесь до її обурення з розумінням і повагою: допоможіть їй усвідомити і сформулювати свої претензії до вас. 2. Тільки тоді, коли емоції вщухнуть, розкажіть дитині про те, як вам було важко переживати, коли вона виявляла свій гнів. 3. Учіть дитину розуміти себе та інших. Якщо дитина навчиться усвідомлювати свої почуття і почуття інших, вона зможе свідомо обрати мирні форми боротьби і захисту.

ПСИХОКОРЕКЦІЙНА РОБОТА З ГІПЕРАКТИВНИМИ ДІТЬМИ

<p>Психологічний портрет дитини</p>	<p>Напевно в кожній групі дитячого садка, в кожному класі, зустрічаються діти, яким важко довго сидіти на одному місці, совчати, підкорятися інструкціям. Гіперактивну дитину, дорослі, часто називають „Живчиками”, дитиною з „Вічним двигунцем”, негамовною. Дійсно, насамперед у віці кидатися надмірна рухливість, метушливість, невміння висидіти на місці, навіть несприятливий час. Їй властиві різкі перепади настрою: то нестримна радість, то нескінченне вередування. Хоча, начебто дитина знаходиться у постійному русі, але можна відзначити у неї деякі порушення координації: вона незграбна, коли біжить, ходить – скидає предмети, ламає іграшки, часто падає. Іноді знає багато розмовляє, ставить запитання, але не завжди очкує відповіді на них. У громадських місцях (в транспорті, музеях, парках) такі діти одразу привертають до себе увагу навколишніх, тому що намагаються все помацати руками, іноді навіть взяти до рота, всюди намагаються залізти, прослизнути, щось схопити.</p>
<p>Робота з батьками</p>	<p>Дитина, чий батьки підходять до її виховання в тісній взаємодії з педагогом і діють в одному напрямку дуже швидко починає розуміти, що вимагають від неї дорослі. Така форма роботи, як обмін картками сприяє встановленню взаєморозуміння і довірливих відносин між педагогом і батьками. Можна використовувати наглядну форму роботи, наприклад розміщення інформації в куточку батьків, переносні альбому-розкладушки, які використовуються на батьківських зборах. Гіперактивній дитині потрібна постійна психологічна підтримка. Батькам потрібно придумувати всі доручення, котрі вони дають дитині, і пам'ятати: дитина буде робити тільки те, що її цікавить, і буде займатися цим лише до тих пір поки їй не надість. Як тільки дитина втомилась, її потрібно переключити на інший вид діяльності. Робоче місце дитини повинно бути тихе й спокійне. Якщо дитина вчомусь неправа, батькам не слід читати їй нотації, так як довгі нотації не будуть докінця вислухані і усвідомлені. Краще завчасно встановити правила поведінки і систему покарань та заохочень.</p>
<p>Правила роботи з гіперактивними дітьми</p>	<p>Методи у роботі з дітьми:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток дефіцитних функцій (за допомогою уваги і контролем поведінки). Робота проводиться поетапно (спочатку одна функція, потім інша) на початку, через неможливість, бути уважною та спокійною відразу, згодом робота за 2-3 функціями. 2. Відпрацювання навчальної взаємодії з людьми. На початку робота проводиться індивідуально, бажано застосувати систему заохочень і покарань. Згодом необхідно залучити дитину до групових видів діяльності. 3. Праця над приборкання гніву.
<p>Психокорекційні ігри</p>	<p>Рухливі ігри: „Ласкаві лапки”, „Мінялки”, „Сіамські близнюки”. Вправи, ігри: „Що чути”, „Будь уважним”, „Канон”, „Чотири стихії”, „Насос і м'яч”. Рухливі ігри на розвигок уваги: „Шапка Неведимка”, „Запам'ятай рухи”, „Тиша”, „Слухай команду”. Ігри на тренування посидючості: „Жива картина”, „Море хвилюється”, „Дзеркало”, „Підказка мовчки”.</p>
<p>Чим можуть допомогти батьки</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Не варто сподіватися, що бурхлива фізична активність вивільнить енергію малюка. Навпаки, коли він перевтомлений, він стає перебудженим і ще менш керованим. Тому, краще уникати ситуацій, що перебуджують дитину, а її енергію варто спрямовувати в необхідне русло. 2. Намагайтеся зайняти дитину тим, що її цікавить. Поки вона захоплена улюбленими справами, ризик, що неї виникнуть небажані імпульси – мінімальний. 3. Спробуйте запобігати порушенню ваших вимог, бо дотримуватися їх вона ще не здатна, а чим більшим буде досвід „недлужності” тим глибше переконаність дитини в тому, що вона погана. 4. Для того, щоб зупинити енергійну дитину, доцільно переключити її увагу на щось емоційно значуще для неї: „Ой, дивись!”, „Я згадала!”.

УТВОРЕННЯ ТРЕНІНГОВИХ ГРУП

ЕТАПИ ІГРОВОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ

ЕТАПИ ІГРОВОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ

I. Діагностичний етап

1. Діагностика міжособистісних конфліктів.
Методики:
а) анкета для батьків,
б) анкета для вихователів,
в) анкета для вихователів, педагогів,
г) тест «Малюнок сім'ї»
д) соціометрична проба «День народження».

2. Діагностика внутрішньоособистісних проблем дитини.
I. Тест на визначення рівня домагань (лабіринти із матеріалів теста Векслера);
II. Методика визначення самооцінки.
III. Методика батьківських оцінок і домагань

3. Діагностика реальних психологічних можливостей дитини.
а). Експрес-діагностика пізнавальних процесів (комплект із завдань – ігрові матеріали, спеціальні психологічні методики).

4. Діагностика емоційних процесів.
а). Графічна методика «Кактус»
б). Тест «Страхи у будинках» (модифікований Панфіловою).
Тест Захарова «Психотерапія неврозів у дітей».
Тест «Червоний будинок – чорний будинок»;
в). Тест тривожності (Теммла).

II. Корекційний (формулюючий)

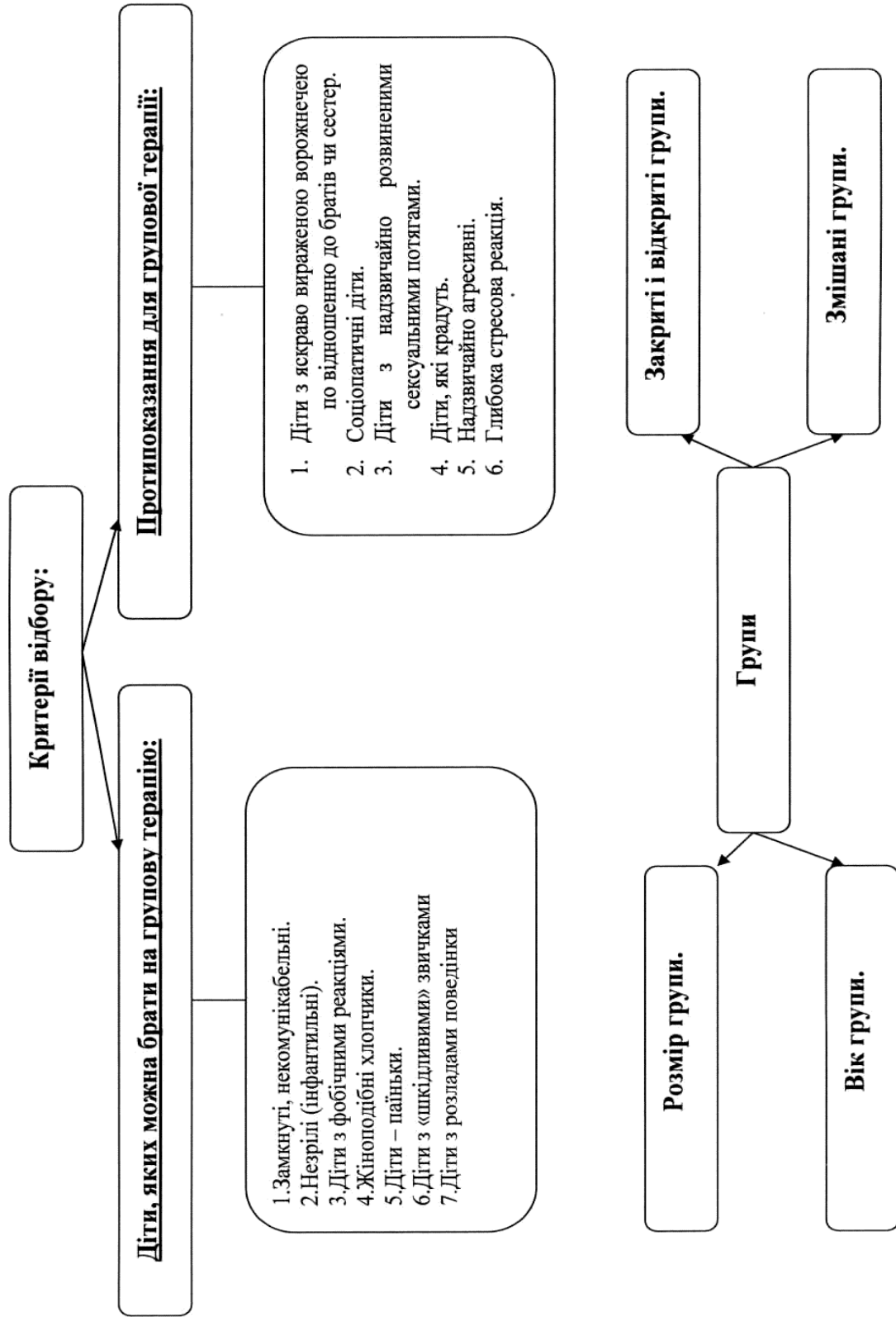
I блок (2 заняття). Об'єднання дітей і дорослих у підгрупи. (розважальні, контактні ігри)
II блок (8-10 занять). Основна корекційна робота в групах: (корекційно-спрямовані + навчальні, діагностичні)
III блок (2 заняття). Закріплення отриманих навичок і форм спілкування у спільних іграх батьків і дітей. (розважальні + навчальні + контрольні)

III. Контрольний

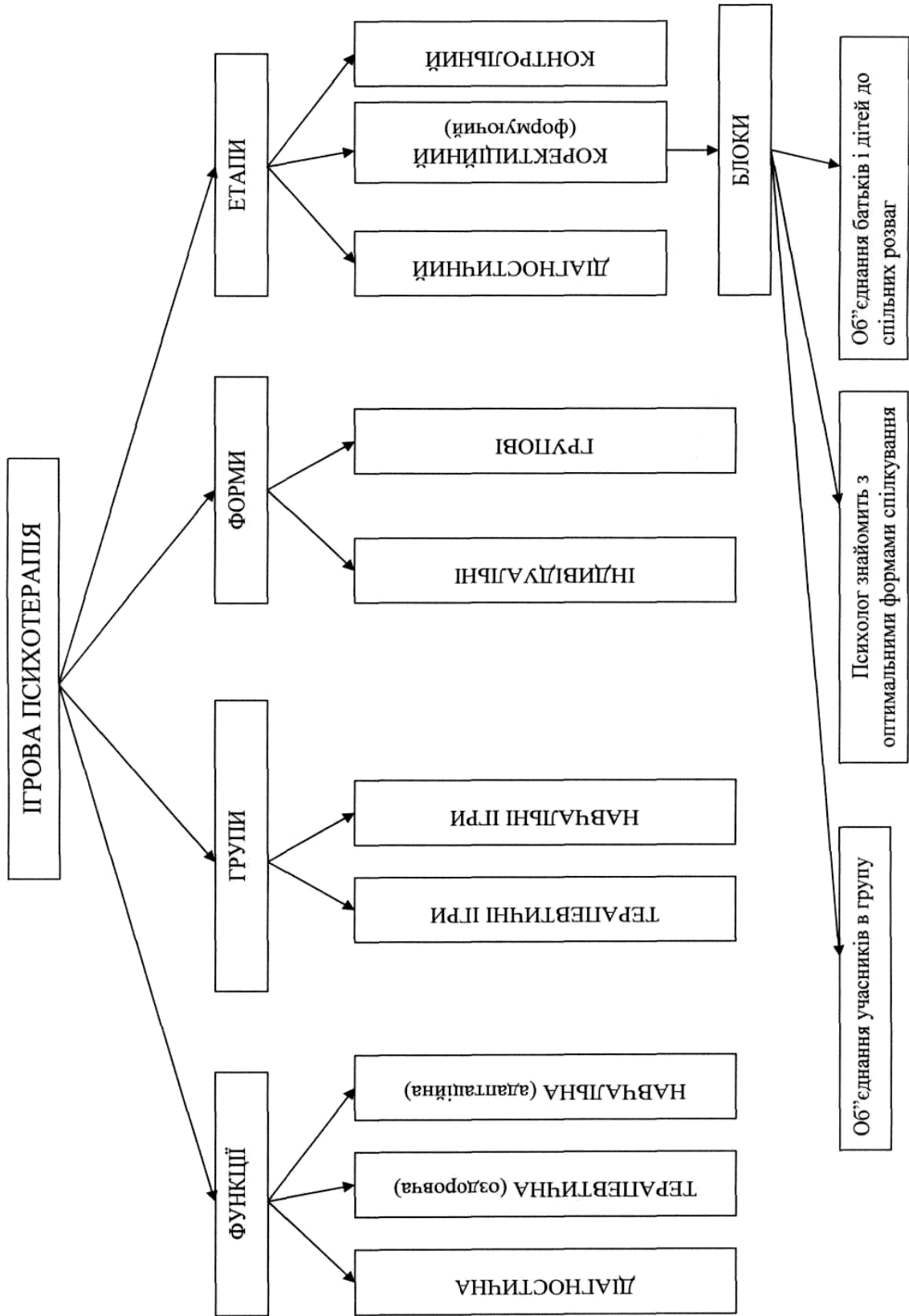
Дозволяє побачити ефективність корекційного етапу.
Корекційна робота з:
- гіперактивними;
- агресивними;
- тривожними;

УТВОРЕННЯ ТРЕНІНГОВИХ ГРУП

ТЕХНОЛОГІЯ ІГРОВОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ

ПСИХОКОРЕКЦІЙНА РОБОТА З АГРЕСИВНИМИ ДІТЬМИ

	Психологічний портрет дитини	Робота з батьками	Правила роботи з даною групою	Психокорекційні ігри
Агресивні діти	<p>Агресія- це мотивована поведінка, що порушує норми та правила суспільства, наносить шкоду людям чи об'єктам.</p> <p>Агресивність-готовність людини до скоєння небажаних дій.</p> <p>Ознаки особистості: схильність до суперництва; бажання бути кращим, нетерплячість, високий рівень ворожості.</p> <p>Агресія виникає у разі соматичних захворювань, пошкодження голови, соціальні фактори, неправильне виховання у сім'ї.</p>	<p>Роботу слід проводити у двох напрямках:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Інформування батьків про причини агресії, навчання ефективним способам спілкування з дитиною. <p>Батькам необхідно знати, як можна більше, відвідати лекції, тренінги, де їх навчають афективним способом взаємодії з дитиною.</p> <p>Важлива наочна інформація, індивідуальні бесіди, семінари та диспути.</p> <p>Способи контролю поведінки: негативні, нейтральні, позитивні.</p>	<p>Корекційна робота проводиться за такими напрямками:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Привчання до способів вираження гніву. 2. Навчання прийомом колорегуляції. 3. Відпрацювання навичок спілкування у конфліктних ситуаціях. 4. Формування таких якостей як емпатія, довіра до людей. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Сороконіжка” Навчити взаємодії дітей. 2. „Липучка” розвиток уміння взаємодіяти з іншими, зняття м’язової напруги. 3. „Котик” Зняття емоційної, м’язової напруги. 4. „Квітка-семибарвник”. Допомога оцінювати свій стан, аналізувати поведінку. 5. „Емоції героїв”. Навчають почуття, емпатії, вмінню оцінювати ситуацію та поведінку інших.

ПСИХОКОРЕКЦІЙНА РОБОТА З ГІПЕРАКТИВНИМИ ДІТЬМИ

	Психологічний портрет дитини	Робота з батьками	Правила роботи з даною групою	Психокорекційні ігри
Гіперактивні діти	<p>Гіперактивність дитини виявляється непригаманним для нормального, відповідного віку, розвитку неуважністю, імпульсивністю.</p> <p>Перші вияви гіперок у 1-2 роки., 3 роки, 6-7 років. Основні причини : патологія вагітності, інфекція та інтоксикація в перші роки життя дитини генетична заумовленість.</p>	<p>Потрібно провести з батьками роз'яснювальну роботу, навчати їх правильно поводитися з дитиною. Рекомендації: спілкуватися з подібною дитиною потрібно лагідно і спокійно, бажано без вияву власних емоцій.</p> <p>Потрібно хвалити за добрі вчинки, але заслужено.</p> <p>Вказівки мають бути чіткими і зрозумілими та поступовими.</p> <p>Заборони повинно бути обмаль, але значущі. У спілкуванні слід уникати слів „не можна” „ні”.</p> <p>Дотримання розпорядку дня.</p>	<p>У роботі з гіперактивними дітьми використовують такі методи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток дефіциторних функцій (увага, контроль поведінки) 2. Відпрацювання навичок взаємодії з людьми. 3. Праця над приборканням гніву. <p>Робота1. проводиться поетапно(спочатку одна функція, потім інша) на початку через неможливість бути уважним та спокійним одразу, згодом робота на 2-3 функціями.</p> <p>Робота2. на початку робота проводиться індивідуально, бажано застосовувати систему заохочення та переконання. Згодом потрібно дитину прилучати до групових видів діяльності</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Клубочок”: навчання дитини одному з прийомів саморегуляції. 2. „Що нового ” розвинути уміння концентрувати увагу на предметі. 3.„Золота риба” Розвиває швидкість реакції, координації рухів. 4. „Археологія” роєвиток м’язового контролю.5. „Кулькові бої” розвиток координації рухів.

ПСИХОКОРЕКЦІЙНА РОБОТА З АУТИЧНИМИ ДІТЬМИ

Аутичні діти			Корекційна робота має проводитись групою спеціалістів:	
<p>Аутизм розглядається як викривлення психічного розвитку, обумвлення біологічною дефіцитарністю. Виражається у зниженні контактності з дорослими та однолітками, „загруженні” у свій власний внутрішній світ. Ознаки аутизму: труднощі комунікації, побічні реакції на сенсорні дративники, порушення розвитку мови, стереотичність поведінки, соціальне взаємодія. Формування аутизму через хронічну психотравмуючу ситуацію завдяки відношенням з матір’ю „її холодність, дисплотизм”.</p>	<p>Батькам потрібна підтримка психолога при вихованні дитини, який допоможе, або підкаже, як потрібно у різних ситуаціях, потрібно встановити взаємний зв’язок. Батьки повинні постійно розмовляти з дитиною. Корисним є читання книжок, але повільне та багаторазове повторення прочитаного. Метод спільного малювання, при цьому розповідають, що саме малюють, навіть воно. Дотримання розпорядку дня допомагає успішній адаптації дитині до суспільства. Дитина вкрай консервативна, тому зміни проводити не бажано.</p>	<p>1. Розвиток відчуження та сприймання, візуально-моторної координації. 2. Розвиток навичок самообслуговування; 3. Розвиток мови та комунікаційних схильностей.</p> <p>Робота 1. слотачку розвиток м’язового, здорового відчуження. Слоглядання у дзеркало, малювання, ігри. Робота 2. встановити довірливі стосунки, використання поопераційних карток. Робота 3. при вивчені слів потрібно використувувати, як картки з написами так і сам предмет, заняття проводиться у формі гри.</p>	<p>1. „Збираємо головоломку” розвиток комунікативних схильностей. 2. „Гра з дивовижним мішком” розвиток кінестичних відчужтів, сприйняття кольору, форми, вміння співпрацювати з іншими. 3. „Розмовляючі малюнки” розвиток спостережливості, комунікабельних схильностей, вміння працювати з поопераційними картками.</p>	

ПСИХОКОРЕКЦІЙНА РОБОТА З ТРИВОЖНИМИ ДІТЬМИ

Тривожні діти	Діти з індивідуально психологічною особливістю, що виявляється у схильності до постійних та інтенсивних переживань стану тривоги, а також у низькому порозі його виникнення. Розглядається, як особистісне створення або як якість темпераменту, обумовлене слабкістю нервових процесів. Фізіологічні признаки: серцебиття, поверхове дихання, сухість у роті.	Формування дитячої тривожності є наслідком неправильного виховання. Батьки повинні бути стриманими у висловлюванні дитині своїх зауважень, бо частина з них погіршує відносини між дітьми та батьками. Якщо батьки також є тривожним характером, то потрібно навчати саморегуляції, підвищити свою особисту самооцінку. Як можна більше часу проводити з дітьми, влаштовувати свята, мандрувати разом. Слід мати домашню тварину.	Корекційна робота: -Підвищення самооцінки; -навчання дитини способом м'язового та емоційного напруження; -Відпрацювання навичок володіння собою у травмуючих ситуаціях; Робота 1. хвалити, підтримувати дитину, називати по імені, візуальний контакт. Робота 2. необхідно навчати дітей знижувати напруження та виконувати релаксаційні вправи. Робота 3. Відпрацювання навичок поведінки необхідно проводити у конкретних ситуаціях. Використання ролевих ігор з ляльками.	1. „Похвалилки” для підвищення самооцінки. 2. „Недоторканий” розвиток емпатії, підвищення самооцінки. 3. „Скульптура” розвиток вміння володіти м'язовими тіла, зниження м'язової напруги. 4. „Бійка Зняття напруги. 5. „Добрий-злий” Допомагає розслабити м'язи обличчя.
---------------	--	---	---	--

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.	
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ГРИ У РОБОТІ З ДІТЬМИ....	9
Опорні схеми до теми 1.1. Соціально-педагогічні та психологічні характеристики гри.....	9
Опорні схеми до теми 1.2. Характеристика основних класифікацій дитячих ігор.....	15
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ГРА ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	24
Опорні схеми до теми 2.1. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку в сучасному закладі дошкільної освіти.....	24
Опорні схеми до теми 2.2 Створення предметно-розвивального ігрового середовища у різних вікових групах.....	28
Опорні схеми до теми 2.3. Особливості використання іграшок у роботі з дітьми дошкільного віку	42
Тема 2.4. Гра як провідна діяльність у дошкільному віці.....	43
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЕДАГОГІЧНЕ КЕРІВНИЦТВО ТВОРЧИМИ ІГРАМИ ДІТЕЙ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	44
Опорні схеми до теми 3.1. Особливості творчих ігор дошкільників	44
Опорні схеми до теми 3.2. Класифікація творчих ігор дошкільників.....	48
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4	
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЕДАГОГІЧНЕ КЕРІВНИЦТВО ІГРАМИ З ПРАВИЛАМИ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	55
Опорні схеми до теми 4.1. Особливості організації дидактичних ігор з дітьми дошкільного віку.....	55
Опорні схеми до теми 4.2. Особливості організації рухливих ігор з дітьми дошкільного віку.....	72
Опорні схеми до теми 4.3. Особливості застосування українських народних ігор у закладі дошкільної освіти.....	78
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5. НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІ, КОРЕКЦІЙНІ І ТЕРАПЕВТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ГРИ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ.....	85
Опорні схеми до теми 5.1. Можливості використання гри у навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу	85

Навчальне видання

Пихтіна Ніна Порфирівна

ПЕДАГОГІКА ГРИ В ОПОРНИХ СХЕМАХ

Навчально-методичний посібник

Технічний редактор – І. П. Борис
Верстка, макетування – Н. О. Приходько

Друкується за авторським редагуванням.

Підписано до друку 19.12.2019
Гарнітура Computer Modern
Замовлення № 1296

Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. 7.2
Обл.-вид. арк. 5,16

Папір офсетний
Електронне видання

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя.
м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 3/4
(04631) 7-19-72
E-mail: vidavn_ndu@ukr.net
www.ndu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2137 від 29.03.05 р.